

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2008. aastal

Tallinn
Aprill 2009

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutav täitja: Katrin Nittim
Projektigrupi koosseis: Liina Ernits, Pille Liivaauk

EKI 19080 Tallinn Räväla 6
Tel. +372 668 1242
Faks +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Eesti piimaturg 2008. aastal	7
Piima tootmine	8
Piimatööstus	11
Hinnad	20
Väliskaubandus	32
Siseturg ja tarbimine.....	40
Maailmaturg	46
Euroopa Liidu turg	49
Rahvusvaheline konkurents.....	54
Kokkuvõte	59
Lisad	61

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti piimasektori arengust 2008. aastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- piimatootmise, lehmade arvu ja produktiivsuse muutusi;
- piima tootmiskvootide täitumuse taset;
- piimatööstuse tootmismahdade ja ekspordiks müügi arengut;
- piimatööstuse majandusnäitajate muutusi (realiseerimise netokäive, kasum, kulud, töötajate arv, tootlikkus, rentaablus, investeeringud ja väliskapitali osakaal);
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja maailmaturuhinnad);
- piimatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- piimatoodete tarbimist siseturul;
- piimatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud Statistikaameti põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid, PRIA piima tootmiskvootide täitmise aruandeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid, memosid ja prognoose, Saksamaa ZMP, Hollandi LOT ja EL-i erinevate riikide hinnaraporteid.

Töö maht on 72 lehekülge.

Eesti piimaturg 2008. aastal

2007. aastal toimunud hüppeline hindade tõus maailma piimaturul asendus 2008. aastal kiire hinnalangusega. Samasugune areng toimus ka Eesti turul. Piima kokkuostuhinnad hakkasid alanema alates II kvartalist. Aasta keskmine piima kokkuostuhind oli aga kõrgem kui eelmisel aastal. Kuna ka lehmade produktiivsus suurenes võrreldes eelmise aastaga, siis piimatoodang 2008. aastal suurenes. Samas piimatoodete tarbimine siseturul vähenes nii piimatoodete toiduks tarbimise vähenemise arvel (mida mõjutas jaehindade tõus) kui ka farmisisesse tarbimise vähenemise arvel (mida mõjutas lõssipulbri hinna langus). Seega tõusis isevarustatuse tase 2008. aastal 14%-punkti võrra ehk 166%-ni.

Vaatamata piimatoodete hulgihindade langusele maailmaturul suurenes siiski piimatoodete ekspordimaht Eestist, seda või ja juustu ekspordi suurenemise tõttu, sest nende toodete hinnad alanesid maailmaturul oluliselt vähem kui lõssi- ja piimapulbri hinnad. Impordimaht suurenes aga peamiselt meie siseturutoodetest odavamate piimatoodete sisseveo tõttu Lätist ja Poolast.

Tabel 1

Piima tootmise ja kasutamise bilanss* (tuh tonnides naturaalkaalus)

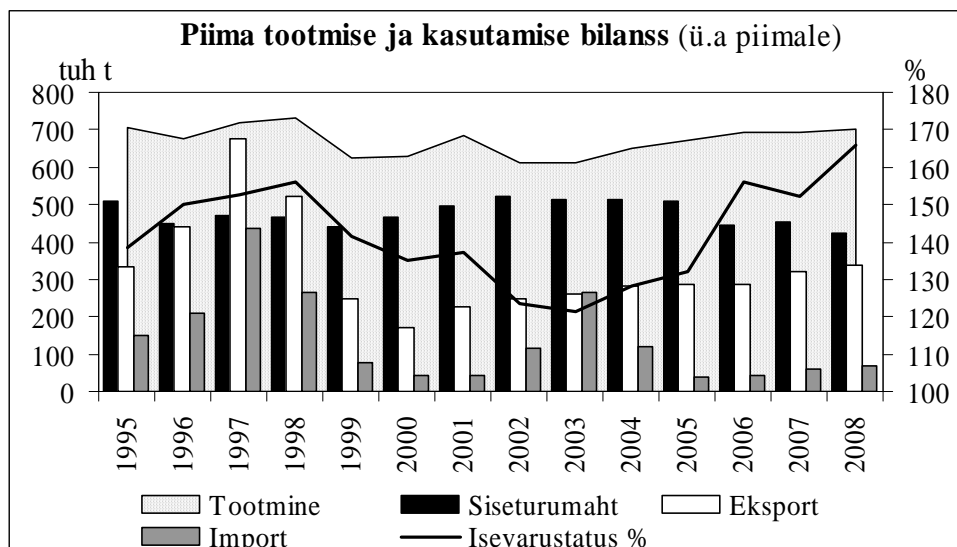
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Jäägid perioodi alguseks	44	142	118	30	33	10
Piima toodang**	612	652	670	692	692	702
Import***	264	120	37	41	60	70
Ressursse kokku	919	914	825	763	785	782
RESSURSSIDE KASUTAMINE						
Ekspord***	262	284	287	286	320	339
Loomade ja lindude söödaks	72	67	70	15	40	15
Tarbimine toiduna	443	445	438	429	415	408
Jäägid perioodi lõpuks	142	118	30	33	10	19
Isevarustatuse tase, %	121	128	132	156	152	166
Tarbimine 1 elaniku kohta, kg	328	329	326	319	309	304

* Põllumajandusministeeriumi andmed, 2008.a bilanss EKI hinnanguline

** SA andmed

*** Impordi ja ekspordi piimatoodete kogused ümber arvestatud piimale

Kui pidada impordi 10%-list osakaalu turul optimaalseks, siis võimaldab Eesti piimatoodangu maht eksportida 40-45% toodangust. Impordi 10%-line osakaal siseturul rikastab pakutavat sortimenti ning on konkurentsiks kodumaistele toodetele. 2008. aastal oli aga impordi osakaal siseturul 17% (2007.a 13%) ja ekspordiks läks ligi pool piima kogutoodangust (48%, 2007.a 46%).

Piima tootmine

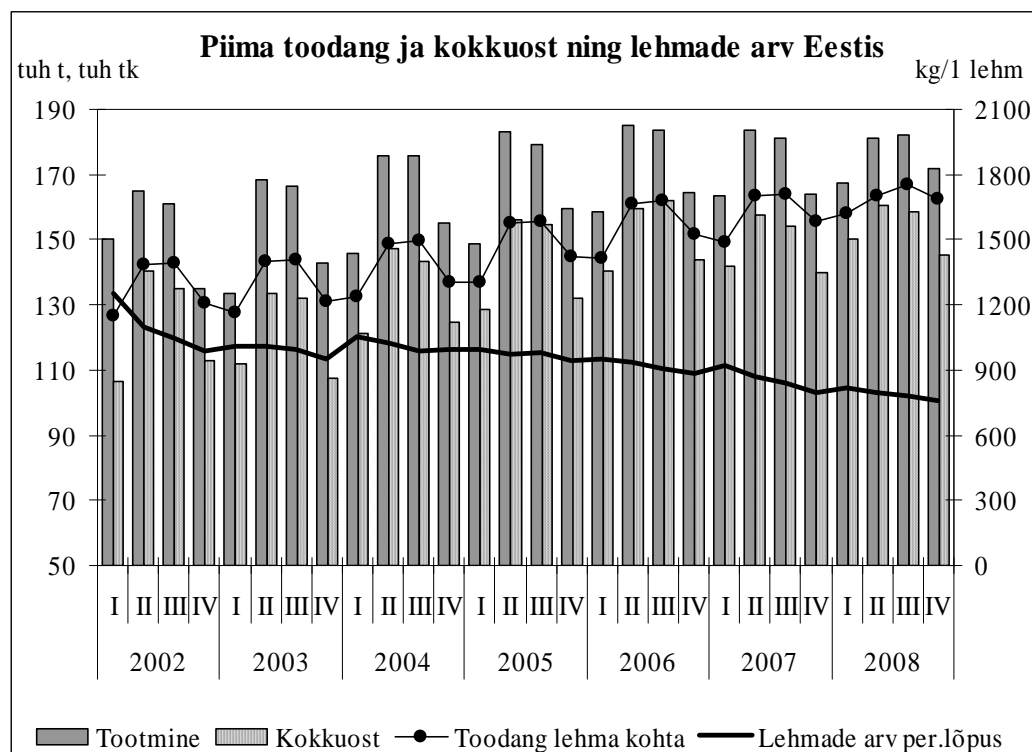
2008. aastal jätkusid Eesti piimasektoris viimastel aastatel asetleidnud arengud - lehmade arv vähenes, piimatoodang lehma kohta suurenes ning tänu sellele suurenes ka piima kogutoodang. SA esialgsel andmel toodeti Eestis 2008. aastal 701,9 tuhat tonni piima (2007.a 692,4 tuhat t), mida oli 1,4% enam kui eelmisel aastal. Kvartalite lõikes oli piimatoodang aastatagusest väiksem vaid II kvartalis, ülejäänud kvartalites ületas 2008. aasta tootmiskaht eelmise aasta taset. Suurim oli toodangu kasv aastatagusega võrreldes IV kvartalis (+4,6%), kuna aasta lõpule iseloomulik sesoonne produktiivsuse langus oli 2008. aastal väiksem kui eelmisel aastal. Piimatoodang suurenes keskmisest oluliselt enam Läänemaal (+26,4% võrreldes aastatagusega), Tartumaal (+7,8%), Jõgevamaal (+6,6%) ja Valgemaal (+6,3%). Samas toodeti piima varasemast aastast vähem Hiiumaal (-19,3%), Harjumaal (-2,9%), Pärnumaal (-2,7%), Ida-Virumaal (-1,8%) ja Raplumaal (-1,0%).

Tabel 2

Piima tootmise näitajad Eestis aastatel 2004 - 2008

	2004	2005	2006	2007	2008	Muutus, +/-	
						'08-'07 kogusena	2008/2007%
Piimatoodang (tuh.t)	652,4	670,4	692,0	692,4	701,9	9,5	1,4
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	5528	5886	6285	6484	6765	281	4,3
Lehmade arv per. lõpus (tuh.tk)	114,9	112,8	108,4	103,0	100,5	-2,5	-2,4
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuht)	536,1	571,2	605,9	593,4	614,3	20,9	3,5
Kokkuostu osakaal toodangust, %	82,2	85,2	87,6	85,7	87,5		1,8%-p

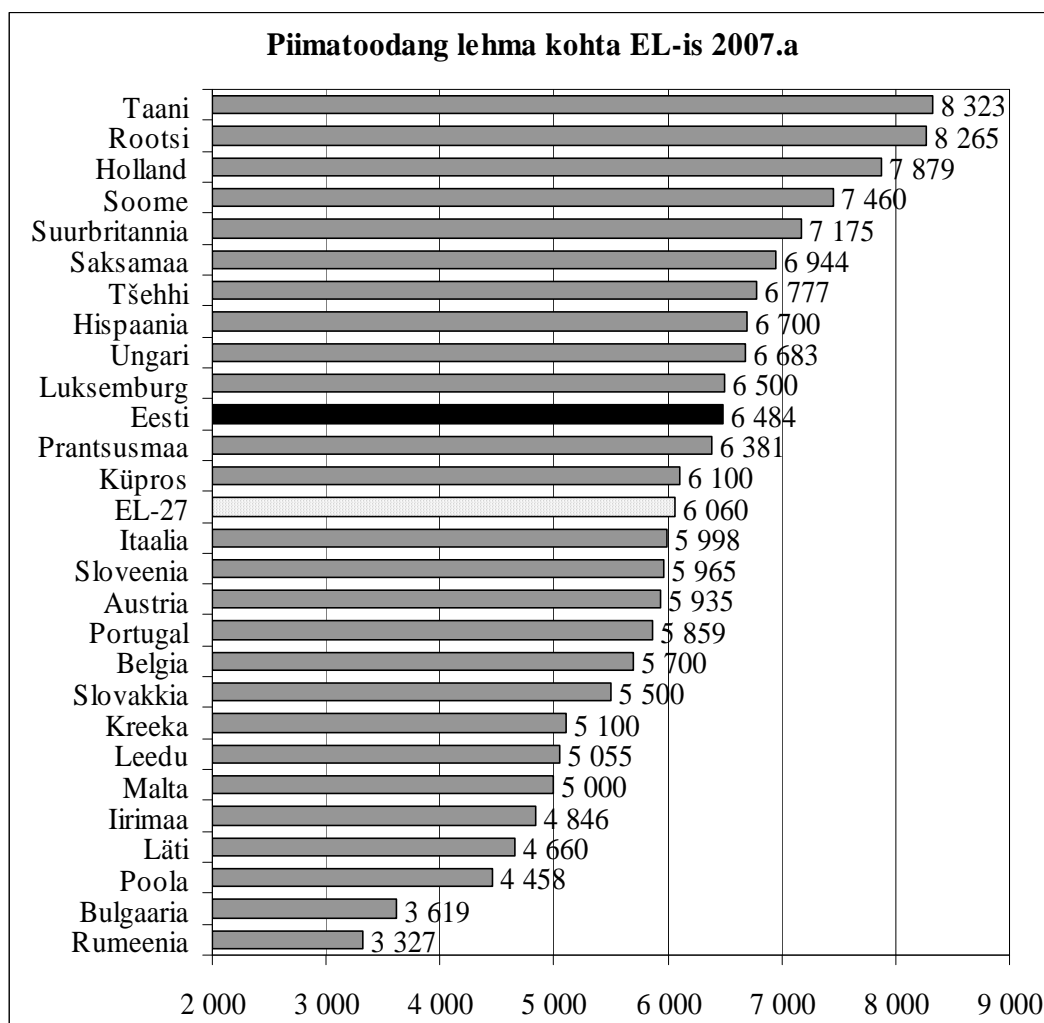
Allikas: SA

Allikas: SA

2008. aasta lõpus oli Eestis 100,5 tuhat lehma. See on 2,5 tuhande võrra ehk 2,4% vähem kui aasta tagasi (tabel 2). Seega jätkub endiselt tendents, kus lehmade arv väheneb, kuid nende produktiivsus suureneb. Lehmade produktiivsus suurenes 2008. aastal 4,3% 6484 kg-lt 6765 kg piimani lehma kohta aastas. Kusjuures selget kasvu oli näha I, III ja IV kvartalis, II kvartalis jäi piimatoodang lehma kohta praktiliselt eelmise aasta sama perioodi tasemele. Alates 2007. aastast on keskmine piimatoodang lehma kohta Eestis EL-27 riigi keskmisest suurem. 2007. aastal oli Eesti EL 27 riigi seas lehmade produktiivsusest 11. positsioonil ning see koht on aasta-aastalt paranenud.

2008. aastal suurenes piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus Eestis 44 sendile piimakvoodi kilo kohta 40 sendilt, mida maksti 2007. aastal (2006.a 26 senti/kg). Piima-lehma eest, kes ei kuulu piimakvoodi omanikule, saadav toetus oli 2007. aastal 1230 krooni ühe veise loomühiku kohta, 2008. aastal suurenes see 295 krooni võrra 1525 kroonini.

Allikas: ZMP

Tabel 3

Piima tootmiskvootide täitmine 2008. aasta II - IV kvartalis
(periood 1.04.2008 – 31.12.2008)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood:			
1.04.2008 – 31.03.2009			
- EL kehtestatud kvoot, tonni	659 295	648 998	10 298
- täidetud 9 kuuga, tonni	462 944	458 400	4 544
- % EL kvoodist	70,2%	70,6%	44,1%
Tootmismahd* 1.04. – 31.12.2008, tonni	534 700*	464 100*	70 600*
- % kogumahust	100%	86,8%	13,2%
2007/2008 kvoot	646 368	636 070	10 298
Täitmine 9 kuuga (1.04–31.12. 2007), tonni	456 109	451 189	4 920
- % kvoodist	70,6%	70,1%	47,8%

* SA andmed. 2008.a on tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustuse veerus kogutootmise ja kokkuostu vahe, milles on ka loomasöödana kasutus.

Allikas: PRIA

Euroopa Liidu poolt Eestile määratud piima tootmiskvoot oli 1.04.2008/31.03.2009 majandusaastaks kokku 659 295 tonni, arvestuslikuks rasvaprotsendiks oli 4,31%. Kogukvoodist oli tarnekvoot 648 998 tonni ja otseturustuse kvoot 10 298 tonni. PRIA (Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet) andmetel täideti Eestile määratud piima tootmiskvoodist 31. detsembriks ehk 9 kuuga 70,2% (tabel 3), kusjuures tarnekvoodi täituvus oli 70,6% ja otseturustuskvoodi täituvus 44,1%. Piima turustati PRIA andmetel läbi piimakvootide süsteemi 9 kuuga kokku 6835 tonni rohkem kui eelmisel kvoodiaastal.

2009/2010 kvoodiaastaks on Euroopa Komisjon määranud Eestile 665 888,3 tonni piimakvooti, sealhulgas 656 979,7 tonni tarnekvooti ja 8 908,6 tonni otseturustuskvooti.

Piimatööstus

2009. aasta alguses oli Eestis VTA andmetel 40 tunnustatud piimakäitlemisettevõtet. Hapendatud piimatoodete tootmise tunnustus oli 19 ettevõtet, kohupiima võis toota 17 ettevõtet, juustu 16, pehmeid juustusid 13, võiderasvu 13, joogipiima 10, piimapulbreid 6 ja jäätist 4 ettevõtet.

Piimatööstuse majanduslik olukord oli 2008. aastal üldiselt hea, kuid aasta teise poole konjunktuurimuutused mõjutasid negatiivselt ka piimatööstuse majandustulemusi. Müügikäive suurenes peamiselt kõrge hinnataseme tõttu. Eesti piimatööstus oli 2008. aastal endiselt kasumis.

2008. aastal ostsid Eesti piimatööstuse ettevõtted tootjatelt toorpiima kokku viimaste aastate rekordilises mahus - 614,3 tuh tonni. Seda oli 3,5% enam kui eelmisel aastal (tabel 2). Kogu Eestis toodetud piimast kasutasid ära kohalikud piimatööstusettevõtted 87,5%, mida on ligi 2%-punkti enam kui eelmisel aastal.

Toorpiima kvaliteet on aastatega pidevalt paranenud, 2008. aastal püsis see eelmise aasta kõrgel tasemel. Eliitpiima osakaal piima kokkuostus suurenes 54%-ni (2007.a 52,7%), kõrgema sordi piima osakaal oli 42,5% (2007.a 43,7%) ning I sorti määrati 3,6% varutud piimast (2007.a 3,6%). Seega 2008. aastal kuulus 96,5% kokkuostetud toorpiimast eliit- või kõrgemasse sorti (2007.a 96,5%, 2006.a 95,7%). Varutud piima keskmine rasvasus oli 4,0% (2007.a 4,1%) ning valgusisaldus 3,3% (2007.a 3,4%).

Aastatagusest suuremad toorpiima kokkuostukogused suunati eelkõige juustu tootmise, mille tootmiskaht 2008. aastal suurenes 32% võrreldes eelmise aastaga. Juustutoodangut võimaldas suurendada varasemast suurem nõudlus nii koduturul kui suuremad ekspordikogused. 2008. aastal kasutati ligikaudu 39% Eestis kokkuostetud toorpiimast juustu tootmiseks (2007.a 31%, 2004.a 25%).

Varasemast enam toodeti ka piima- ja vadakupulbreid, mille puhul oli samuti põhipõhjuseks suurem ekspordinõudlus. 2007. aastaga võrreldes toodeti aga vähem võid, joogipiima, lõssipulbrit ja jäätist. Või ekspordimaht oli 2008. aastal neljandiku, lõssipulbril üle kolmandiku võrra väiksem kui eelmisel aastal ning see oli ka põhipõhjuseks miks nende toodete tootmis-

mahud 2008. aastal vähenesid aastatagusega võrreldes. Või tootmiseks kasutatakse Eestis üha vähem toorpiima - kui 2000. aasta läks 45% Eestis kokkuostetud piimast või tootmisse, siis 2007. aastal 29% ja 2008. aastal 25%.

Suurema osa linnapiimatoodete tootmismahude osas Statistikaametil 2008. aasta kohta andmeid veel ei ole. Viimaste aastate jogurtite ja kohupiima tootmismahude trend lubab eeldada, et ka nende toodete tootmismahude kasv 2008. aastal jätkus. Seda võis piirata vaid kõrge hinnatase, täpsemad andmed selguvad hiljem.

Tabel 4

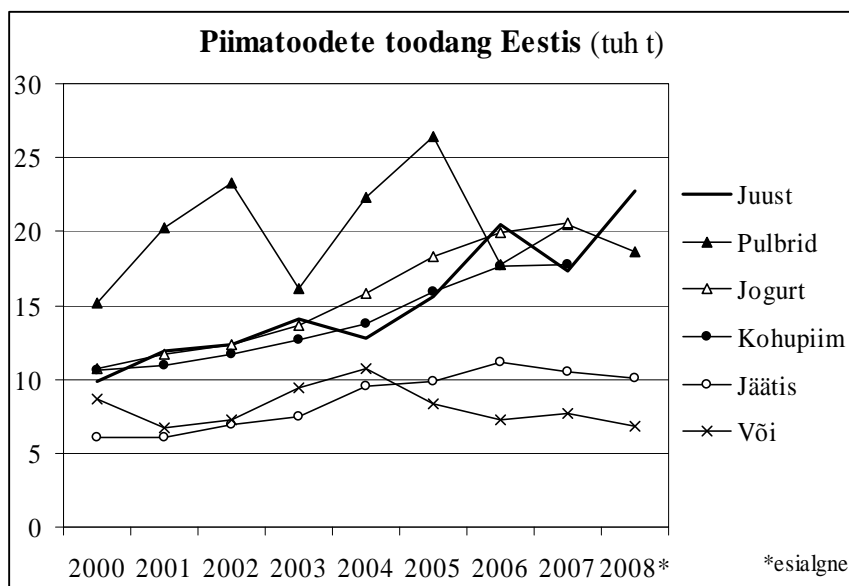
Piimatööstuse toodang Eestis (tuhat tonni)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008 kiirstat.
Või rasvasusega kuni 85%	9,4	10,7	8,3	7,3	7,7	6,8
Taimeõliga segarasvatooted	1,0	1,6	1,2
Naturaaljuust	13,3	12,8	15,6	20,5	17,3	22,8
Sulatatud juust	0,9	1,0	1,1	1,3	1,4	...
Kodujuust	2,2	2,3	2,3
Kohupiim ja kohupiimatooted	10,5	13,8	15,9	17,6	17,8	...
Pudingid	0,4	0,5	0,5
Jogurt maitsestatud	0,6	0,8	0,9	1,4	1,3	...
Jogurt maitsestatud	13,0	15,0	17,4	18,5	19,3	...
Pett maitsestatud	2,6	3,8	4,5	4,0	2,2	...
Hapupiim, keefir maitsestatud	13,1	12,5	13,0	14,2	14,8	...
Maitsestatud hapupiimatooted	1,5	1,7	1,0
Hapukoor	16,4	16,8	14,2	15,1	15,7	...
Rõõsk koor rasvasisaldusega 6-21%*	3,3	3,5	3,7	4,0	6,2	...
Rõõsk koor rasvasisaldusega üle 21%**	3,8	7,6	8,9	5,7	11,9	...
Pastöriseeritud piim	72,8	73,4	79,9	84,6	88,3	83,1
sh rasvasisaldusega kuni 1%	0,6	0,9	0,9	...	0,6	...
rasvasisaldusega 1-3%	68,1	68,7	74,2	76,1	82,5	...
rasvasisaldusega üle 3%	4,1	3,8	4,7	...	5,3	...
Lõssi- ja vadakupulber, TPA	12,2	13,8	16,7	12,2	16,8	18,7
sh lõssipulber	10,3	12,9	9,0	7,3	9,4	7,7
vadakupulber	1,4	1,1	4,3	5,9	5,0	6,8
Täispiima- ja koorepulber	6,0	8,5	9,7	5,6	3,7	5,4
Jäätis	6,9	9,5	9,9	11,2	10,5	10,1

* aastatel 2003-04 rasvasusega kuni 29%

** aastatel 2003-04 rasvasusega üle 29%

Allikas: SA

Allikas: SA

Tabel 5

Piimatööstuse majandusnäitajad (mln krooni)

	Aastastatistika*			Lühiajastatistika*						
	2004	2005	2006	2006	2007	2008	I kv 2008	II kv 2008	III kv 2008	IV kv 2008
Keskmine tööga hõivatud isikute arv	2 721	2 619	2 615	2 531	2 373	2 335	2 334	2 367	2 356	2 283
Müügitulu	4 841	4 787	5 110	5 117	5 782	6 132	1 519	1 616	1 594	1 403
Kulud kokku	4 904	4 863	5 044	4 951	5 443	5 892	1 452	1 569	1 504	1 367
Töäjõukulud	323	360	386	382	435	473	112	125	116	120
Töäjõukulude osakaal kogukuludes %	6,6	7,4	7,7	7,7	8,0	8,0	7,7	8,0	7,7	8,8
Kogukasum (-kahjum)	-64	-76	66	166	339	240	67	47	90	36
Lisandväärtus	379	472	663	547	774	712	179	171	206	157
Investeeringud põhivarasse	151	140	158	228	640	312	67	71	49	125
Realiseerimise netokäibe muutus, %**	30,2	-1,1	0,1	6,2	13,0	6,1	16,9	10,4	2,2	-3,9
Kulude muutus, %**	34,1	-0,8	3,7	3,1	9,9	8,3	13,4	13,2	5,5	1,1
Lisandväärtuse muutus, %**	-22,1	-28,8	40,5	54,8	41,5	-8,0	42,9	-9,1	-14,0	-29,3
Töäjõukulude muutus, %**	9,0	11,6	7,2	13,7	13,9	8,7	5,8	11,9	9,6	6,8

* Aastastatistika hõlmab kõik üle 20 töötajaga ettevõtted, 1-19 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Lühiajastatistika kogutakse kvartaalse küsitlusega ning hõlmab kõik 50 ja enama töötajaga ettevõtted, 1-49 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Võrreldavuse tagamiseks 2005. ja 2006. aasta vahel on 2005. aasta andmed esitatud ka lühiajastatistika kokkuvõtte põhjal.

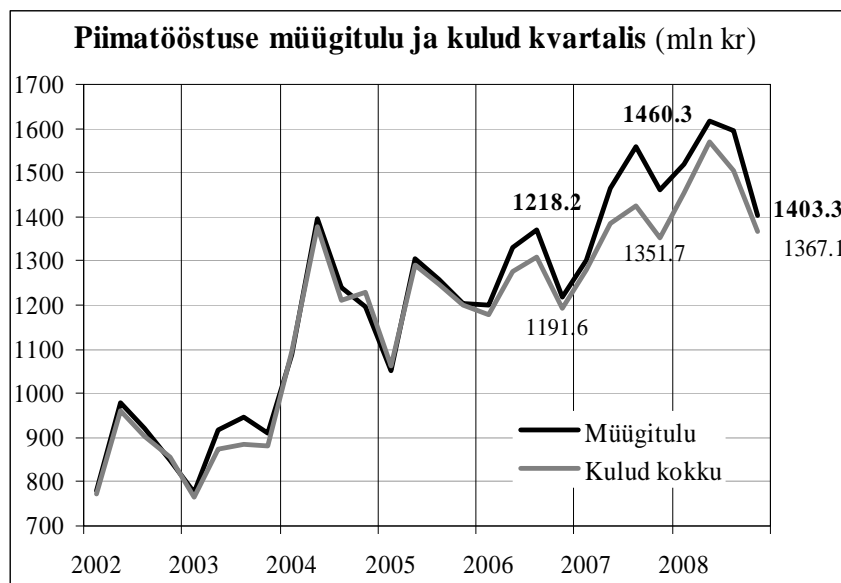
** aastakasvud, kvartalite puhul on kasv arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

...andmed puuduvad

Allikas: SA, EKI arvutused

Eesti piimatööstuse jaoks viimaste aastate edukaima 2007. aasta järel oli 2008. aasta saamuti edukas, kuid aasta teises pooles tuli hakata kohanema uute järskude negatiivsete muutustega. Piimatööstuse **müügitulu** suurenes 2008. aastal tänu toodete kõrgele hinnatasemele veel I poolaastal, kuid alates III kvartalist hakkas see toodangu hinnalanguse ja müügikoguste vähenemise tõttu langema (joonis 5). 2008. aastal oli piimatööstuse müügitulu 6,1 mlrd krooni, mis oli 6,1% suurem kui aasta tagasi. Olukord maailma ja Eesti piimatoodete turul muutus aasta lõpus üha pingelisemaks. See vähendas piimatööstuse müügivõimalusi niivõrd, et aasta viimases kvartalis jäi müügitulu eelmise aasta sama perioodi tasemele ligi 4%-ga alla.

Joonis 5

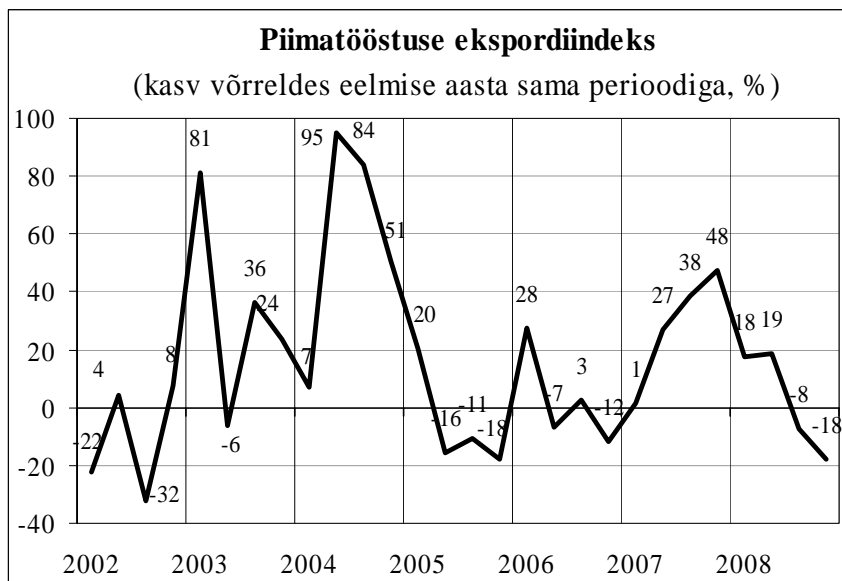

Allikas: SA

2008. aasta I ja II kvartalis oli piimatööstuse **ekspordiindeks** veel positiivne, mis tähendab, et piimatoodete ekspordikäive võrreldes aastatagusega oli suurem (joonis 6). III ja IV kvartalis jäi ekspordiindeks juba alla eelmise aasta samade perioodide taset. See näitab maailmaturul olukorra pingestumist ning selle negatiivset mõju ka Eesti piimatööstusele - ekspordikäibed vähenesid II poolaastal aastatagusega võrreldes. Kogu 2008. aasta piimatoodete ekspordikäive jäi 2007. aasta tasemele.

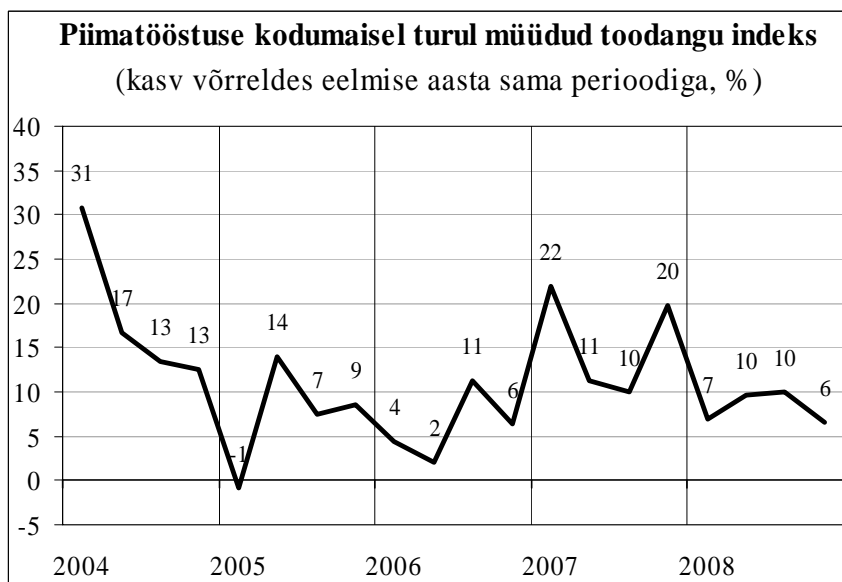
Kodumaisel turul müüdnud toodangu indeks püsis 2008. aasta jooksul positiivne, kuid see oli madalam kui 2007. aastal (joonis 7). Vaatamata müügikoguste vähenemisele koduturul, oli piimatoodete hinnatase siiski niipalju aastatagusest kõrgem, et müügikäive Eestis tuli mullusest suurem ja indeks püsis plusspoollel kõigis neljas kvartalis. Kui eksporditoodete hinnad hakkasid 2007. aasta lõpus langema ning langesid 2008. aasta jooksul oluliselt, siis siseturu toodetel oli hinnalangus oluliselt väiksem ja toimus hiljem.

Joonis 6

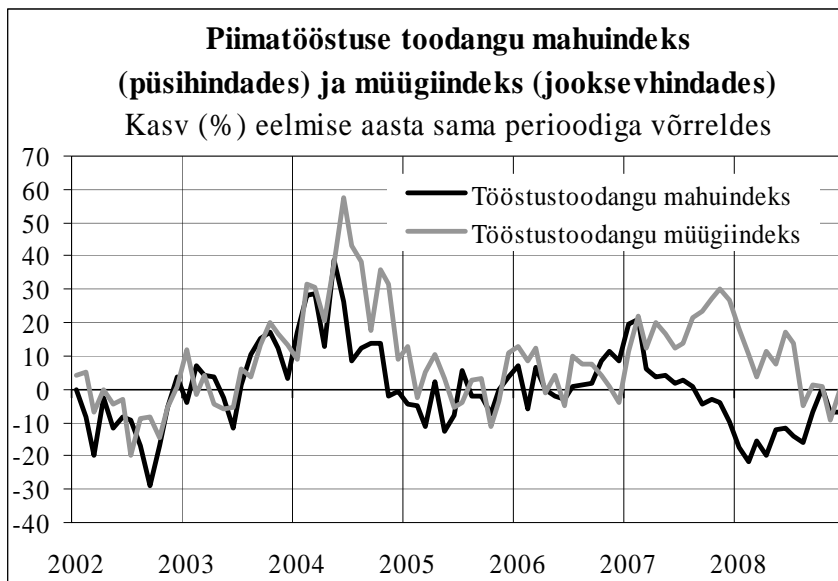
Allikas: SA

Joonis 7

Allikas: SA

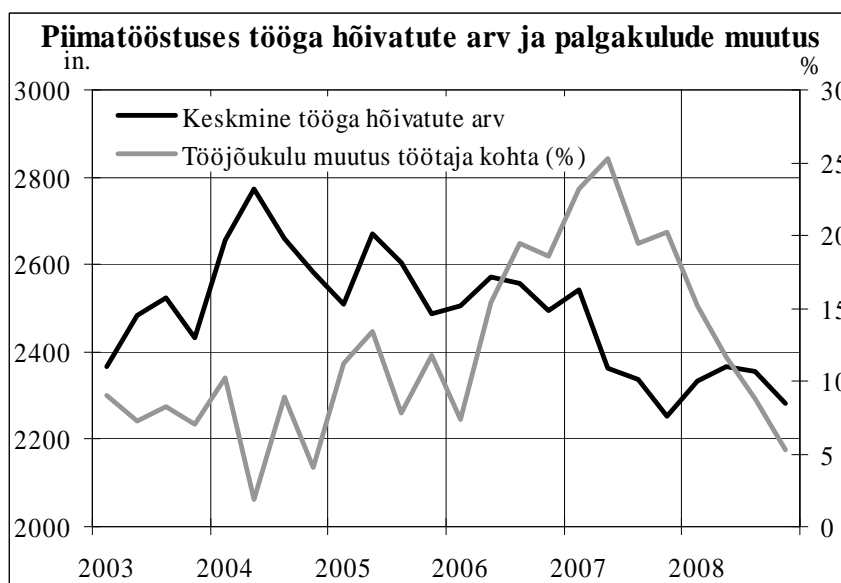
Piimatööstuse **toodangu mahuindeks** hakkas langema peale piimatoodete järsku hinnatõusu 2007. aastal ning langus jätkus 2008. aasta sügiseni. Kui hinnad uuesti langema hakkasid, hakkas ka mahuindeks taas tõusma. See näitab selget piimatoodete hinna ja nõudluse vahelist seost (hinnaelastsust). Kogu 2008. aasta jooksul oli piimatööstuse toodangu mahuindeks alla 0 (vaid oktoobris 0,2), seega koguseliselt müüdi piimatooteid 2008. aastal vähem kui aasta tagasi. Valmistoodangu varude suurus oli piimatööstustes 2008. aastal kogu aasta vältel varasematest aastatest suurem. See annab tunnistust tekkinud müügiprobleemidest turukonjunkturi halvenedes.

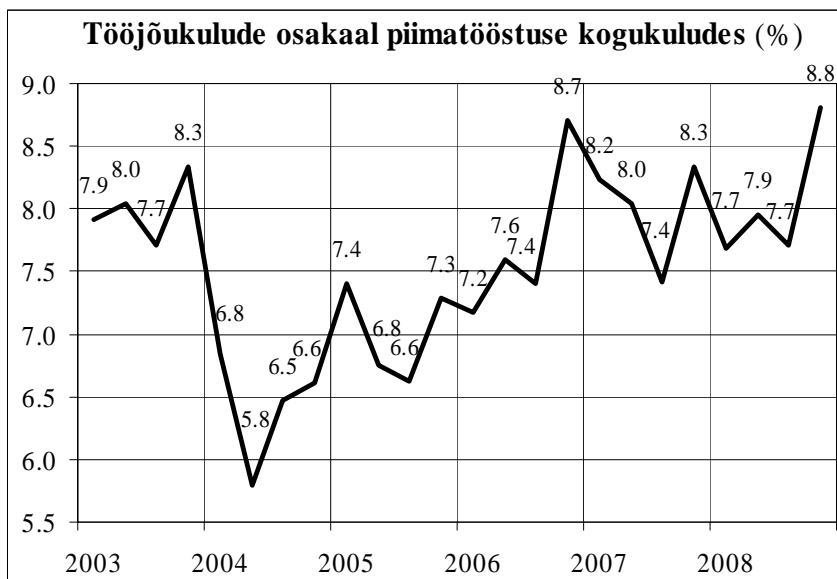
Allikas: SA

Piimatööstuse **kulud** suurenesid 2008. aastal müügitulu kasvust kiiremini. Piimatööstuse kogukulud olid 2008. aastal 5,9 mlrd krooni ehk 8,3% suuremad kui eelmisel aastal. Üheks kulude kasvu teguriks oli **töäjõukulude** jätkuv suurenemine, kuigi see toimus aeglasemas tempos kui 2006-2007. aastal. Töötajate arv on viimasel neljal aastal piimatööstuses vähenenud (joonis 9), tööjõukulu töötaja kohta on aga pidevalt suurenenud. 2008. aastal suurenes tööjõukulu ühe töötaja kohta 10% (2007.a 21,9%), kulutused tööjõule kokku aga 8,5% (2007.a 14%). Seega tööjõukulu tõusis piimatööstuses võrreldes eelmise aastaga enam kui müügitulu. Selline trend on püsinud alates 2005. aastast ja jätkus ka 2008. aastal.

Töäjõukulude osakaal kogukuludes on viimasel kahel aastal olnud aasta keskmisena muutumatu - 8,0% (joonis 10).

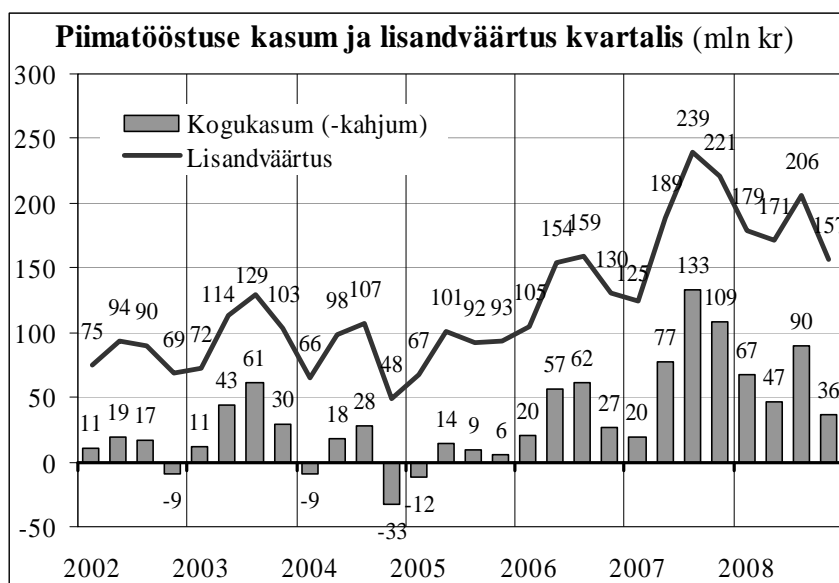

Allikas: SA

Allikas: SA

Piimatööstuse **kasum** oli 2008. aastal 240 mln krooni, mis jäi alla vaid 2007. aasta rekordkasumile (-29%; 2007.a 339 mln kr), kuid ületas varasemate aastate kasuminäitajaid (joonis 11). Piimatööstuse **lisandväärtus** vähenes 774 mln kroonilt 2007. aastal 712 mln krooni 2008. aastal ehk 8%.

Allikas: SA

Müügitulude kasv ja töötajate arvu vähendamine suurendas piimatööstuse **tootlikkust** ning müügitulu töötaja kohta suurenes 2008. aastal esialgsel hinnangul 7,8% (tabel 6). Tootlikkuse paranemise üheks oluliseks põhjuseks oli piimatoodete suhteliselt kõrge hinnatase 2008. aastal. Samas lisandväärtuse 8%-line langus vähendas ka lisandväärtuse alusel arvestatud tootlikkuse ja tööjõukulude tootlikkuse näitajaid.

Eesti piimatööstuse **kogurentaablus** oli 2008. aastal 3,9%. See jääb küll alla 2007. aasta tulemusele, kuid ületab viimaste aastate keskmist taset (joonis 14). Kui 2007. aastal jõudis piimatööstuse kogurentaablus toiduainetööstuse keskmisele rentaablusele järele, siis 2008. aastal jäi see keskmisele veidi alla. 2008. aasta teises pooles toimunud ülemaailmne finantskriis, nõudluse langus ja majanduskonjunkturi järsk halvenemine vähendas oluliselt kogu Eesti töötleva tööstuse kogurentaablust. See langes varasemate aastate 8-9%-lt 2008. aasta IV kvartaliks 3%-le ning võrdsustus piimatööstuse kogurentaabluse näitajaga.

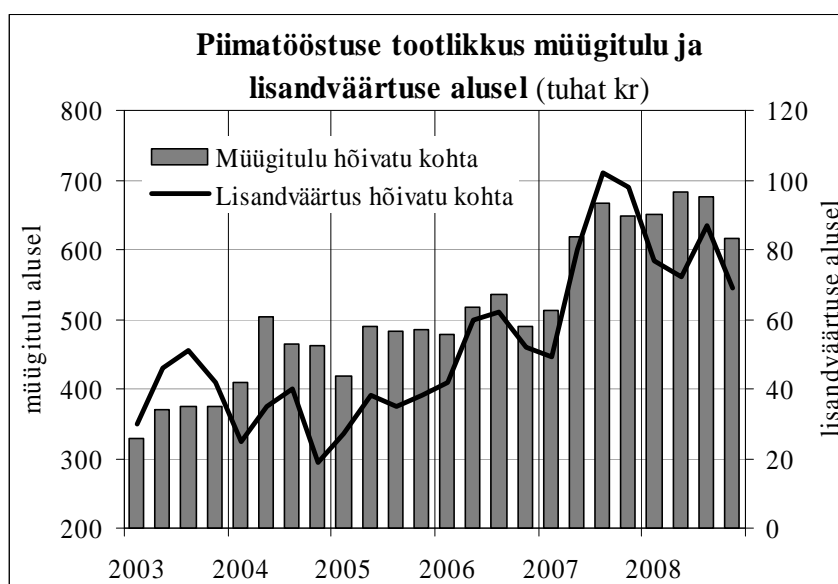
Tabel 6

Piimatööstuse tootlikkuse näitajad

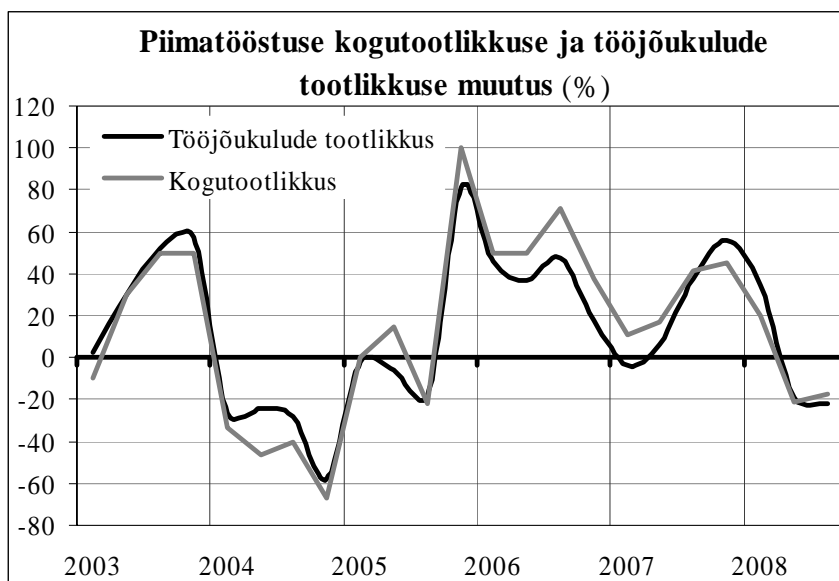
	Aastastatistika			Lühiajastatistika		
	2004	2005	2006	2006*	2007*	2008*
Tootlikkus müügitulu alusel (müügitulu töötaja kohta), tuh kr	1 783	1 828	1 954	2 021	2 437	2 626
aastane muutus %	25,7	2,5	6,9	7,8	20,6	7,8
Tootlikkus lisandväärtuse alusel (lisandväärtus töötaja kohta), tuh kr	139	180	254	216	326	305
aastane muutus %	-25,3	29,5	41,1	57,1	51,0	-6,4
Tööjõukulude tootlikkus (lisandväärtus tööjõukulude kohta)	1,17	1,31	1,72	1,43	1,78	1,51
aastane muutus %	-28,7	12,0	31,3	36,2	24,5	-15,2
Kogurentaablus (kasum/müügitulu, %)	-1,3	-1,6	1,3	3,2	5,9	3,9

* arvatud SA lühiajastatistika alusel
Allikas: SA, EKI arvutused

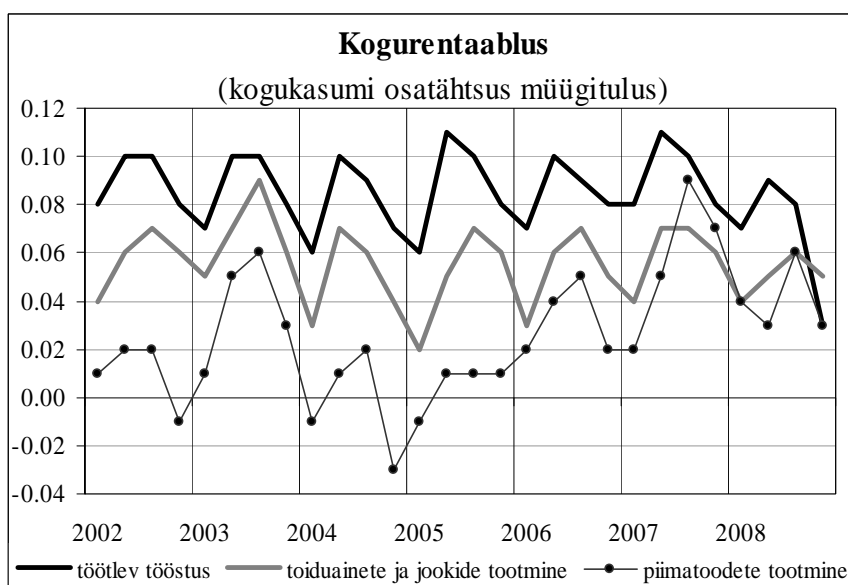
Joonis 12

Allikas: SA

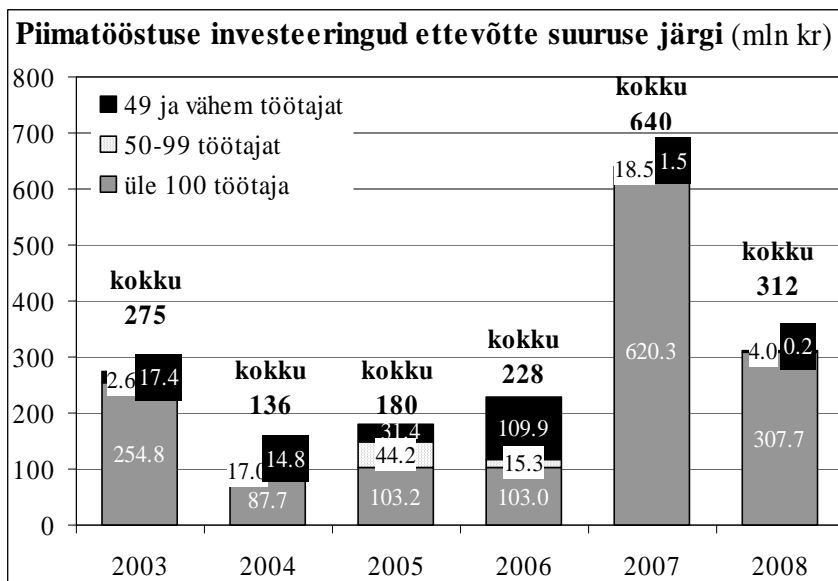
Allikas: SA

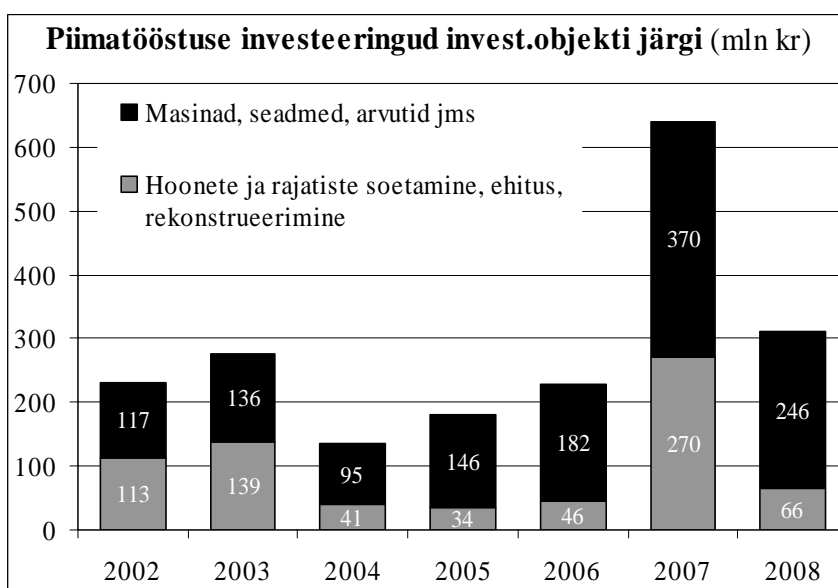
Allikas: SA

2008. aastal jätkasid piimatööstusettevõtted aktiivselt **investeerimist**. Investeeringute kogumaht ulatus 312 mln kroonini, mis oli väiksem vaid eelmise aasta rekordilisest investeeringumahust (2007.a 640 mln kr) (joonis 15). Ligi 99% investeeringutest tegid üle 100-töötajaga piimatööstusettevõtted. Kahel viimasel aastal ongi pea kõik piimatööstuse investeeringutest tehtud suurtes ettevõtetes. See on suures osas tingitud sellest, et mitmed piimatööstusettevõtted Eestis on viimase paari aasta jooksul ühinenud (AS Tere + OÜ Põlva Piim Tootmine, AS Maag + AS Rakvere Piim).

79% investeeringutest kulutati seadmetele ja masinatele, 21% hoonetele ja rajatistele.

Allikas: SA

Allikas: SA

Hinnad

Piimatoodete **maailmaturul** on kahel viimasel aastal (2007 ja 2008) toimunud järsud muutused. Mitu aastat kestnud nõudluse pakkumisest kiirem kasv viis hüppelisele hindade tõusule 2007. aasta esimesel poolel. Hindade kõrgtase saavutati 2007. aasta III kvartalis. Sellele järgnes järsk hindade langus, mis viis mõnede toodete hinnad taas tõusueelsele tasemele (joonised 17-20). 2008. aasta I poolt piimatoodete maailmaturul iseloomustab hindade tugev kõiku-

mine, III kvartalis hakkasid hinnad aga uuesti alanema. Hinnalangus kestis 2008. aasta lõpuni ja on jätkunud ka 2009. aasta alguses. 2008. aasta keskmisena oli tootjatele soodsam juustuturg, tugevam oli aga hinnalangus lõssipulbril (tabel 7).

Tabel 7

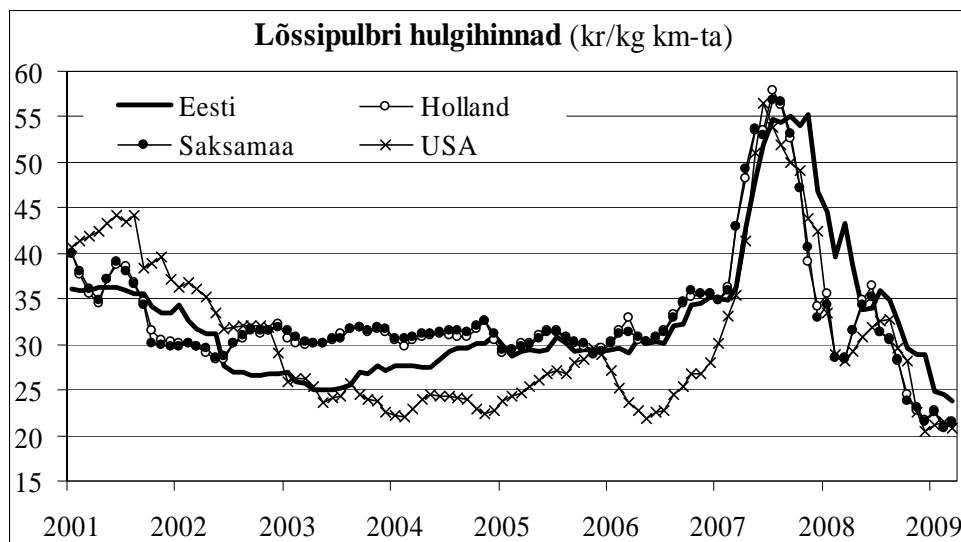
Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2006-2008. aastal

(IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg)

	IV kv 2006	IV kv 2007	IV kv 2008	märts 2009	2006	2007	2008
TÄISPIIMAPULBER							
Holland	38.49	53.46	33.80	28.63	37.13	52.19	41.80
Saksamaa	40.11	55.15	32.21	27.77	37.80	53.62	41.07
USA keskmine	35.15	50.33	39.41	27.73	34.65	47.58	38.91
LÖSSIPULBER							
Holland	35.41	40.11	23.00	21.59	32.66	46.38	29.53
Saksamaa	35.73	40.24	22.82	21.33	32.55	46.41	29.28
USA keskmine	27.19	45.14	23.69	20.77	24.77	44.88	29.05
VÕI							
Holland	39.74	58.10	33.43	33.48	39.53	52.98	40.68
Saksamaa	40.76	58.15	35.49	34.03	39.49	54.03	41.72
USA keskmine	36.27	32.06	39.23	30.50	34.46	34.77	34.55
JUUST							
Saksamaa Edam	45.84	65.45	43.81	37.55	45.78	54.61	50.96
Inglise Cheddar	46.13	69.19	52.16	44.09	46.83	57.49	57.01
Poola Gouda/Edam	43.64	66.77	44.08	36.59	43.71	53.09	50.97
USA Cheddar	52.79	57.78	63.46	54.20	54.12	55.73	56.87

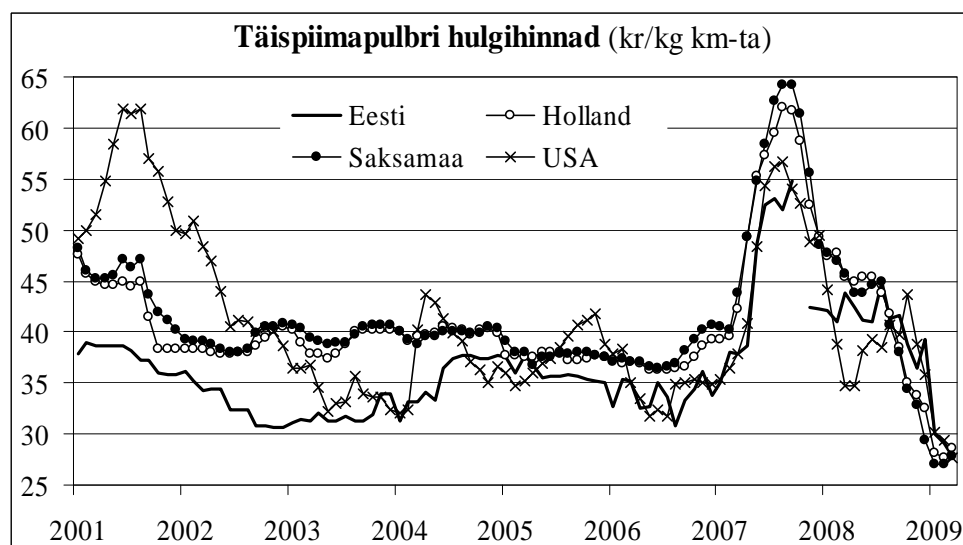
Allikas: ZMP

Lõssipulbri hulgihinna kõrgtase oli maailmaturul 2007. aasta suvel - EL-i suuremates tootjariikides juulis (Hollandis 57.90 kr/kg, Saksamaal 56.90 kr/kg), USA-s juunis (56.40 kr/kg). Hinnalangus jätkus 2008. aasta I kvartali lõpuni, mil hind langes kõrgtasemega võrreldes poole võrra (Hollandis 28.30 kr/kg-ni, Saksamaal 28.60 kr/kg-ni ja USA-s 28.20 kr/kg-ni). Järgnes uuesti mõningane hinnatõus kuni 2008. aasta suveni. 2008. aasta suvest kuni aasta lõpuni liikusid hinnad jälle langustrendil. 2008. aasta IV kvartali keskmine hind oli EL-is 43% madalam kui 2007. aasta IV kvartalis, USA-s 48% madalam. 2008. aasta lõssipulbri keskmine hind oli eelmise aasta keskmisest madalam Hollandis 36%, Saksamaal 37% ning USA-s 35%. 2009. aasta kolmel esimesel kuul on lõssipulbri hinnad EL-is kõikunud üles-alla - jaanuaris tõusid, veebruaris langesid, märtsis tõusid uuesti. USA-s lõssipulbri hind märtsi lõpuks võrreldes eelmise aasta detsembriga veidi tõusis. Võrreldes 2008. aasta IV kvartali keskmisega oli lõssipulbri hind 2009. aasta märtsis EL-is 6% ja USA-s 12% madalam.

Allikad: ZMP, EKI

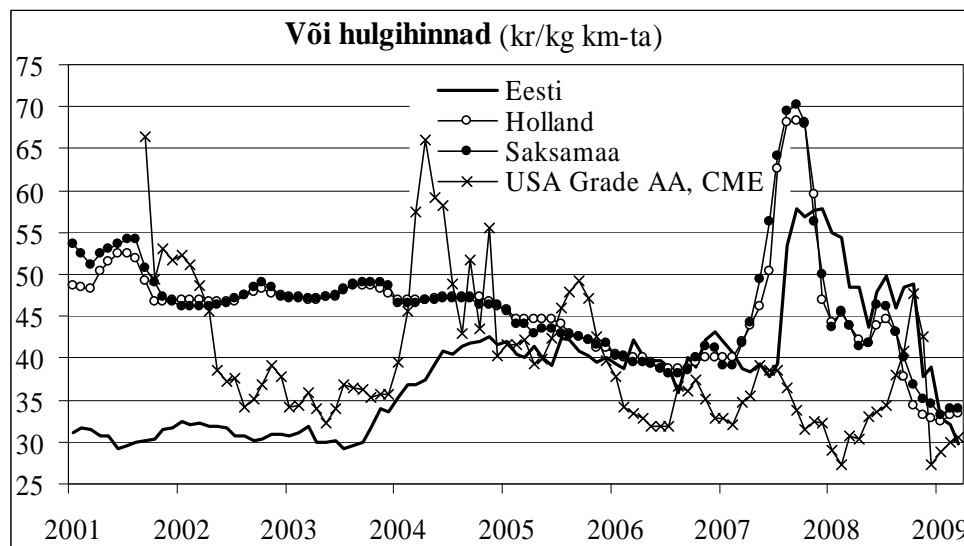
Täispiimapulbri hulgihinna kõrgtase oli maailmaturul 2007. aasta augustis (Hollandis 61.96 kr/kg, Saksamaal 64.15 kr/kg, USA-s 56.66 kr/kg). EL-is järgnes sellele hinnalangus, mis minimaalsete vahepealsete tõusudega kestis 2008. aasta lõpuni ja on jätkunud ka 2009. aasta alguses. 2008. aasta IV kvartali keskmine täispiimapulbri hulgihind oli Hollandis 36,8% madalam kui 2007. aasta IV kvartalis, 2008. aasta keskmine hind aga 20% madalam eelmise aasta keskmisest. Saksamaal oli hinnalangus IV kvartalite võrdluses 42%, aastakeskmiste võrdluses 23%. USA-s langes piimapulbri hind 2007. aasta kõrgtasemest kuni 2008. aasta aprillini (-39%), tõusis seejärel oktoobriks 26% ning liikus edasi langustrendil 2008. aasta lõpuni ja ka 2009. aasta alguskuudel. 2007 ja 2008. aasta IV kvartalite võrdluses oli USA-s hinnalangus 22% ning aastakeskmiste võrdluses 18%. 2009. aasta märtsis oli piimapulber 2008. aasta IV kvartali keskmisega võrreldes Hollandis 15% odavam, Saksamaal 14% ning USA-s 30% odavam.

Allikad: ZMP, EKI

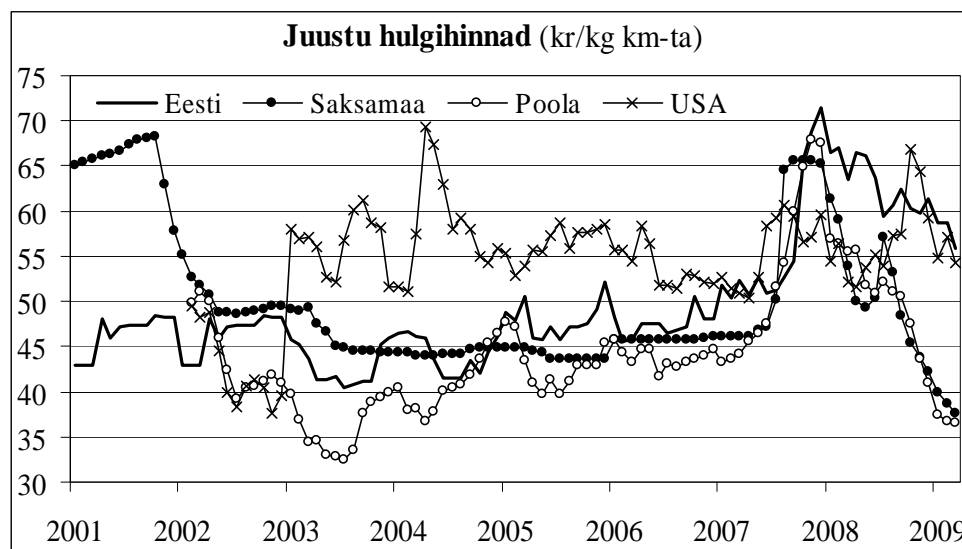
Või hulgihind oli EL-is kõrgeimal tasemel 2007. aasta septembris (Hollandis 68.38 kr/kg, Saksamaal 70.25 kr/kg). Järgnes peaaegu pidev hinnalangus kuni 2008. aasta lõpuni (väikeste vahepealsete tõusudega 2008. aasta veebruaris ning juunis). 2008. aasta IV kvartali keskmine hind oli Hollandis 42,5% madalam ning aasta keskmine 23,2% madalam kui 2007. aasta samadel perioodidel. Saksamaal olid vastavad näitajad -39% ja -22,8% (tabel 7, joonis 19). USA-s püsis või hind 2007. aastal stabiilsem: kõrgeim oli hinnatase mais (39.06 kr/kg), langes seejärel madalaima tasemeni 2008. aasta veebruaris (27.20 kr/kg). 2008. aastal oli või hulgihind USA-s kõrgeim oktoobris (47.71 kr/kg). 2008. aasta IV kvartali keskmine hind USA-s (39.23 kr/kg) oli 22,4% kõrgem ja aasta keskmine hind (34.55 kr/kg) 0,6% madalam 2007. aasta vastavate perioodide hindadest. 2009. aasta märtsis või hulgihind USA-s 22% madalamad kui 2007. aasta IV kvartalis. Hollandis või pole hinnad eelmise kvartaliga võrreldes eriti muutunud, Saksamaal oli või 4% märtsis odavam kui 2007. aasta IV kvartalis.

Joonis 19

Allikad: ZMP, EKI

Juustu hinnad tõusid maailmaturul pulbrite ja või hindadest aeglasemas tempos. Hinnatõus jätkus 2007. aasta lõpuni saavutades EL-is kõrgeima taseme alles 2007. aasta IV kvartalis (joonis 20). 2008. aasta alguses pöördusid hinnad langusele ja langus jätkus aasta lõpuni ning veel 2009. aasta alguskuudelgi. 2008. aasta keskmised hinnad olid EL-is olenevalt juustusordist 0,8-6,7% ja IV kvartali keskmised 25-34% madalamad kui aasta varasematel perioodidel. USA-s oli juustu hind 2007. aasta kõrgeimal tasemel augustis (60.58 kr/kg), langes seejärel 2008. aasta aprilliks 51.65 kr/kg-ni, tõustes uuesti 2008. aasta oktoobriks 66.87 kr/kg-ni ja on seejärel olnud uuesti langustendentsil. 2008. aasta keskmine hind oli USA-s 2% kõrgem ja IV kvartali keskmine 10% kõrgem kui 2007. aasta vastavatel perioodidel. 2009. aasta märtsis olid juustu hinnad EL-is 14-17% ja USA-s 15% madalamad 2008. aasta IV kvartali keskmistest hindadest. Seejuures oli juustu hinnatase 2009. aasta märtsis USA-s 23-58% kõrgem kui EL-i riikides.

Piimatoodete hinnamuutused maailmaturul kajastusid ka Eesti piimatööstusettevõtete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindades**: pulbrite hinnad tõusid 2007. aastal järsult – täispiimapulber kuni septembrini, lõssipulber novembrini. Seejärel hakkasid need kiirelt langema, kusjuures langus kestis 2008. aasta lõpuni. Või ja juustu ning teiste siseturutoodete hinnatõus jätkus aga 2007. aasta lõpuni ning 2008. aastal püsisid need hinnad võrreldes pulbrite hindadega suhteliselt stabiilselt kõrgetena või olid kerges languses (tabel 8, joonised 17-20).

Kui 2007. aastal tõusis Eestis teistest enam lõssipulbri tööstusest väljamüügihind (2007. aasta keskmine hind oli 50% ja IV kvartalis samuti 50% kõrgem mullusest), siis 2008. aastal alanes lõssipulbri hind teistest enam (2008. aasta keskmine hind oli 29% ja IV kvartalis 44% madalam eelmisest aastast, ekspordihind alanes samas tempos). 2009. aasta märtsis oli lõssipulbri tööstusest väljamüügihind Eestis juba 18% madalam kui eelmise aasta IV kvartali keskmine. Eestis tõusis lõssipulbri väljamüügihind 2007. aasta lõpus hiljem ning on seejärel püsinud kõrgemal kui Hollandis ja Saksamaal (2009. aasta märtsis ligikaudu +10%).

Täispiimapulbri hinnamuutused olid sarnased lõssipulbrile. Keskmine väljamüügihind oli 2007. aastal nii aastakeskmisena kui IV kvartalis 22% kõrgem kui aasta varasematel perioodidel. 2008. aastal aga väljamüügihind alanes aastakeskmiste võrdluses 0,1% ning IV kvartalite võrdluses 10%. Ekspordihinnad alanesid 2008. aastal vastavalt 15% ja 10%. 2009. aasta märtsis oli täispiimapulbri väljamüügihind Eestis 27% madalam 2008. aasta IV kvartali keskmisest ning 3% madalam Hollandi hulgihindade tasemest, kuid samal tasemel Saksamaa hinnaga.

25-kilosel pakendis monoliitvõi aastane hinnatõus oli 2007. aastal IV kvartalite võrdluses 39% ja aastakeskmiste võrdluses 14% kõrgem varasema aasta tasemest. Ekspordihind tõusis samadel perioodidel vastavalt 62% ja 28%. Ekspordihinna tõus kiirenes 2007. aasta II poolal kui väikeeksport Venemaale asendus kõrgema hinnaga ekspordiga EL-i riikidesse. 2008. aasta algul pöördus või tööstusest väljamüügihind langusele ja oli 2008. aasta IV kvartali keskmisena 30% ning aastakeskmisena 1,6% madalam eelmise aasta vastavate perioodide hindadest. Ekspordihind oli IV kvartalis 30% madalam kui eelmise aasta samal perioodil. 2009. aasta märtsis oli või tööstusest välja-

müügihind Eestis 27% madalam 2008. aasta IV kvartali keskmisest ning 11-12% madalam ka Hollandi ja Saksamaa hulgihindade tasemest.

Põhiliselt siseturul müüdava väikepakendis või hind jõudis kõrgeimale tasemele 2007. aasta lõpuks. Hinnatase püsis kõrgena kogu 2008. aasta jooksul, kuigi liikus aeglase tempoga langus-

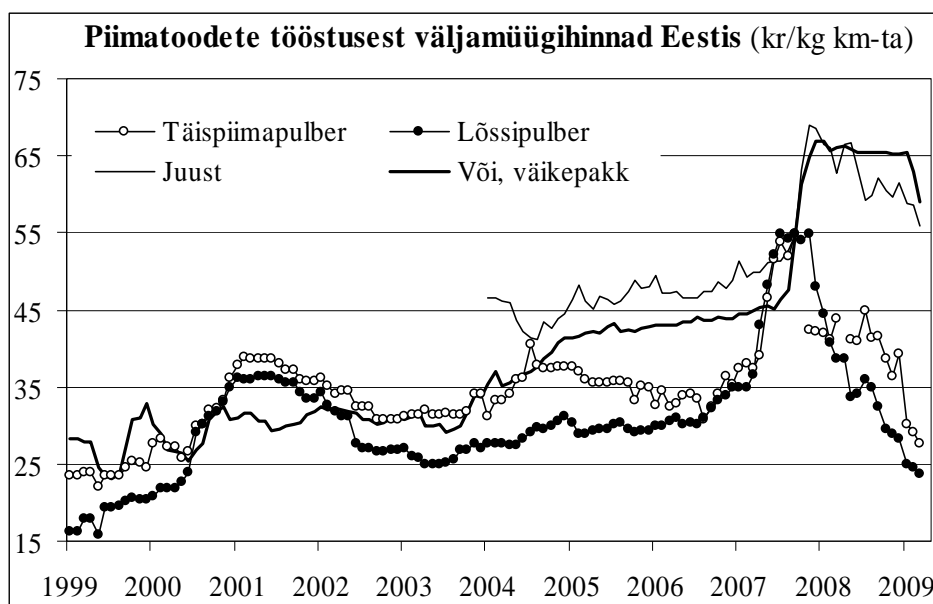
Tabel 8

Piimatoodete tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindade muutus Eestis 2006-2008.aastail
(tööstusest väljamüügi /ekspordihind; IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	IV kv 2006	IV kv 2007	IV kv 2008	märts 2009	2006	2007	2008
Piimapulber	34.76/ 35.41	42.31/ 49.29	37.92/ 41.85	27.76	33.72/ 33.85	41.32/ 43.79	41.29/ 39.42
Lössipulber	34.71/ 33.60	51.98/ 48.27	28.97/ 29.32	23.72	31.49/ 30.98	47.80/ 46.25	34.17/ 31.57
Juust Edam	48.86/ 44.31	68.68/ 60.66	60.41/ 53.04	55.88	47.44/ 44.02	55.93/ 55.35	62.56/ 63.15
Või, 82%, 25 kg	41.37/ 35.14	57.58/ 56.81	40.60/ 39.58	29.82	39.94/ 30.73	45.51/ 39.30	46.22/ 44.14
Või, väikepakk	43.80	64.89	65.25	59.08	43.49	51.37	67.50
Piim 2,5%	5.60	7.71	7.83	6.60	5.55	6.22	8.05
Piim 2,5%, kile	5.21	7.35	7.30	5.65	5.20	5.96	7.61
Piim 2,5%, pure	6.25	8.37	8.63	8.04	6.14	7.02	8.73
Piim 3,5%	6.32	8.35	8.60	8.55	6.26	7.06	8.77
Kodujuust, 4% lisandita	27.77	35.24	35.92	36.48	27.27	31.12	36.21

Allikad: EKI, PM Kaubanduspoliitika büroo

Joonis 21

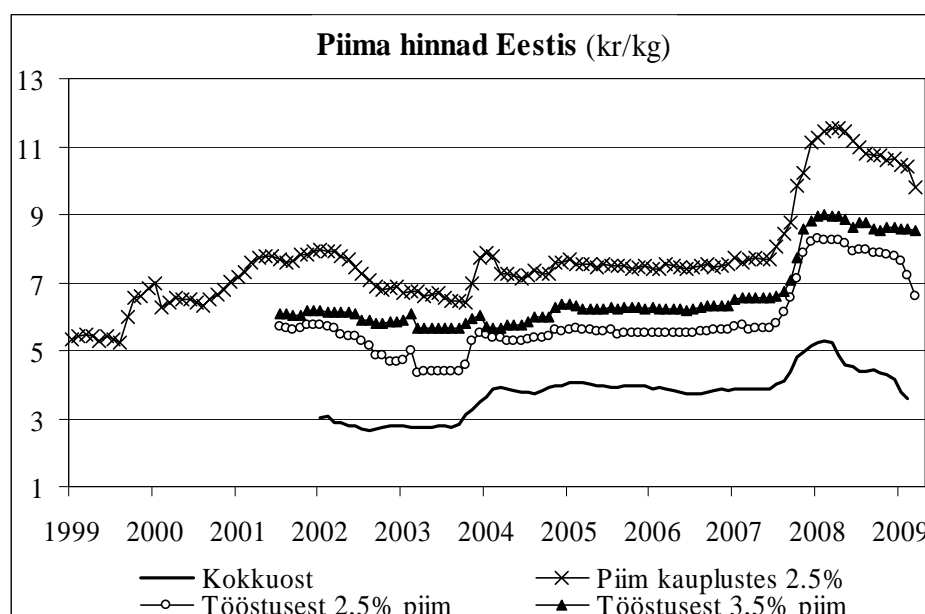
Allikas: EKI

trendil. Seetõttu oli 2008. ja 2007. aasta IV kvartalite keskmiste hindade vahel vaid 0,5%-line erinevus, kuid aastakeskmise hind oli 2008. aastal 31% kõrgem kui eelmisel aastal. 2009. aasta märtsis oli väikepaki või hind Eestis eelmise aasta IV kvartali keskmisest ligi 10% madalam.

Edam-tüüpi juustu väljamüügihind oli Eestis kõrgtasemel 2007. aasta detsembris (71.45 kr/kg) ja hakkas 2008. aasta algusest kõikumama langussuunal. Siiski püsis hind kõrgel tasemel aasta lõpuni ja ületas Edam-tüüpi juustu hinda Saksamaal (2008.a keskmine 51.20 kr/kg, Eestis 62.56 kr/kg). Saksamaast kõrgemat hinnataset aitas Eesti juustutootjatel hoida Eesti siseturult saadud kõrgem hind. 2008. aasta keskmine juustu väljamüügihind oli Eestis aastatagusest 12% ja ekspordihind 14% kõrgem. IV kvartali keskmine hind oli aga 12% madalam ja ekspordihind 13% madalam 2007. aasta IV kvartali keskmisest hinnast. 2009. aasta alguses hinnalangus jätkus ning märtsis oli juustu tööstusest väljamüügihind 8% madalam 2008. aasta IV kvartali keskmisest hinnast.

Teistegi siseturule müüdavate toodete tööstusest väljamüügihinnad liikusid 2008. aastal analoogselt väikepakendis või hinnale – need püsisid 2007. aastal saavutatud kõrgel tasemel suhteliselt stabiilsed, olles vaid kerge langussuunaga. Joogipiimade keskmised (kile+pure) väljamüügihinnad olid 2008. aastal 29% (2,5%-line piim) ja 24% (3,5%-line piima, joonis 22) kõrgemad aastatagusest. 4%-lise rasvasusega kodujuustu väljamüügihind ületas aastataguse taset 16%-ga. IV kvartali keskmised hinnad olid aga aastatagusest kõrgemad vaid 1,5-3%. 2009. aastal alguses on näha 2,5%-lise rasvasusega kilepiima olulist hinnalangust. 2009. aasta märtsis müüsid tööstusettevõtted kilepiima 23% odavamalt kui 2008. aasta IV kvartalis. Kuid 3,5%-lise piima hind jäi 2008. aasta IV kvartali keskmise tasemele ning kodujuustu hind kerkis IV kvartaliga võrreldes 1,6%.

Joonis 22

Allikas: SA, EKI

Piimatoodete **jaehindade** tõus Eestis algas 2007. aasta septembris, mil alates suvest oli toimunud piimatoodete tööstusest väljamüügihindade järsk tõus. Piimatoodete hinnatõus võimaldas tõsta ka toorpiima hinda. Jaehindade kerge tõus jätkus 2008. aasta I kvartalis ning mõned tooted

kallinesid siseturul veel ka II kvartalis, kuid III kvartalis pöördusid jaehinnad väiksele langusele, mis jätkus ka IV kvartalis ja 2009. aasta alguskuudel (tabel 9). 2008. aasta IV kvartalis odavnesid piimatooted kauplustes III kvartali suhtes 0,9%...2,5%, vaid väikepakendis või kallines 4,5%. 2009. aasta märtsiks alanes jaehind võrreldes 2008. aasta IV kvartaliga enam väikepakendis võiil (-8,1%), juustul (-7,4%), kohvikooril (-6,3%) ja hapukooril (-5,4%). 2008. aasta IV kvartalis võrreldes aasta varasema perioodiga kallinesid piimatooted kauplustes 0,4...7,7%, aastakeskmiste võrdluses oli kallinemine 18...28%. Enam kallinesid vaadeldud toodetest kodujuust (vastavalt 7,7% ja 18,6%), keefir (5,6% ja 18%) ning juust (4,9% ja 24,5%).

Tabel 9

Piimatoodete jaehindade muutus Eestis 2006-2008. aastail
(IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	IV kv 2006	IV kv 2007	IV kv 2008	märts 2009	2006	2007	2008
Juust Edam	87.38	116.08	121.72	112.71	86.05	101.39	126.26
Või, taluvõie väikepakk	71.79	98.66	99.43	91.37	68.44	78.32	100.30
Hapukoor	20.41	26.66	27.39	25.91	20.53	22.53	27.89
Kohvikoor	20.58	25.93	26.04	24.39	20.69	22.73	27.01
Kodujuust	41.72	52.61	56.64	56.53	41.26	48.03	56.94
Piim 2,5%	7.48	10.40	10.67	10.41	7.46	8.67	11.08
Piim 2,5%, kile	6.26	9.34	9.15	7.73	6.35	7.30	9.75
Piim 2,5%, pure	8.70	11.46	12.20	11.87	8.58	9.80	12.41
Piim 3,5%*	9.54	12.67	12.90	12.90	9.41	10.58	12.90
Keefir	9.26	11.08	11.70	11.47	9.10	10.11	11.93

* Purepakendis piima jaehind Tallinna supermarketite keskmisena
Allikas: EKI

Piimatoodete jaehinnad tõusid 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga ka teistes EL-i liikmesriikides. 2008. aastal on enamuse toodete hinnad **supermarketites** ja ka enamikus Euroopa põhjapoolsetes riikides olnud ebastabiilsed liikudes vaheldumisi tõusu ja languse suunas (joonised 23-25). 2008. aasta lõpus ja 2009. aasta alguses olid või ja juustu hinnad Euroopa riikide kauplustes siiski valdavalt langustendentsil. Erinevalt teistest linnadest on juustu hinnad Helsingis 2008. aasta algusest pidevalt tõusnud. Seda tingis piima kokkuostuhinna tõus Soomes, mis oli 2008. aastal EL riikide seas erandlik.

3,5%-lise joogipiima jaehind on olnud teistest toodetest püsivam. Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes olid Tallinna supermarketites 2008. aasta detsembris odavamad kohvikoor ja virsikujogurt (tabel 10). Vaadeldud piimatoodetest oli valgehallitusjuust ainus, mida teistes Euroopa Liidu pealinnades oli võimalik osta odavamalt kui Tallinnas, vaid Helsingis oli see Tallinnast veelgi kallim.

Tabel 10

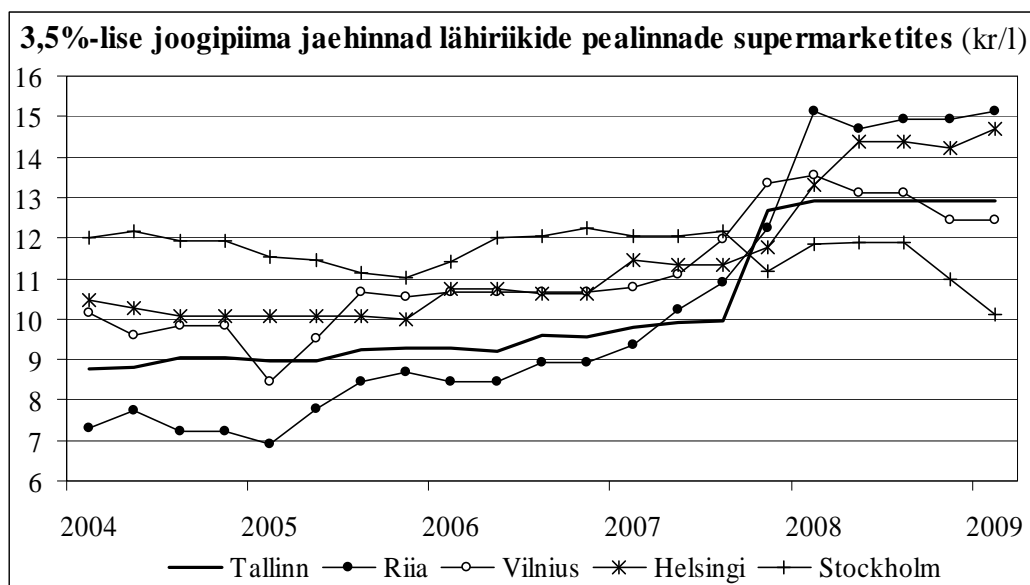
Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 1.-7.dets. 2008.a (kroonides)

Toode	Piim, 3,5%	Või, 80-82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvikoor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Zott Danone jms jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	150 g	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	12.90	19.06	114.07	4.70	19.23	11.77	3.93	229.00
Riia	14.92	20.93	100.63	10.02	19.81	14.36	x	182.11
Vilnius	12.45	17.13	90.03	12.22	26.19	10.86	x	147.14
Praha	11.64	13.79	119.58	8.65	x	8.61	6.03	160.04
Bratislava	13.91	20.97	98.08	10.31*	35.07	13.90	4.66	171.34
Budapest	12.51*	24.45	100.76	x	33.69	13.79	4.28	156.47
Helsingi	14.24	18.30*	163.41	11.93*	29.94	17.37	5.87	235.74
Berliin	13.23	15.49	118.02	7.80*	30.93	9.23	5.69	x
Amsterdam	14.55	19.25	116.25	12.20	23.78	8.66	x	158.29
Stockholm	10.97	23.01	99.56	16.11	21.86	22.78	5.75	134.99

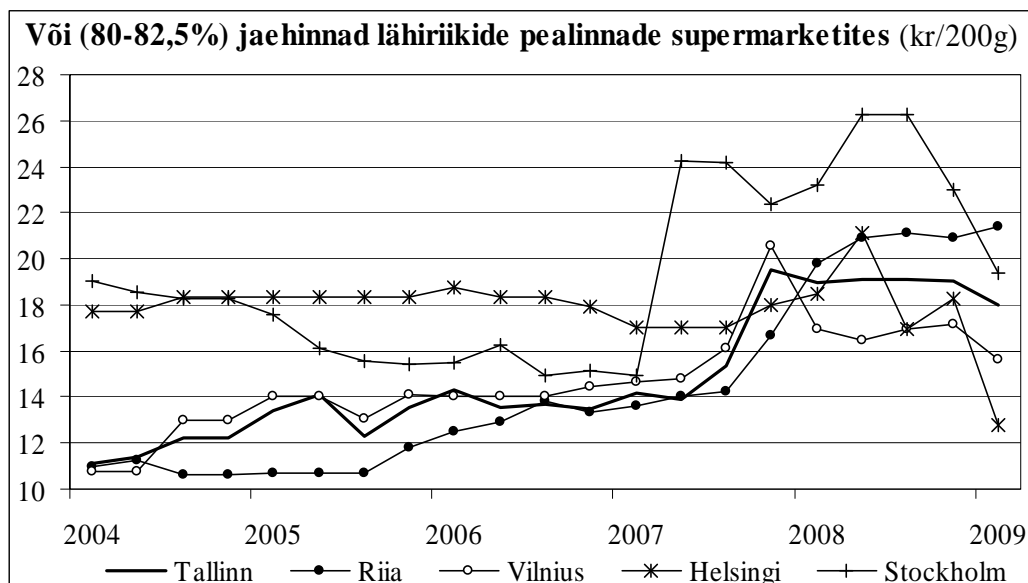
***Bratislava:** Danone jogurt; **Budapest:** piim 2,8%; **Helsingi:** võil ümberarvutus 500g pakendilt; kohvikoor 19%; Danone jogurt; **Berliin:** kohvikoor UHT; Danone jogurt; **Stockholm:** kohvikoor 12%; Arla jogurt
 Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Allikas: EKI

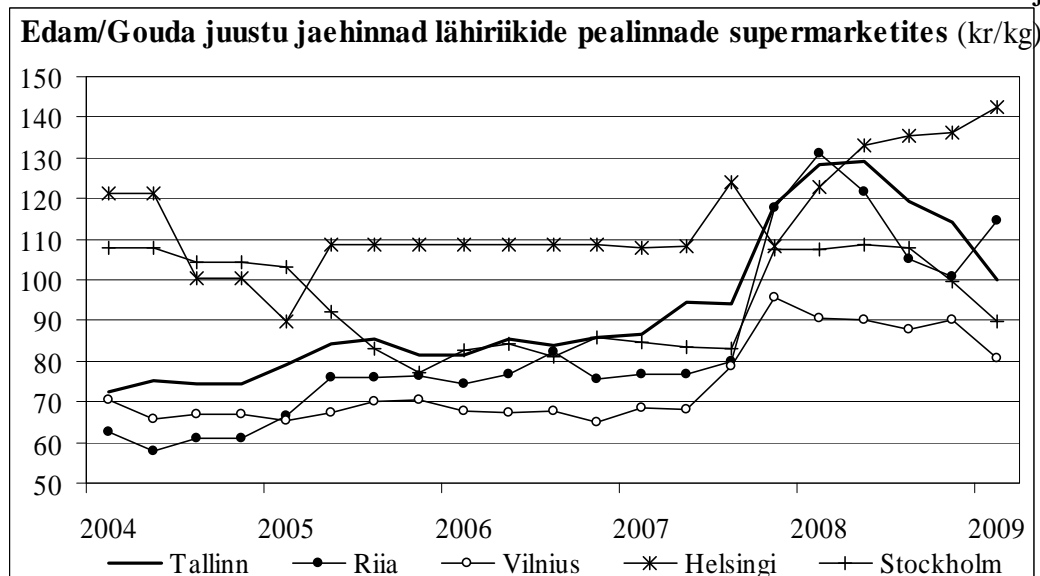
Joonis 23

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Toorpiima **kokkuostuhinnad** hakkasid maailmas tõusma 2007. aasta keskpäigast ning kiireim tõus toimus madalaima tootmishinnaga Uus-Meremaal. 2008. aasta II kvartalist hakkas piima tootjahind aga taas langema, vaid üksikutes riikides hinnatõus 2008. aasta jooksul jätkus. 2008. aasta keskmine ületas siiski veel aasta varasema perioodi hinnataset enamikes riikides. Kuid 2008. aasta IV kvartali keskmine piima kokkuostuhind oli juba madalam 2007. aasta IV kvartali hinnast. Eesti lähiriikidest oli vaid Soomes piima kokkuostuhind 2008. aasta IV kvartalis kõrgem kui aasta tagasi. Soomes, kus on EL-i kõrgeim piima kokkuostuhind, hakkas piima kokkuostuhind langema alles 2008. aasta detsembris.

2008. aasta detsembris oli EL-is piima kokkuostuhind keskmiselt 1 krooni võrra kilo kohta madalam kui eelmise aasta detsembris. Eestis langes toorpiima hind kroonides praktiliselt

sama palju kui EL-is keskmiselt, kuid protsentuaalselt keskmisest enam. Kui EL-is oli toorpiima hind 2008. aasta detsembris keskmiselt 16,9% madalam kui aasta tagasi, siis Eestis oli hinnalangus 19,9%. Enim odavnes toorpiim Leedus (-35,5%), sellest veidi vähem Poolas (-34,6%), Belgias (-33,8%), Saksamaal (-31,9%), Tšehhis (-31,1%) ja Lätis (-30,4%). Piima kokkuostuhind tõusis aastaga vaid 4-s EL riigis - Soomes, Küprosel, Sloveenias ja Itaalias.

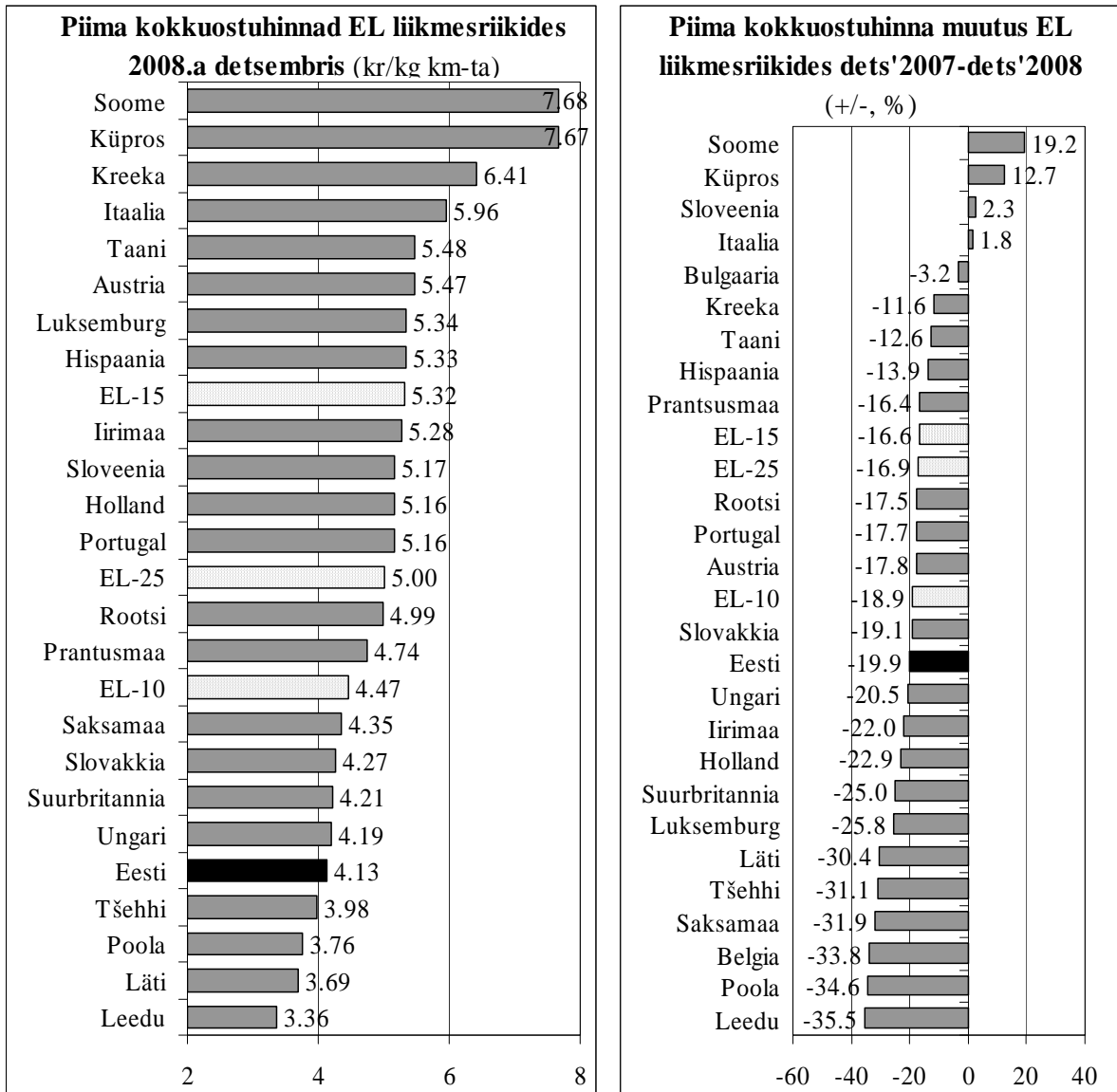
Eestis oli toorpiima kokkuostuhinna tase 2008. aasta lõpus üks EL-i madalamaid, olles pingerea lõpust 5. kohal. Naaberriikide Läti ja Leedu hinnad olid aga pingerea lõpus (joonis 26).

Tabel 11

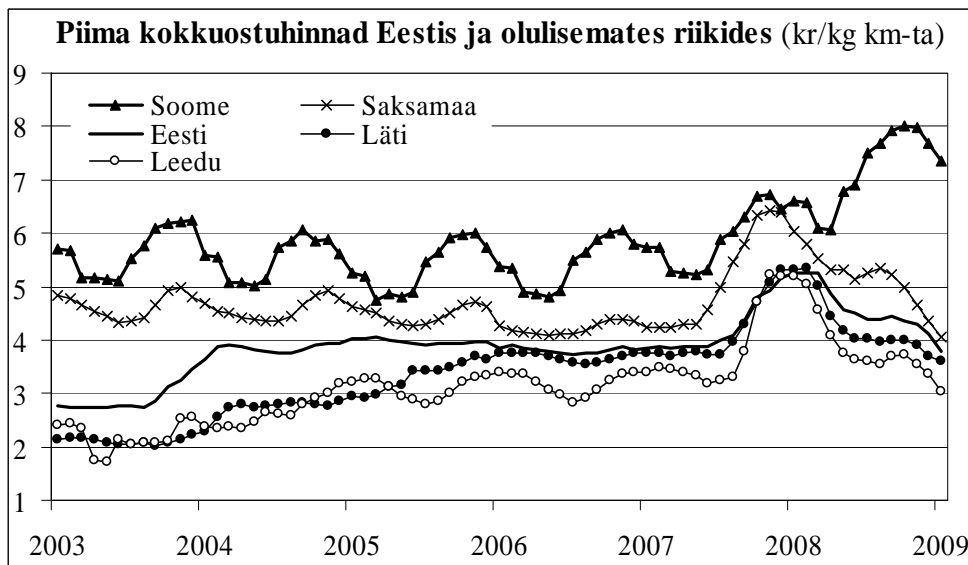
Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu riikides, USA-s ja Uus-Meremaal
(kr/kg km-ta)

	IVkv 2006	IVkv 2007	IVkv 2008	jaan 2009	2006	2007	2008
Belgia	4.53	6.58	4.35	3.91	4.23	5.31	5.01
Bulgaaria	...	4.79	4.98	4.58	...	3.92	4.94
Tšehhi	4.19	5.56	4.29	...	4.21	4.61	5.15
Taani	4.60	6.11	5.74	...	4.53	4.95	5.82
Saksamaa	4.37	6.38	4.66	4.07	4.22	5.10	5.24
Eesti	3.84	4.97	4.26	3.80	3.81	4.20	4.94
Kreeka	5.49	7.11	6.47	6.36	5.47	6.05	6.76
Hispaania	4.75	6.07	5.45	...	4.63	5.11	5.94
Prantsusmaa	4.80	5.84	5.16	...	4.58	4.92	5.64
Iirimaa	4.41	6.95	5.30	4.32	4.26	5.47	5.56
Itaalia	5.01	5.87	5.99	...	5.02	5.37	6.02
Küpros	6.39	6.73	7.87	...	6.32	6.49	7.71
Läti	3.70	5.02	3.86	3.60	3.68	4.13	4.32
Leedu	3.35	5.04	3.55	3.04	3.19	3.81	3.98
Luksemburg	5.18	7.18	5.63	4.94	4.77	5.64	5.89
Ungari	3.89	5.10	4.39	3.69	3.69	4.47	5.03
Malta	4.43	4.68
Holland	4.65	6.67	5.56	4.48	4.35	5.14	5.62
Austria	4.99	6.43	5.37	5.19	4.69	5.71	5.99
Poola	4.12	5.52	4.01	3.48	3.98	4.62	4.74
Portugal	4.43	6.10	5.28	5.09	4.28	4.96	5.68
Rumeenia
Sloveenia	4.25	4.87	5.20	4.76	4.13	4.39	5.16
Slovakkia	4.10	5.08	4.47	3.82	3.92	4.57	5.05
Soome	5.95	6.62	7.89	7.34	5.42	5.88	7.15
Rootsi	4.66	5.64	5.34	...	4.48	4.82	5.63
Suurbritannia	4.26	5.75	4.82	4.22	4.01	4.62	4.93
EL-15	4.81	6.35	5.53	...	4.60	5.27	5.79
EL-10	4.23	5.32	4.66	...	4.16	4.59	5.09
EL-25	4.57	5.92	5.20	...	4.42	4.97	5.51
USA	3.83	5.16	4.72	3.17	3.72	5.02	4.60
Uus-Meremaa	2.50	4.23	2.98	2.52	2.49	3.52	3.94

Allikad: Euroopa Komisjon, SA

Allikas: Euroopa Komisjon

Allikad: Euroopa Komisjon, SA

Piima* keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtes meiereides
(kr/kg km-ta)

	IVkv 2006	IVkv 2007	IVkv 2008	veebr 2009	2006	2007	2008
Belgomilk, Belgia	4.51	6.70	4.35	3.64	4.35	5.45	5.09
Humana Milch Union, Saksamaa	4.44	6.48	4.97	4.04	4.24	5.22	5.45
Nordmilch Saksamaa	4.30	6.26	4.25	3.58	4.22	5.08	4.94
Arla Foods Taani	4.27	5.75	5.39	4.31	4.29	4.74	5.60
Hämeenlinnan O., Soome	5.55	5.95	7.27	6.61	5.13	5.28	6.51
Bongrain CLE, Prantsusmaa	4.58	5.54	5.11	5.58	4.50	4.81	5.55
Danone Prantsusmaa	4.98	5.92	5.66	5.41	4.64	5.01	5.79
Lactalis Prantsusmaa	4.64	5.56	5.13	5.59	4.51	4.79	5.53
Sodiaal, Prantsusmaa	4.51	5.42	4.86	4.81	4.37	4.69	5.47
First Milk, Suurbritannia	3.95	5.48	4.97	4.14	3.81	4.28	4.87
Glanbia, Iirimaa	5.14	7.27	5.41	4.55	4.36	5.51	5.55
Kerry Agribusiness, Iirimaa	3.96	6.07	4.67	3.89	4.06	5.10	5.23
Royal Friesland Campina, Holland	4.46	6.72	5.36	4.06	4.19	4.98	5.31
Dairy Crest, Suurbritannia	...	3.93	5.45	4.65	...	4.29	5.14
Suurtööstuste keskmine EL-is	4.50	5.15	5.20	4.51	4.32	4.96	5.43

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

Allikas: LTO

2009. aasta algul jätkus piima kokkuostuhinna langus enamuses EL-i suuremates piimatööstusettevõtetes, USA-s ja Uus-Meremaal. EL-is tõusid kokkuostuhinnad vaid mõnes Prantsusmaa piimatööstusettevõttes. Balti riikidest oli hinnalangus 2009. aasta jaanuaris võrreldes 2008. aasta IV kvartali keskmisega kõige suurem Leedus (-14%), kuigi sealne hind oli juba niigi kolmest riigist madalaim. Lätis langes piima kokkuostuhind 2009. aasta jaanuaris võrreldes eelmise kvartali keskmisega 6,7%, Eestis 10,8%.

Väliskaubandus

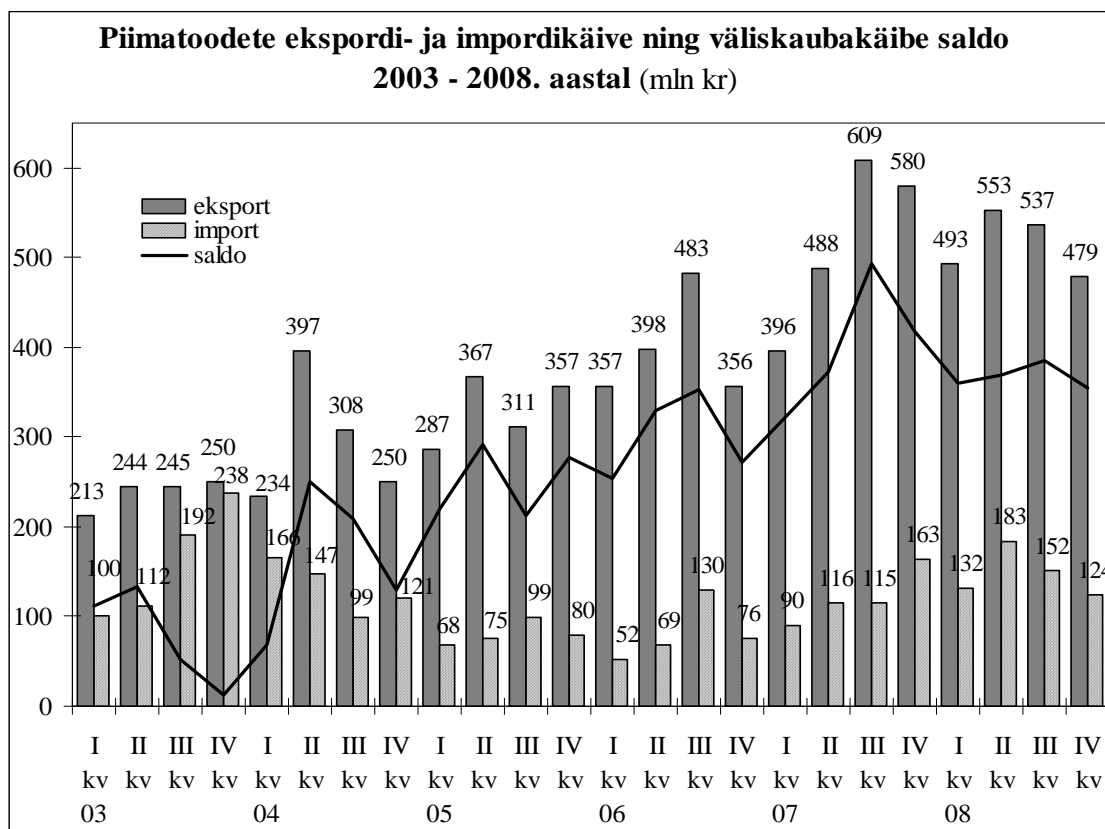
2008. aastal suurenes Eestis nii piimatoodete ekspordi- kui impordikäive. Kaubavahetuse **saldo** jäi küll positiivseks (+1470,9 mln kr), kuid see vähenes aastaga 6,6% ehk 103,8 mln krooni võrra (joonis 28). Sealjuures oli kaubavahetuse saldo positiivne nii EL-i liikmesriikide (+1174 mln kr) kui ka 3. riikidega (+296,8 mln kr).

Piimatooteid eksporditi mullu Eestist kokku 2,062 mlrd krooni eest ehk aastaga suurenes käive 0,5% (+10,6 mln kr). Import kasvas ekspordist kiiremas tempos (+24%, +114,4 mln kr),

kuid piimatoodete impordikäive on võrreldes ekspordiga veel väike - 2008. aastal 590,7 mln krooni. Väliskaubakäibe mahud suurenesid nii kaubavahetuse koguste suurenemise kui ka aastatagusest kõrgemate hindade tõttu.

Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2008. aastal 17,1% (2007.a 18,4%) põllumajandussaaduste kogu ekspordikäibest ja import 3,2% (2007.a 3,1%) kogu impordikäibest.

Joonis 28

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2008. aastal **eksporditi** Eestist piimatooteid kokku 2,062 mlrd krooni väärtuses, mis on 0,5% ehk 10,6 miljonit krooni enam kui 2007. aastal (tabel 13). Suurema osa ekspordikäibe kasvust andsid naturaalse juustu (+180 mln kr, koguse suurenemine +23,9%), 1-6%-lise rasvasusega piima (+123,6 mln kr, koguse suurenemine +63,7%), piimapulbri (+55,7 mln kr, koguse suurenemine +47,4%) ja hapendatud piimatoodete (+27,7 mln kr, koguse suurenemine +12,3%) käibe kasv. Vaadeldud perioodil langes aga lõssipulbri (-249,1 mln kr), 21-45%-lise rasvasusega koore (-83,5 mln kr), või (-33,9 mln kr) ja jäätise (-2,3 mln kr) ekspordikäive. Lõssipulbri ekspordimaht kogusena vähenes samal perioodil 37,7%, koorel 61,8%, võil 25% ja jäätisel 31,2%.

2008. aastal tõusid enim jäätise (34,4%), jogurti (14,2%), naturaaluustu (14,1%), või (12,3%) ja 1-6%-lise rasvasusega piima (11,5%) aasta keskmised ekspordihinnad. Võrreldes 2007. aastaga oli aasta keskmine ekspordihind madalam vadakupulbril (38,9%), lõssipulbril (31,7%), piimapulbril (10%) ja 21-45%-lise rasvasusega koorel (3,8%).

Piimatoodetest olid tähtsamad eksporditartiklid naturaalne juust (31% piimatoodete ekspordikäibest, joonis 29), lõssi- ja piimapulber (21%), rõõsk piim-koor (17%) ja või (9%). Võrreldes 2007. aastaga suurenes naturaalse juustu osakaal piimatoodete ekspordikäibes 9%-punkti võrra, lõssipulbri osakaal vähenes 13%-punkti võrra ja täispiimapulbril suurenes 2%-punkti võrra, rõõsa piima osakaal ekspordikäibes suurenes 6%-punkti võrra ja rõõsal koorel vähenes 5%-punkti võrra.

Tabel 13

Piimatoodete põhieksport 2007 – 2008

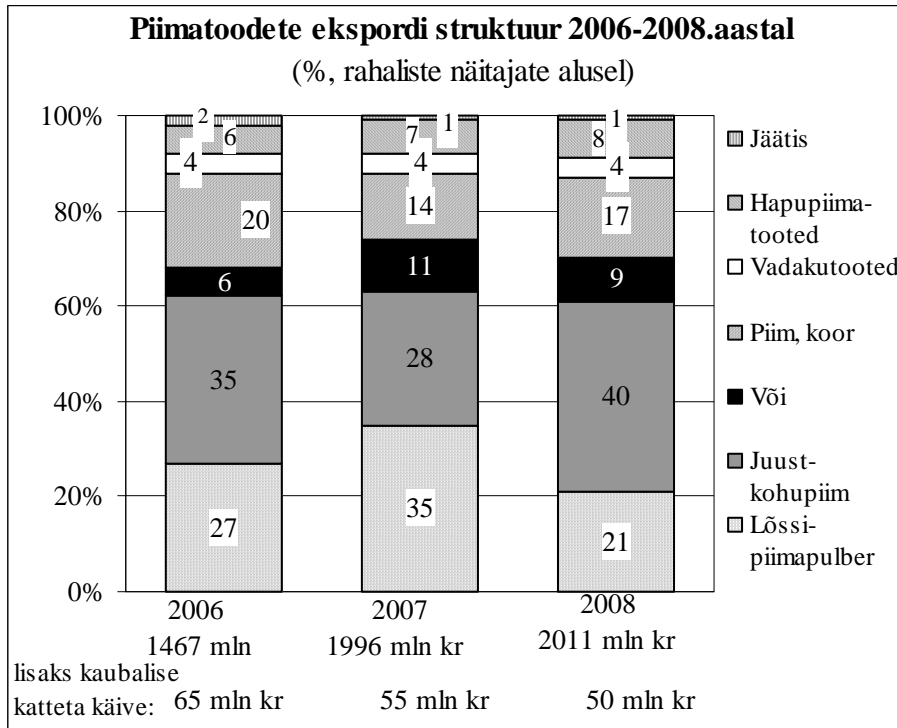
	2007			2008			Ekspordikoguse muutus 2008/07 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	41597	284435	6.84	62590	332310	5.31	50,5
sh piim 1-6%	34527	150301	4.35	56507	273907	4.85	63,7
koor 21-45%	6710	131974	19.67	2561	48470	18.92	-61,8
Kondenseeritud piim, pulber	19114	704731	36.87	12281	427338	34.80	-35,7
sh lõssipulber	9375	433530	46.25	5841	184415	31.57	-37,7
piimapulber	3881	169903	43.78	5722	225554	39.42	47,4
Hapendatud piimatooted	7640	133565	17.48	8579	161227	18.79	12,3
sh jogurt	5270	75706	14.37	5870	96326	16.41	11,4
Vadakutooted	6136	73665	12.01	9042	70498	7.80	47,4
sh vadakupulber	4962	60416	12.18	8834	65735	7.44	78,0
Või ja piimarasvad	5473	215061	39.30	4207	187477	44.57	-23,1
sh või	5469	214920	39.30	4100	180992	44.14	-25,0
Juust, kohupiim	10748	554699	51.61	14078	804512	57.15	31,0
sh naturaalne juust	7859	435043	55.35	9739	615019	63.15	23,9
Jäätis	925	30080	32.52	636	27799	43.72	-31,2
Piimatooted kokku	x	1996236	x	x	2011161	x	x
Käive rahas, ilma kaubalise katteta	x	54700	x	x	50400	x	x
KOKKU	x	2050936	x	x	2061561	x	0,5*

*Ekspordikäibe muutus

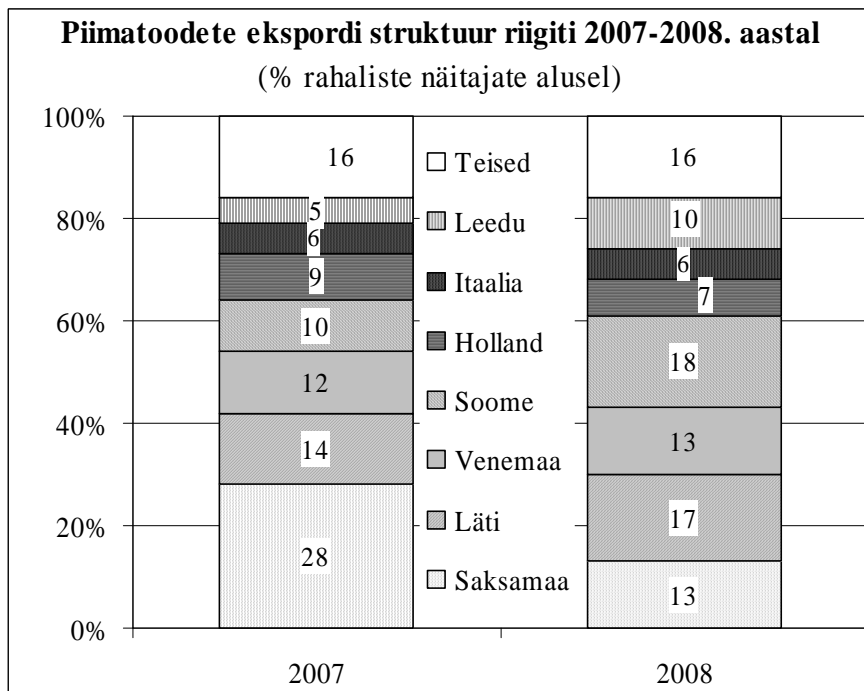
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodete rahalisest ekspordist 2008. aastal moodustas ligi 85% eksport EL-i liikmesriikidesse ja 15% 3. riikidesse. Riikidest suurenes ekspordikäive viimase aastaga enam Soome (+78%; +166 mln kr), Leetu (2 korda; +100 mln kr), Läti (+20%; +59 mln kr) ja Venemaale (4%; +10 mln kr). Samas vähenes ekspordikäive enim Saksamaale (-53,8%, -305 mln kr).

2008. aastal oli suurima osakaaluga sihtriik Eesti piimatoodete väljaveos Soome (18% piimatoodete kogu ekspordikäibest, joonis 30). Järgnesid Läti (17%), Saksamaa ja Venemaa (mõlemad 13%) ning Leedu (10%). Soome osakaal oli suur jogurti (58% selle ekspordikogusest;

tabel 14), või (38%), naturaalse juustu (33%) ja jäätise (29%) ekspordikogustes. Läti osakaal oli suur 1-6%-lise piima (67%), jogurti (18%), muude hapupiimatoodete (56%), juustu ja kohupiima (8,5%) ning jäätise (42%) ekspordikogustes. Saksamaale viidi 34% lõssipulbri, 39% täispiimapulbri ja 34% või ekspordikogusest. Leetu läks 32% rõõsa piima, 18% jogurti, 20% muude hapupiimatoodete, 5% või, 28% värsket juustu ja kohupiima ning 17% jäätise ekspordikogusest.

Põhiliste piimatoodete ekspordi struktuur riikide lõikes 2008. aastal
(% vastava tootegrupi 2008.a ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor	Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või ja piimarasvad	Juust ja kohupiim
1999.a – 10859 t	1999.a – 14356 t	1999.a – 3154 t	1999.a – 8290 t	1999.a – 4626 t
2000.a – 2799 t	2000.a – 14737 t	2000.a – 1701 t	2000.a – 4671 t	2000.a – 3871 t
2001.a – 1999 t	2001.a – 15860 t	2001.a – 2089 t	2001.a – 3963 t	2001.a – 4550 t
2002.a – 3676 t	2002.a – 18014 t	2002.a – 2042 t	2002.a – 5411 t	2002.a – 6230 t
2003.a – 2445 t	2003.a – 12094 t	2003.a – 2647 t	2003.a – 6031 t	2003.a – 8388 t
2004.a – 4563 t	2004.a – 16731 t	2004.a – 2668 t	2004.a – 9009 t	2004.a – 5674 t
2005.a – 18218 t	2005.a – 15827 t	2005.a – 4961 t	2005.a – 5134 t	2005.a – 9243 t
2006.a – 60854 t	2006.a – 12256 t	2006.a – 6413 t	2006.a – 2736 t	2006.a – 11551 t
2007.a – 41597 t	2007.a – 19114 t	2007.a – 7640 t	2007.a – 5473 t	2007.a – 10748 t
2008.a – 62590 t	2008.a – 12281 t	2008.a – 8579 t	2008.a – 4207 t	2008.a – 14078 t
Läti 66	Saksamaa 37	Soome 43	Soome 37	Soome 25
Leedu 29	Suurbritannia 11	Läti 30	Saksamaa 33	Venemaa 20
Venemaa 2	Holland 9	Leedu 18	Holland 10	Itaalia 13
Saksamaa 2	Austria 7	Rootsi 6	Leedu 5	Holland 13
Teised 1	Belgia 6	Holland 2	Prantsusmaa 4	Leedu 9
	Läti 5	Teised 1	Kasahstan 3	Läti 9
	Taani 5		Venemaa 3	Austria 6
	Teised 20		Teised 5	Teised 5

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kolmandatesse riikidesse eksporditi Eestist piimatooteid 2008. aastal 315,5 mln krooni väärtuses ehk 3,6% vähem kui 2007. aastal. Peamiselt eksporditi piimatooteid Venemaale, vähemal määral Kasahstani, Horvaatiasse, Norrassa, Süüriasse ja Nigeeriasse. Venemaale läks 89% vadakutoodete ja 28% naturaaluustu ekspordikogusest. Eksporditud võist ja piimarasvadest viidi 3% Kasahstani, 3% Venemaale ja 1% Norrassa. Lõssipulbri ekspordikogusest viidi 3,5% Venemaale, 3% Horvaatiasse, täispiimapulbrist 7% Horvaatiasse, rõõsast piimast-koorest 2% Venemaale ja 1% Kasahstani ning jäätisest 1% Venemaale.

Võrreldes 2007. aastaga suurenes ekspordikäive Venemaale 10 mln kr võrra, 249,5 mln kroonilt 259,5 mln kroonile. Koguseliselt suurenes lõssi- ja piimapulbri eksport Venemaale võrreldes 2007. aastaga 5,3 korda ning vadakutoodete eksport 88%. Samas vähenes aga või eksport 13 korda, rõõsa piima-koore eksport 48% ning juustu eksport 4%.

Piimatooteid **imporditi** 2008. aastal 590,7 mln krooni väärtuses, mis oli 24% (+114,4 mln kr) enam kui 2007. aastal (tabel 15). Käibekasv on saavutatud enamuse toodete nii impordikoguste suurenemise kui impordihindade tõusu tagajärjel. Võrreldes aastataguse perioodiga on

vähenenud vaid jäätise sissevedu. Impordihind oli möödunudaastasest madalam üle 6%-lisel röösal piimal, lõssipulbril, vadakutoodetel ja naturaalsel juustul. Ülejäänud piimatoodete sisseveohinnad ületasid aasta varasemaid tasemeid.

Tabel 15

Piimatoodete põhiimport 2007 ja 2008

	2007			2008			Impordikoguse muutus 2008/07 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1796	29919	16.66	2219	28712	12.94	23,6
sh piim 1-6%	1007	8302	8.24	1660	15596	9.40	64,8
Kondenseeritud piim, pulber	1563	47176	30.18	4009	102983	25.69	2,6 korda
sh lõssipulber	311	9516	30.61	1149	29009	25.25	3,7 korda
piimapulber	744	22743	30.59	1281	40496	31.62	72,2
Hapendatud piimatooted	3810	86322	22.66	4914	134761	27.42	29,0
sh jogurt	1339	29593	22.10	2133	54181	25.41	59,3
Vadakutooted	2011	48635	24.19	4098	68121	16.62	2 korda
sh vadakupulber	1604	39695	24.74	3686	64020	17.37	2,3 korda
Või ja piimarasvad	154	7783	50.40	227	11727	51.76	47,4
sh või	148	7552	50.94	224	11637	52.02	51,4
Juust, kohupiim	2739	166973	60.97	3048	193179	63.38	11,3
sh naturaalne juust	1451	97726	67.34	1864	123810	66.41	28,5
Jäätis	1553	54567	35.15	977	36308	37.18	-37,1
Piimatooted kokku	x	441375	x	x	575791	x	x
Käive rahas, kaubalise katteta	x	34900	x	x	14900	x	x
KOKKU	x	476275	x	x	590691	x	24,0*

*Impordikäibe muutus

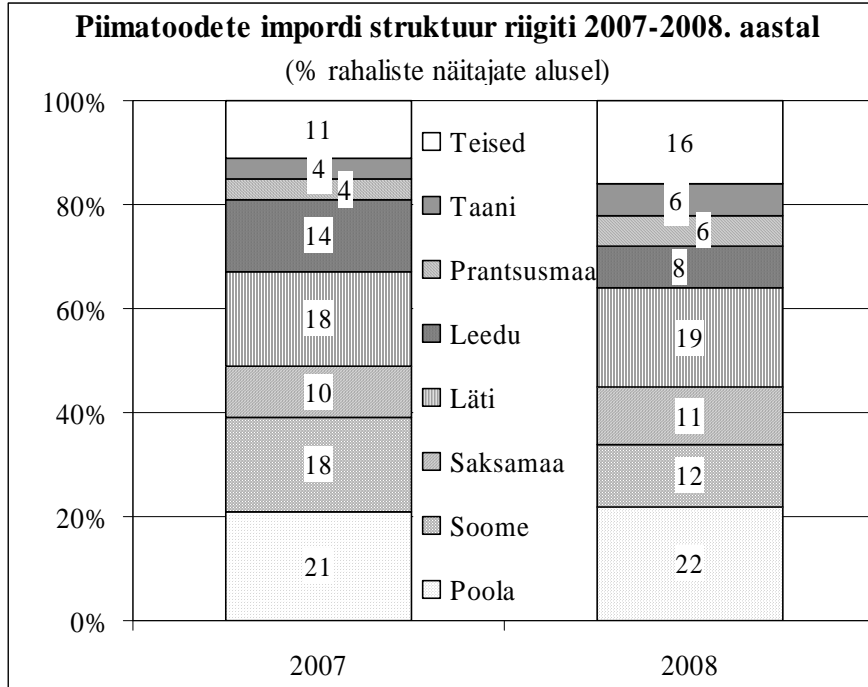
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Impordikäibest 97% moodustas import EL-i riikidest ja 3% väljastpoolt EL-i ehk 3. riikidest. Import EL-i teistest liikmesriikidest suurenes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 27% (+122,8 mln kr). Käive 3. riikidest vähenes 31% ehk 8,4 mln kr võrra (2008.a käive 18,7 mln kr).

Eestile suuremateks piimatoodete impordipartneriteks olid vaadeldud perioodil Poola (piimatoodete impordikäive 128,6 mln kr, osakaal piimatoodete impordikäibes 22%), Läti (111,5 mln kr, 19%), Soome (69,7 mln kr, 12%) ja Saksamaa (65,4 mln kr, 11%, joonis 31). Seejuures on Soome osatähtsus möödunudaastasega võrreldes vähenenud 6%-punkti võrra, Leedu on aastaga langenud tähtsusest neljandalt kohalt viiendale.

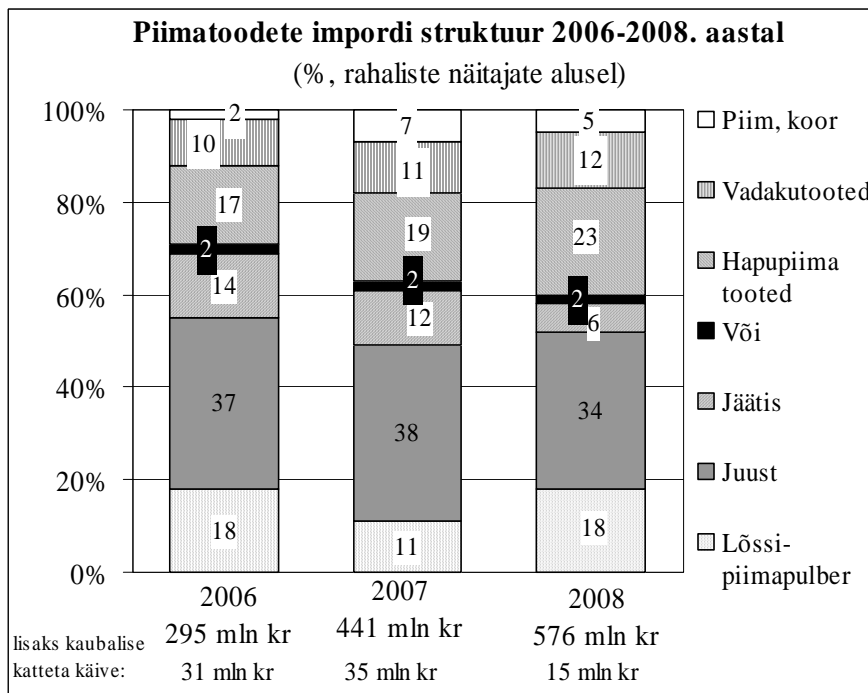
2008. aasta impordikäibest üle kolmandiku moodustas kohupiimade ja juustude sissevedu (joonis 32). Järgmisteks suuremateks gruppideks sisseveos olid hapupiimatooted (23%), pulbrid (18%) ja vadakutooded (12%). Või impordi osatähtsus on endiselt 2%, jäätise impordi osatähtsus vähenes aga 12%-lt 6%-le.

Joonis 31

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Joonis 32

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Aasta jooksul kasvas import Lätist 27,2 mln kr võrra, seda peamiselt 1-6%-lise piima ja juustu impordi suurenemise arvel. Import Poolast kasvas 26,5 mln kr võrra - põhiliselt hapupiimatoodete (jogurt) ja juustu-kohupiimade sisseveo suurenemise tagajärjel. Jogurtite impordist tuli 54% Poolast ning muude hapupiimatoodete sisseveost 60%. Poolast toodi samuti 50% värsket juustu ja kohupiima impordikogusest, 54% riivitud juustust, 32% sinihallitusjuustust, 19% naturaaluustust ja 13% sulatatud juustust.

Soomest toodi Eestisse 32% võist, 23% jäätisest, 32% juustudest ja kohupiimast. Saksamaalt imporditi Eestisse 8% röötsast piimast-koorest, 16% lõssipulbrist, 17% muudest hapupiimatoodetest, 2,5% võist, 49% sinihallitusjuustust, 23% sulatatud juustust, 17% värsket juustust ja kohupiimast ning 14% naturaaluustust. Leedust toodi Eestisse 52% jäätise impordikogusest, 41% vadakutoodetest, 16% võist, 7% juustust-kohupiimast.

Tabel 16

Põhiliste piimatoodete impordi struktuur riikide lõikes 2008. aastal
(% vastava tootegrupi 2008.a impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või ja piimarasvad	Juust ja kohupiim	Jäätis
1999.a – 2650 t	1999.a – 1550 t	1999.a – 2412 t	1999.a – 1439 t	1999.a – 965 t
2000.a – 5472 t	2000.a – 346 t	2000.a – 856 t	2000.a – 1590 t	2000.a – 1124 t
2001.a – 4402 t	2001.a – 1158 t	2001.a – 771 t	2001.a – 2177 t	2001.a – 1175 t
2002.a – 4704 t	2002.a – 1615 t	2002.a – 3509 t	2002.a – 2648 t	2002.a – 1127 t
2003.a – 10130 t	2003.a – 1181 t	2003.a – 8285 t	2003.a – 2960 t	2003.a – 1070 t
2004.a – 1664 t	2004.a – 1139 t	2004.a – 2980 t	2004.a – 3713 t	2004.a – 1431 t
2005.a – 611 t	2005.a – 1414 t	2005.a – 117 t	2005.a – 3614 t	2005.a – 1377 t
2006.a – 1742 t	2006.a – 2255 t	2006.a – 129 t	2006.a – 1981 t	2006.a – 1361 t
2007.a - 1563 t	2007.a - 3810 t	2007.a - 154 t	2007.a - 2739 t	2007.a - 1553 t
2008.a - 4009 t	2008.a - 4914 t	2008.a - 227 t	2008.a - 3048 t	2008.a - 977 t
Läti 29	Poola 57	Soome 32	Poola 25	Leedu 52
Taani 21	Läti 15	Läti 25	Läti 21	Soome 23
Saksamaa 18	Austria 13	Leedu 16	Saksamaa 16	Venemaa 15
Prantsusmaa 9	Saksamaa 10	Tšehhi 9	Soome 15	Läti 5
Rootsi 8	Soome 4	Poola 8	Norra 8	Tšehhi 3
Leedu 4	Teised 1	Norra 5	Leedu 7	Teised 2
Holland 4		Teised 5	Holland 7	
Teised 7			Teised 1	

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Väljastpoolt Euroopa Liitu ehk 3. riikidest toodi Eestisse piimatooteid ainult kahest riigist - kokku 18,7 mln krooni väärtuses, millest 68% moodustas piimatoodete import Norrast ja 32% Venemaalt. Norrast toodi Eestisse 224 tonni naturaaluustu (13% juustuimpordist) ja 12 tonni võid (5%). Venemaalt toodi 149 tonni jäätist (15% jäätise impordikogusest Eestisse sel perioodil) ning 20 tonni lõssipulbrit (2% impordikogusest).

Siseturg ja tarbimine

Vaatamata sellele, et Eestis elanike ostujõud 2008. aastani pidevalt suurenes ning sellega kasvas ka piimatoodete tarbimine, on piimaks ümberarvutatud piimatoodete tarbimine juba 4 aastat järjest vähenenud. Langus piimatarbimises toimus ka 2008. aastal, mil piimatooteid **tarbiti toiduna** piimaks ümberarvestatult 408 tuh tonni, mida on 1,7% vähem kui 2007. aastal. Järelikult kasutab Eesti toiduainetööstus (nt kondiitri-, pagari-, piimatööstus jt) piimast tooraine asemel rohkelt taimseid rasvu.

Ühe elaniku kohta tarbiti Eestis piima 2008. aastal koos tööstusliku tarbimisega 304 kg (piimatooteid ümberarvestatuna piimaks; 2007.a 309 kg/el, tabel 17). See on viimaste aastate madalaim tase. Samas piima eratarbimine (ilma tööstusliku tarbimiseta toiduainetööstuse ettevõtetes ja tarbimiseta toitlustusettevõtetes) on viimastel aastatel pidevalt suurenenud. Paraku 2008. aasta kohta SA leibkonnauuringute andmeid ei kogunud ning seetõttu on ei ole ka piimatoodete eratarbimise ja ostukoguste kohta varasemaga võrreldavaid andmeid võimalik esitada. Plaanide kohaselt peaks SA lähiaastail leibkonnauuringuid jällegi teostama hakkama ja avaldama ka saadud tulemusi.

Tabel 17

Tähtsamate piimatoodete ostukogused keskmiselt ühe pereliikme kohta ja piimatoodete tarbimine (kg ühe elaniku kohta aastas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
OSTUKOGUSED							
Joogipiim	58,8	58,8	57,7	54,7	54,8	52,5	...
Rõõsk koor	1,7	2,1	2,0	2,3	2,4	3,1	...
Hapukoor	8,2	8,3	8,5	8,1	8,1	8,3	...
Keefir	6,3	7,4	6,8	7,2	7,3	9,1	...
Jogurt	6,1	6,2	7,2	8,7	9,0	10,0	...
Pett	1,8	1,0	1,3	1,3	1,5	1,4	...
Kohupiim, kodujuust jms	5,0	4,7	5,1	5,9	6,5	7,2	...
Juust	4,3	4,7	4,9	5,0	5,7	6,0	...
Jäätis	3,3	3,2	3,4	3,4	3,8	4,2	...
Või	2,2	2,2	2,2	2,1	2,6	2,5	...
Margariin	4,4	4,2	4,1	3,6	3,1	2,8	...
PIIMATOODETE TARBIMINE							
ERATARBIMINE (kg/1 el)							
Piim	74,3	71,8	69,7	63,7	63,6	59,5	...
Või	2,3	2,3	2,3	2,2	2,6	2,5	...
Juust	4,4	4,9	5,0	5,1	5,8	6,1	...
PIIMATOOTED KOKKU (ü.a. piimaks koos tööstusliku tarbimisega, kg/1 el)	325	328	329	326	319	309	304
sh eratarbimine	271	273	276	275	292	299	...

Allikas: SA, EKI

Tabel 18

Piimatoodete toodang, import, eksport ja tarbimine (tuh t) ning isevarustus Eestis (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	Muutus +/- %
Juust (kõva, poolkõva)						
Toodang	12,8	15,6	20,5	17,3	22,8	31,8
Import	2,7	2,3	1,2	1,5	1,9	26,7
Eksport	4,4	6,8	8,5	7,9	9,7	22,8
Tarbimine	11,1	11,1	13,2	10,9	15,0	37,6
Tarbimine kg/el.	8,2	8,2	9,8	8,1	11,2	38,3
Isevarustus (%)	115	141	155	159	152	-7%-punkti
Eesti toodangu osakaal siseturul (%)	76	79	91	86	87	1%-punkt
Kohupiim ja -tooted						
Toodang	13,8	15,9	17,6	17,8
Import	0,3	0,5	0,2	0,6	0,6	0,0
Eksport	0,9	2,2	2,9	2,8	4,1	46,4
Tarbimine	13,2	14,2	14,9	15,6
Tarbimine kg/el.	9,8	10,5	11,1	11,6
Isevarustus (%)	105	112	118	114
Eesti toodangu osakaal siseturul (%)	98	97	99	96
Või						
Toodang	10,7	8,3	7,3	7,7	6,8	-11,7
Import	3,0	0,1	0,1	0,1	0,2	2 korda
Eksport	8,0	3,7	2,7	5,5	4,1	-25,5
Tarbimine	5,7	4,7	4,7	2,3	2,9	26,1
Tarbimine kg/el.	4,2	3,5	3,5	1,7	2,2	29,4
Isevarustus (%)	188	177	155	335	234	-101%-punkti
Eesti toodangu osakaal siseturul (%)	47	98	98	96	93	-3%-punkti
Jogurt						
Toodang	15,8	18,3	19,9	20,6
Import	0,2	0,4	0,8	1,3	2,1	61,5
Eksport	2,4	4,4	4,8	5,3	5,9	18,9
Tarbimine	13,6	14,3	15,9	16,6
Tarbimine kg/el.	10,1	10,6	11,8	12,4
Isevarustus (%)	116	128	125	124
Eesti toodangu osakaal siseturul (%)	99	97	95	92
Jäätis						
Toodang	9,5	9,9	11,2	10,5	10,1	-3,8
Import	1,4	1,4	1,4	1,6	1,0	-37,5
Eksport	2,0	0,6	0,8	0,9	0,6	-33,3
Tarbimine	8,9	10,7	11,8	11,2	10,5	-6,3
Tarbimine kg/el.	6,6	7,9	8,8	8,3	7,8	-6,0
Isevarustus (%)	107	93	95	94	96	+2%-punkti
Eesti toodangu osakaal siseturul (%)	84	87	88	86	91	+5%-punkti

Allikas: EKI arvutused

EKI poolt bilansimeetodil läbiviidud arvestused näitavad, et vaatamata kiirele hinnatõusule on viimastel aastatel kallimate piimatoodete (juust, jogurt, kohupiim) siseturumaht ka koguseliselt Eestis suurenenud (tabel 18). Vähenenud on vaid või tarbimine, sest seda asendatakse margariinide ja taimeõlidega. Eestis jääb või tarbimine (2,2 kg/1 elanik/aastas) alla Euroopa Liidu keskmisele tarbimisele (4,2 kg/1 el). Keskmisest kõrgema või tarbimisega riigid on EL-is Prantsusmaa (7,9 kg), Saksamaa (6,4 kg) ja Soome (5,3 kg). Juustutarbimiselt jääme küll veel EL-i keskmisele alla, kuid kui arvestada kokku juust ja kohupiim, siis tarbime neid rohkem kui EL-is keskmiselt. Jogurti tarbimistasemelt jääme aga veel EL-i keskmisele alla, kuid see vahe pidevalt väheneb.

Piimatoodete **siseturu vajadus** on võimalik täielikult katta kodumaise piimatoodanguga, kuid avatud turumajanduse tingimustes on loomulik ka importtoodete müük siseturul, mis väikeses mahu rikkastab pakutavat sortimenti ning pakub kodumaistele toodetele konkurentsi. Piimatoodete import Eestisse on viimastel aastatel hakanud jõudsalt suurenema ning impordi osakaal siseturul on kasvanud. 2008. aastal moodustas imporditud piimatoodete osakaal Eesti piimatoodete siseturumahu 17%, 2007. aastal 13% ja 2006. aastal 9%. See peaks tegema meie tootjaid valvsaks ning panema neid üle vaatama oma hinna-, tootearendus- ja turundusstrateegiaid, sest kaotatud tarbijaid on keeruline tagasi võita. Impordi osakaal on suurenenud jogurtite ja kohupiimade osas. Osades tootegruppides on kodumaine konkurents endiselt väga väike (nt hallitus- ja dessertjuustud) või puudub hoopis (Edam, Gouda ja Tilsiti juustudest erinevad juustud, toorjuustud).

EKI poolt alates 1994. aastast läbi viidud kauplusevaatlused¹ näitavad, et vaatluse all olnud piimatoodetest on suurim **konkurents** kodumaise ja impordi vahel aastaid valitsenud sulatatud (sh määride-) juustu osas. Kuid konkurents teravneb ka naturaalujuustu osas. Pakutavas sortimendis saavutasid kodumaine- ja importjuust 2008. aastal tasakaalu, kuid kaupluste naturaalujuustu müügikäibes on importjuustu osakaal aasta-aastalt tõusnud. Kodumaise sulatatud juustu osakaal kaupluste käibes ulatus 2001. aasta mais juba 61%-ni selle kauba kogukäibest, kuid on järgnenud aastatel uuesti langenud, jõudes 2008. aastal 51%-ni. Kodumaise sulatatud juustu sortiment on siiski suurenenud 2000. aasta 8,6 nimetuselt 13,9 nimetuseni 2008. aastal, mida on aga ikka ligi poole vähem kui imporditud sulatatud juustu. Sellega võrreldes pakuvad importtooted väiksemat konkurentsi kauplustes kodumaisele jäätisele, jogurtile ja kohupiimale. Kuid ka siin on näha Eesti tootja jaoks ebasoodsaid arenguid. Kodumaise või ja piima käive kauplustes ulatub aga 99%-ni vastava tootegrupi käibest.

Kodumaiste piimatoodete **sortiment** on pidevalt suurenenud ning ületab importtoodete valikut enamike piimatoodete osas (tabel 19). Viimase sortimendivaatluse andmed 2008. aasta mais näitavad kodumaise naturaalujuustu, sulatatud juustu ja kohupiima sortimendi suurenemist. Samas vähenes mõne nimetuse võrra jäätise, joogipiima ja või sortiment. Jogurti sortiment vähenes 2007. aastal ning püsis sama suurena ka 2008. aastal. Impordist suurenes pakutav sortiment enim naturaalujuustu osas, teiste importpiimatoodete pakkumine muutus 2008. aastal vähem. Pikema perioodi võrdluses on kodumaiste piimatoodete osas kiiremini suurenenud jogurti,

¹ Eesti toidukaupade positsioon siseturul, 2000 – 2008. aastate vaatluste ülevaated, EKI.

Tabel 19

**Kodumaiste piimatoodete osakaal kaupluste rahalises käibes ja
sortimendis ning sortimendi laius**

Toidukaup	Mai 2000	Mai 2001	Mai 2002	Mai 2003	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006	Mai 2007	Mai 2008
Kodumaise toote osakaal vastava toote rahalises käibes (%)									
Piim	100	100	100	100	100	100	100	99	99
Naturaaljuust	95	96	90	89	88	82	80	79	79
Sulatatud juust	59	61	52	57	53	53	53	55	51
Jogurt	80	86	85	86	92	93	93	93	93
Või	100	100	100	100	99	100	100	99	99
Kohupiim	99	99	97	98	99	98	98	98	97
Jäätis	86	87	82	86	89	89	87	88	84
Sortimendi laius (nimetuste arv keskmiselt kaupluse kohta)									
Piim kodumaine	7,0	7,4	7,5	7,4	8,7	8,9	8,5	8,8	8,2
import	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,6
Naturaaljuust kod,	12,7	13,9	16,5	23,4	30,8	36,5	39,6	40,6	44,4
import	12,2	12,3	10,8	19,1	19,7	33,5	32,2	38,6	44,6
Sulatatud juust k,	8,6	8,7	8,8	9,2	10,6	12,5	11,8	12,5	13,9
import	14,2	18,7	24,0	21,4	23,1	28,7	28,1	27,2	26,2
Jogurt kodumaine	34,1	44,6	41,9	51,4	64,1	65,1	67,5	63,9	63,9
import	19,3	17,0	18,5	15,2	13,4	16,2	15,3	14,8	14,9
Või kodumaine	1,4	1,4	1,4	2,1	2,5	3,4	4,0	4,1	3,7
import	0,1	0,2	0,3	-	0,2	0,4	0,4	0,8	0,8
Kohupiim kodum,	19,5	23,8	20,3	31,2	34,2	40,7	43,0	43,6	47,5
import	2,5	2,0	3,6	4,1	3,1	3,4	2,8	3,3	3,4
Jäätis kodumaine	47,2	54,9	61,4	65,5	75,2	82,2	83,8	86,6	79,8
import	14,0	12,7	14,5	12,4	15,4	21,3	27,2	25,5	26,6
Kodumaise toote osakaal pakutavas sortimendis (%)									
Piim	100	100	100	100	100	100	100	99	94
Naturaaljuust	51	53	60	55	61	52	55	51	50
Sulatatud juust	38	32	27	30	31	30	30	32	35
Jogurt	64	72	69	77	83	80	82	81	81
Või	93	88	84	100	94	90	91	84	82
Kohupiim	89	92	85	88	92	92	94	93	93
Jäätis	77	81	81	84	83	79	76	77	75

Allikas: EKI

kohupiima, juustu ja jäätise valik. Kuigi importtoodete hulgas on mitmeid kodumaistele tugevat hinnakonkurentsi pakkuvaid tooteid, on Eesti piimatooted keskmiselt impordist odavamad, maitsetl meile omasemad ning ostjad eelistavad endiselt valdavalt eestimaist.

Kaupluste spetsialistide hinnangutel moodustab kauplustes müüdavatest piimatoodetest kodumaiste toodete käive 51-99% vastava tootegrupi käibest. Piimatoodete jaehinnad olid enamikel vaatluse all olevatel kaupadel kõrgemad aastatagustest hindadest (tabel 20).

Tabel 20

Kodumaiste ja importpiimatoodete keskmised hinnad kauplustes (kr/kg)

Toote nimetus	Eesti toode			Importtoode		
	Mai 2006	Mai 2007	Mai 2008	Mai 2006	Mai 2007	Mai 2008
Piim (kr/l)	7.77	8.08	11.99	-	5,50	9.77
Naturaaljuust	87.89	94.63	133.65	133.81	154.38	181.47
Sulatatud juust	75.35	80.44	98.54	108.80	114.22	124.67
Jogurt	28.83	30.92	34.57	35.79	36.63	42.13
Või	65.43	68.05	100.44	138.37	170.24	159.38
Kohupiim	38.08	39.72	47.90	-	-	-
Jäätis (kr/l)	28.03	28.82	36.58	26.53	26.77	36.70

Allikas: EKI

Eesti kaupluste sortimendis domineerivad välismaiste piimatoodete valikus vanade Euroopa Liidu riikide (Saksamaa, Soome, Prantsusmaa, Taani ja Rootsi) toodang. Sortimendis oli väiksem osakaal leedu, läti, poola ja tšehhi toodetel, kuid need pakuvad jällegi suuremat hinnakonkurentsi. 2008. aastal suurenes importtoodete osakaal kaupluste käibes teistest toodetest enam sulatatud juustu ja jäätise osas.

Konjunktuuriinstituudi poolt 13 aastat läbi viidud tarbijauuringud² näitavad, et **Eesti piimatoodete eelistus** on viimastel aastatel hakanud koduturul langema (tabel 21, joonis 33). Pikema perioodi võrdlusel on enim vähenenud nii peamiselt kui ka ainult kodumaist juustu ostjate osakaal. Kodumaise kõrval proovitakse järjest enam importjuustu, mis on ilmselt olnud tarbijaile meelepärane ja mille hulgast leiab parema kvaliteediga ning mitmekesisemate maitsetega või hinnalt sobivamaid juuste. 2008. aastal on langustendents ainult kodumaise juustu eelistamises siiski esimest korda pärast 1999. aastat peatunud.

Tabel 21

Kodumaiste piimatoodete ostmine aastatel 1997-2008

(% vastanutest, kes ostavad ainult + peamiselt kodumaist toidukaupa*)

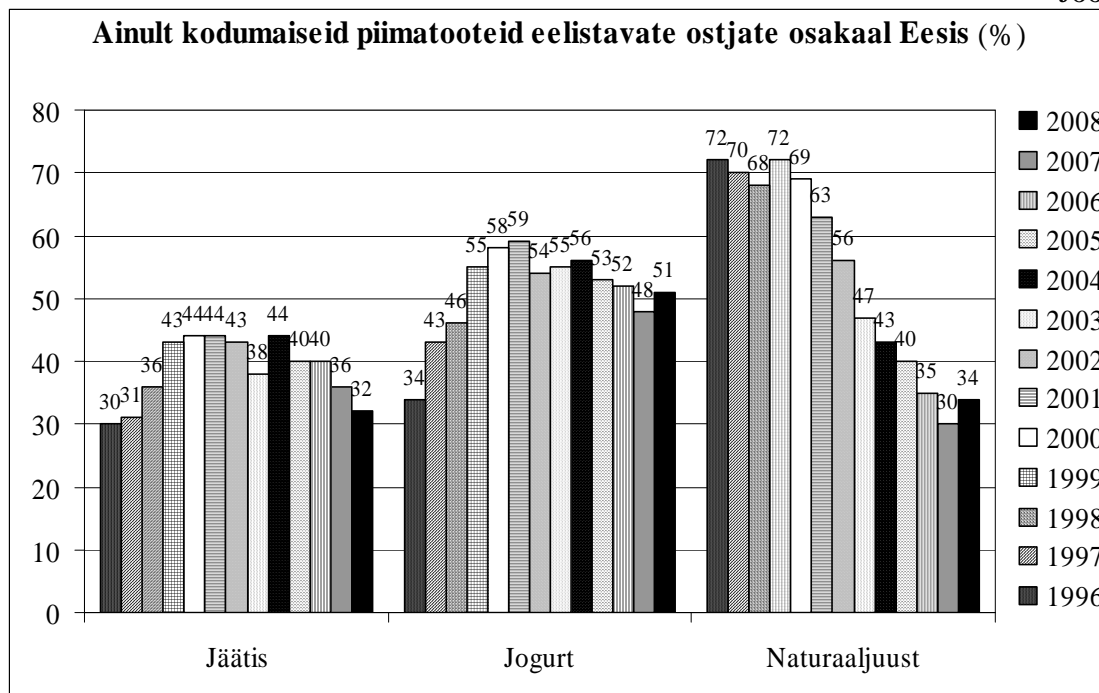
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
jogurt	71 (43)	72 (46)	81 (55)	85 (58)	85 (59)	81 (54)	84 (55)	81 (56)	82 (53)	83 (52)	81 (48)	83 (51)
juust	94 (70)	94 (68)	93 (72)	93 (69)	94 (63)	88 (56)	86 (47)	81 (43)	87 (40)	80 (35)	79 (30)	79 (34)
jäätis	64 (31)	70 (36)	79 (43)	82 (44)	81 (44)	80 (43)	78 (38)	80 (44)	78 (40)	78 (40)	72 (36)	73 (32)

* ainult + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiste toidukaupade eelistajad
Allikas: EKI

² Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused. EKI 2009

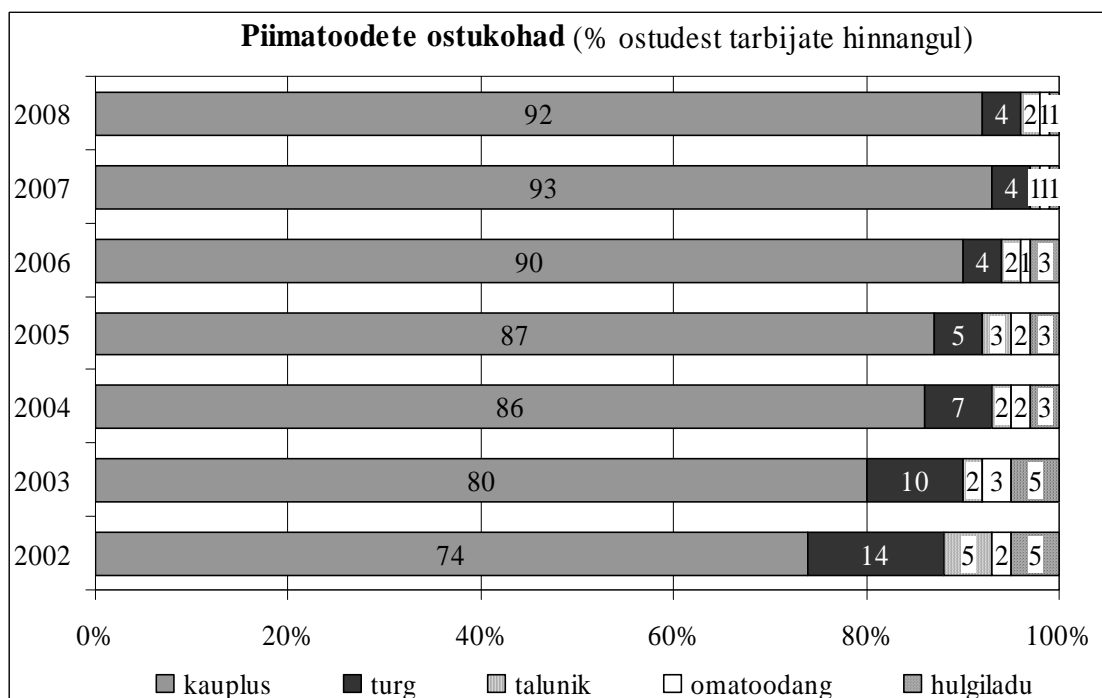
2008. aastal suurenes esimest korda pärast 2004. aastat ka ainult kodumaise jogurti eelistajate osakaal, peamiselt kodumaist jogurtit ostjate osakaal on olnud mõnevõrra stabiilsem. Kuid samas on juba pikemat aega, küll üksikute vahepeasete tõusudega, vähenenud nii peamiselt kui ka ainult kodumaise jäätise eelistajate hulk.

Joonis 33

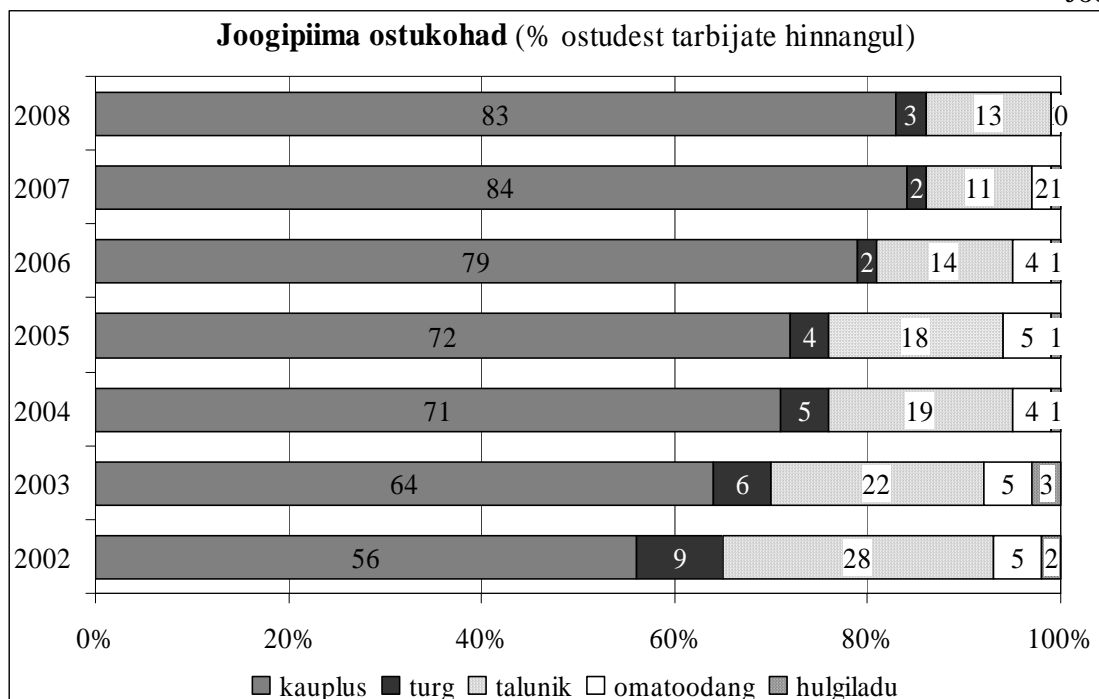

Allikas: EKI

Joonis 34

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Võrreldes 2004. aastaga on piimatooteid ja piima hakatud Eestis ostma üha enam kauplustest (joonised 34, 35). Kaupluste osakaal on suurenenud turgudel, talunikest ja hulgiladudest ostude osakaalu vähenemise arvel. Piimatoodete hinnad on kauplustes ja turul ühtlustunud, samas on valik ja toodete kvaliteet kauplustes parem. Siiski on 2008. aastal piimatoodete ostu osakaal talunikest kaupluste arvel 1%-punkti võrra suurenenud. Selle põhjuseks võib pidada hüppeliselt tõusnud piima jaehindu ning tarbijate vähehaaval kasvavat huvi väiketootjate toodete vastu. Joogipiima osas on 2008. aastal suurenenud turgude (+1%-punkt) ning talunike (+2%-punkti) osatähtsus ostukohtadena ja seda kaupluste, hulgiladude ning omatoodangu olulisuse vähenemise arvel.

Maailmaturg

2008. aastal piimatoodete hinnad maailmaturul langesid järsult. Selle põhjuseks peetakse finantskriisi, mis avaldas negatiivset mõju nõudlusele ning Aasias melamiinimürgituse tõttu vähenenud tarbijate usaldusväarsust piimatoodete vastu. Piimatoodete pakkumist maailmaturul vähendas Uus-Meremaal ja Austraalias vähenenud piimatoodang.

USA Põllumajandusministeeriumi (USDA) prognooside kohaselt tõusevad piimatoodete hinnad maailmaturul alles peale üldise majandusliku olukorra paranemist maailmas. **2009. aastaks prognoositakse** maailmamajanduse kasvu 1-2% (2005-2007.a 3,8%). Euroopa Liidus, USA-s ja Uus-Meremaal suurenevad eksporditavate piimatoodete laoseisud, kuid impordinõud-

lus on kõrgete jaehindade ja majandusliku ebakindluse tõttu väike. Aasias on piimatooteid sisaldavate toodete nõudlus melamiiniskandaali tõttu vähenenud.

Maailma suuremates piimanduspiirkondades on piimatoodang suurenevas. **USA**-s prognoositakse piimatoodangu kasvu 2009. aastaks 1% ringi. Piima kokkuostuhind USA-s käesoleval aastal langeb. Kuigi sööda hinnad on samuti langenud võrreldes mullusega, on need piima hinna suhtes siiski kõrged ning piimatootjatel seisab eest keeruline aasta. Kui 2005-2007. aastal oli piima-sööda hinna suhe USA-s 2,9, siis 2009. aastaks prognoositakse selleks suhteks 2. Piimatoodangu kasvu oodatakse tootlikkuse suurenemise arvel, lehmade arv käesoleval aastal USA-s tõenäoliselt väheneb. 2009. aasta alguseks langes USA-s piima kokkuostuhind poole võrra eelmise suve rekordtasemega võrreldes, kuid kulud samal määral langenud ei ole.

Uus-Meremaal prognoositakse piimatoodangu kasvuks käesoleval 2008/2009 aastal 8%, **Austraalias** oodatakse peale järjestikust põua-aastat ja piimatoodangu vähenemist 2009. aastaks piimatoodangu kasvu 2% ringis. Uus-Meremaal peaks mullusest põuast tingitud piimatoodete ekspordimahtude vähenemine asenduma 2009. aastal taas kasvuga. Täispiimatoodete ekspordikasvuks Uus-Meremaalt prognoositakse 13%, lõssipulbril 15%. Vahepealne kõrge piimahind on riiki juurde toonud 330 piimatootjat 165 tuh lehmaga, kes hakkasid toodangut andma 2008. aasta lõpus. Fonterra on samas prognoosinud piima kokkuostuhinna 24%-list alanemist 2009. aastal.

EL-is prognoositi piimatoodangu kasvuks 2008. aastal tänu kvootide suurendamisele 1%. 2009. aasta kasv EL-is peaks madalate piima kokkuostuhindade ja kehvade ekspordi väljavaadete tõttu jääma sellest väiksemaks.

Argentiinas peaks piimatoodang 2009. aastal tänu madalamatele sööda hindadele suurenema 3%. See suurendab omakorda piimapulbri ekspordikoguseid sealt piirkonnast.

Brasiilia on varasematel aastatel olnud piimatoodete osas netoimportöör, kuid viimasel aastal sai Brasiiliast netoeksportöör. Lähiaastail on ka Brasiiliast oodata konkurentsi tugevnemist piimatoodete maailmaturul, eriti täispiimapulbrite osas. Viimasel kolmel aastal (2006-2008) on Brasiilias piimatoodang suurenenud 6% aastas ning 2009. aastaks oodatakse 5%-list kasvu. Kuna sealne piimatoodete sisetarbimine on üsna stabiilne, siis püütakse kasvavad toodangumahud müüa eksporditurgudel.

Hiinas läks eelmisel aastal melamiini-skandaali tõttu tuntuks saanud Sanlu Group pankrotti. See oli esimene 22-st piimatööstusettevõttest Hiinas, kes skandaaliga seotud oli ning kes oma tegevuse on nüüdseks lõpetanud.

USA, EL-i ja Jaapani majanduslik väljavaade 2009. aastal praegu kuigi hea ei paista. Hiinas oodatakse käesolevaks aastaks majanduskasvu 8%, teistes Ida-Aasia riikides Koreas ja Taiwanis alla 3%. See tähendab maailmaturul piimatoodete ekspordikoguste ja ka -käibe vähenemist 2009. aastal võrreldes eelmise aastaga.

2009. aastal oodatakse **juustutoodangu** kasvu Uus-Meremaal ligi 10% (2008.a +2%). Sellest tingitult peaks Uus-Meremaa juustueksport suurenema ligi 15%. 2008. aastal olid Uus-Meremaa juustu põhilisteks eksporditurgudeks Jaapan (22%), Austraalia (18%) ja Lõuna-Korea. Uus-Meremaa juustueksport USA-sse vähenes 2008. aastal 37% 18,7 tuh tonnini (2003-2005. aasta keskmine 39 tuh t) ning ka käesolevaks aastaks oodatakse selle vähenemist.

Austraalias oodatakse 2009. aastal juustutoodangu kasvu 2% (2008.a -4%). Kuna siseturumaht on stabiilne, siis lisandunud toodangumahud suurendavad ekspordikoguseid 2%.

EL-is kulub 2009. aastal oodatav juustutoodangu kasv siseturu tarbimise kasvu katteks. Juustu ekspordi- ja impordikogused ei peaks oluliselt muutuma. Samas madalamad juustuhinnad, eraladustatud kogused ning konkurents Okeania ja USA poolt maailmaturul sunnib juustu- tootjaid ja eksportööre nõudma Euroopa Komisjonilt juustu eksporditugede maksmist.

USA juustutoodang peaks prognooside kohaselt 2009. aastal suurenema 2% ning selle tarbeks kasutatakse või ja lõssipulbri tootmise vähenemisest ülejäävat piima. 2008. aastal juustu tarbimine USA-s tõenäoliselt veidi vähenes, kuid 2009. aastaks oodatakse 3%-list kasvu. USA juustueksport oli 2008. aastal rekordiline - 125 tuh tonni, kuid 2009. aastaks prognoositakse selle 19%-list vähenemist, sest nõudlus maailmaturul on väiksem. Juustu import USA-sse on alates 2003. aastast kõikunud üles-alla, kuid 2008. aastal vähenes see 16%. 2009. aastaks prognoositakse USA-sse juustuimpordi languse jätkumist 3%.

Või osas prognoositakse osadele piirkondadele 2009. aastaks ekspordikoguste kasvu, osadele langust. Suurim peaks kasv tulema EL-is (+35 tuh t) ning suurim langus võib aset leida USA-s (-45 tuh t). Uus-Meremaa võiekspordi osas oodatakse 4%-list kasvu, Austraalia puhul võib kasv tulla oluliselt väiksem. 2008. aastal suurenes võitoodang USA-s tänu suurele nõudlusele kodu- ja välisturul 6,5% 751 tuh tonnini. 2009. aastaks oodatakse või tootmismahu 1,5%-list langust ja ekspordikoguste vähenemist 60 tuh tonnile (-43% võrreldes 2008. aastaga).

Lõssipulbri puhul prognoositakse maailmaturul ekspordimahtude püsimist stabiilsena. Lõssipulbri eksport USA-st peaks 2009. aastal vähenema, kuid selle kompenseerivad EL-ist ja Okeaniast suurenevad ekspordikogused. Lõssipulbri turgu on keeruline prognoosida, sest eba- kindla majanduse korral võivad olukorrad tooraineturgul kiiresti muutuda. Hetkel on lõssi- pulbri impordinõudlus väike ning see on kaasa toonud tugeva hinnalanguse. USA-s osteti 2008. aastal lõssipulbrit sekkumisladudesse ligi 43 tuh tonni ning 2009. aastal võib see suurened 70 tuh tonnini. Need ostud määravad lõssipulbri miinimumhinna seniks, kuni Okeaniast plaani- tavad ekspordikogused on maailmaturul müüdnud.

Lõssipulbri hindu mõjutab ka USA dollari ja euro kurss. Kui dollar tugevneb, kasvab EL- i riikide konkurentsivõime maailmaturul ja vastupidi. EL avas lõssipulbri ja või sekkumisostud 2009. aasta 1. märtsil. Kuni lõssipulbri sekkumisostude 109 tuh tonnine kogus veel täis pole või kuni sekkumisostud on avatud (2009.a aug lõpuni), EL lõssipulbri maailmaturul olulist rolli tõenäoliselt ei mängi.

Ukraina lõssipulbri eksport võib 2009. aastal väheneda, teiste riikide lõssipulbri ekspordi osas 2009. aastal olulist muutust ei oodata.

Lõssipulbri impordinõudlus maailmaturul on 2009. aastal suhteliselt hea. Indoneesias peaks lõssipulbri import suurenema tänu majanduskasvule, stabiilsele poliitilisele olukorrale ja nõudluse kasvule 2009. aastal 8%. Väikest kasvu oodatakse ka sellistelt suurtelt turgudelt, nagu Alžeeria ja Mehhiko, kes sõltuvad lõssipulbri impordist oluliselt määral, et tagada subsideeritud toitumisprogrammide toimimine.

Euroopa Liidu turg

Euroopa Komisjon on seoses piima ja piimatoodete hindade järsu langusega turu toetamiseks lubanud võtta kasutusele uusi meetmeid. 2008. aasta novembris taaskehtestas Komisjon või eraladustamise võimaluse, mis käivitus alates 1. jaanuarist 2009 ja mis hõlmab ka detsembris toodetud võid. Seega rakendati eraladustamist tavapärasest varem.

Pärast piimahindade enneolematut tõusu 2007. aastal ja 2008. aasta alguses, on olukord piimaturul praeguseks täielikult muutunud. Piima üha suurenev pakkumine maailmaturul ja nõudluse vähenemine siseturul on langetanud piimatoodete hinnad praktiliselt sekkumistasemeni või isegi allapoole. Loomulikult on sama suunda järginud ka tootjatele piima eest makstav hind, mis on juba oluliselt langenud ja langeb tulevikus tõenäoliselt veelgi.

Alates 1. märtsist jätkati või ja lõssipulbri **sekkumisostusid** (müügikõlblik on ka veebruarri toodang), mis kestab augusti lõpuni. Esimesed 30 tuh tonni võid ja 109 tuh tonni lõssipulbrit ostetakse eelnevalt kindlaks määratud hinnaga (sekkumishind). Prognooside kohaselt ammentatakse nimetatud kogused võrdlemisi kiiresti ning seega tuleb turgu toetada veelgi suuremate kokkuostukogustega. Ühise põllumajanduspoliitika läbivaatamise raames otsustati, et kokkuostukoguseid võib suurendada, kui toodete eest makstakse iga kahe nädala tagant korraldatavate pakkumuste käigus kindlaks määratud hind. 30 000-tonnise või- ja 109 000-tonnise lõssipulbrikoguse ületamise puhuks on volinik Fischer Boel palunud Komisjoni talitustel korralduskomitee jaoks ette valmistada kokkuostukoguste suurendamise otsus, et vältida sekkumise peatamist käesoleval hinnalangusperioodil.

Praegu on õige aeg ka eksporditoetuste taaskehtestamiseks. Maailmaturul pikka aega kõrgel püsinud hinnad sundisid EL-i peatama eksporditoetused alates 2007. aasta juunist. Nüüd, mil maailmaturu hinnad on langenud EL-i sekkumis- ja turuhindadest allapoole, ei ole EL-i eksportijad enam konkurentsivõimelised. Olukorra muudavad veelgi keerulisemaks EL-i eksportijaid tabanud finants- ja/või krediidikriisiga seotud probleemid. Eksporditoetusi ei kohaldata mitte ainult või ja lõssipulbri, vaid ka kõigi varem abikõlblikuks peetud piimatoodete, eelkõige täispiimapulbri ja juustu suhtes. Süsteemi tõhustamiseks hakatakse pakkumusi läbi viima ühe korra asemel kaks korda kuus.

Nagu varemgi, taotletakse eksporditoetuste rakendamist kooskõlas WTO kokkulepetest tulenevate õiguste ja kohustustega. Eksporditoetuse konkreetne suurus sõltub ostjate poolt EL-ile tehtavatest pakkumistest, mida hinnatakse tavapärase objektiivsete kriteeriumide kohaselt, et tagada toetuste andmine üksnes vastavalt vajadustele.

Kõnealuste meetmete võtmisega tahab Komisjon saata piimatootjatele ja piimatööstusele selge sõnumi selle kohta, et Komisjon on valmis rakendama täies ulatuses kõiki olemasolevaid vahendeid tootjate sissetulekute ja EL-i turu kaitseks.

Uuest kvoodiaastast **piimakvoodi** 2%-line suurendamine EL-is andis tõuke ka piimatoodangu ja kokkuostukoguste kasvule. Lehmade arv küll vähenes 0,9%, kuid produktiivsuse

tõusu tõttu suurenes EL-27 piimatoodang 2008. aastal 1,4%. Suurema osa olulisemate piimatoodete tootmiskaht suurenes samuti. Kõrge hinnataseme tõttu juustu ja või tarbimine aga vähenes ning ülejäänud toodang tuli eksportida 3. riikidesse. Samuti suurenesid valmistoodangu varud, sest piimatoodete nõudlus vähenes elanike ostujõu vähenemise, globaalse majanduskriisi ja sellest tulenevate hirmude tõttu.

Tabel 22

EL-27 piimandusstatistika

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Muutus 08/07, +/- %
Lehmade arv aasta lõpus (tuh)	25 835	25 238	24 891	24 304	24 178	23 951	-0.9
Piimatoodang (tuh t)	144 955	148 428	148 904	148 128	148 578	150 647	1.4
Piimatoodang lehma kohta aastas (kg)	...	5 812	5 941	6 022	6 127	6 263	2.2
Piima kokkuost (tuh t)	132 366	132 012	133 500	132 640	132 604	134 346	1.3
Kokkuostu osak. toodangus (%)	91.3	88.9	89.7	89.5	89.2	89.2	-0.1
Joogipiima toodang (tuh t)	33 253	32 670	32 701	32 565	31 812	32 120	1.0
Või toodang (tuh t)	2 380	2 222	2 250	2 188	2 147	2 167	0.9
Või tarbimine (tuh t)	2 029	1 985	1 965	1 935	1 909	1 882	-1.4
Või tarbimine 1 el kohta (kg)	4.2	4.1	4.0	3.9	3.9	3.8	-1.4
Juustu toodang (tuh t)	9 062	8 912	9 049	9 560	9 422	9 547	1.3
Juustu tarbimine (tuh t)	7 703	8 048	7 776	7 926	7 998	7 748	-3.1
Juustu tarbimine 1 el kohta (kg)	15.9	16.5	15.9	16.1	16.2	15.7	-3.1
Piimapulbrite toodang (tuh t)	2 287	2 022	2 042	1 860	1 764	1 865	5.8
sh lõsspulbri toodang (tuh t)	1 219	963	969	867	913	928	1.7
Kondenspiima toodang (tuh t)	1 192	1 189	1 169	1 130	1 151	1 138	-1.1
Kaseiini toodang (tuh t)	155	151	168	140	138	137	-0.3

Allikas: Euroopa Komisjon

2007/2008 aastal kasutati Euroopa Liidus ära 98,4% piima tootmiskvoodist, kusjuures 7 riiki (Küpros, Holland, Luksemburg, Saksamaa, Itaalia, Iirimaa, Austria) ületas kvooti, Taani täitis selle täpselt ning ülejäänud 19 riigis jäi kvoodikasutus alla 100%. Kõige vähem täitis lubatud piimakvooti Rumeenia (ligi 70%). Leedu ja Bulgaaria täitsid määratud piimakvoodist 85%, ülejäänud riikide kvooditäitmine jäi 90% ja 100% vahele.

EL liikmesriikide piimakvoodi kasutus, piimatootjate arv ja keskmised piimatarned 2007/08

	Kvoodikasutus, %	Aktiivsete piimatootjate arv	Piimatarne piimatootja kohta, tonnid
EL-27	98,4	1 049 785	129
Slovakkia	93,9	711	1 354
Tšehhi	98,6	2 570	1 049
Taani	100,0	4 927	913
Suurbritannia	94,7	17 338	783
Küpros	103,9	221	662
Holland	101,3	20 373	539
Eesti	92,7	1 150	517
Ungari	89,2	3 710	449
Rootsi	88,5	7 838	376
Luksemburg	100,7	890	292
Saksamaa	101,3	98 276	282
Malta	82,3	143	280
Belgia	99,9	11 667	265
Itaalia	105,6	40 895	264
Prantsusmaa	98,6	93 447	251
Iirimaa	100,7	20 862	251
Hispaania	97,8	25 383	231
Portugal	97,5	10 945	168
Soome	93,7	14 013	162
Kreeka	92,0	5 630	127
Sloveenia	95,0	8 360	63
Austria	103,2	43 482	62
Poola	96,4	206 613	42
Läti	92,2	19 031	33
Leedu	85,1	62 053	22
Bulgaaria	85,1	86 954	9
Rumeenia	69,7	242 303	4

Allikas: Euroopa Komisjon

Prognoos 2015. aastani (tabelid on toodud lisas)

Euroopa Komisjoni prognoosi kohaselt EL-is piimatoodang kahe järgmise aasta (2010-2011) jooksul väheneb ning sellele järgneb taas toodangu kasv. 2015. aastaks prognoositakse EL-i piimatoodangu kasvu 151 mln tonnini ehk 2,7% enam kui 2007. aastal. Samuti näitab prognoos, et 2015. aastal kaduvad piimakvoodid tootmismahule ja hindadele olulist mõju ei avalda.

Juustutoodang peaks EL-is suurenema 2011. aastani ja siis jääma stabiilseks. 2015. aastaks prognoositakse juustutoodangut 9,9 mln tonnile, mis on võrreldes 2007. aasta tasemega 11% suurem. Suurem osa juustutoodangu kasvust tarbitakse EL-i turul. EL-i võitoodangu osas prognoositakse aga 2015. aastani 1,9 mln tonnist langust. Tarbimine peaks langema aeglasemas tempos, mistõttu vahepeal tekkinud võivarud tarbitakse 2012. aastaks ära.

2008. aastal EL-is piimatoodete tööstusest väljamüügihinnad langesid põhiliselt kahel perioodil. Esimene langus järgnes kõrge hinna tõttu pakkumise suurenemisele I kvartalis, teine toimus maailma finantskriisi süvenemise järel novembris. Juustu hinna muutused on toimunud mõningase hiline misega. Piimatoodete hinna langus 2008. aastal tõi kaasa ka piima kokkuostuhinna languse, mis süvenes eriti 2009. aasta esimestel kuudel. Vaatamata 2%-lisele piimakvoodi suurendamisele kasvas EL-i piimatoodang 2008. aastal üsna vähe. Kuna maailmas ja EL-is on suurema lisandväärtusega piimatoodete nõudlus ning elanike sissetulekud vähenenud, siis piima ja piimatoodete hinnad püsivad madalal veel mõnda aega. Seega prognoositakse 2008/09 ja 2009/10 aastate piimakvoodi osas alatäitumist.

Keerulise olukorra tõttu piimaturul on Euroopa Komisjon taaskäivitanud oma turutoetusmeetmed - sekkumisostud, eraladustamise ja eksporditoetused. Mõne aasta jooksul peaks EL-i piima tootmismahd uuesti suurenema hakkama, kuid see jääb kuni kvootide kaotamiseni alla kvoodi maksimumtasel. Vanades liikmesriikides oodatakse piimatoodangu langust 4,2%, kuid kuna arvatakse, et piima kokkuostukogus suureneb 6,7%, siis peaks ka tööstusettevõtete poolt ümbertöödeldava piima maht seal suurenema 4%. Lehmade arv peaks prognooside järgi EL-is vähenema 24,2 mln lehmalt 2007. aastal 22,4 mln lehmani 2015. aastal.

Maailma ja EL-i turul on lühiajalises perspektiivis näha **juustu** ja teiste suurema lisandväärtusega piimatoodete nõudluse vähesust, kuid keskpikad prognoosid näitavad nõudluse kasvu. Alates 2011. aastast loodetakse juustutootmise mahtu EL-is suurendada ning jõuda 2015. aastaks 9,9 mln tonnini, mis on 11% enam kui 2007. aastal. Suurem osa juustu toodangu kasvust tarbitakse ära EL-i siseturul. Prognoosiperioodi algul suurendatakse veidi ka eksporti, kuid 2015. aastaks ekspordikogused vähenevad.

Kuna **või** ja **lõssipulbri** hinnad langesid 2008. aasta lõpus sekkumishinna tasemele ja alla selle, on mõlemaid tooteid ka eraladudesse paigutatud ja sekkumisladudesse ostetud. Lühiajal püsib nende toodete osas nõudlus väike ning tootjad müüvad neid ka edaspidi sekkumisladudesse. Eksporditoetuste taastamine parandaks EL-i positsiooni või ja lõssipulbri maailmaturul, kuid madalama hinnaga piirkondadega on Euroopa tootjatel endiselt väikse nõudluse tingimustes keeruline võistelda.

EL-i pulbrite ja või toodang väheneb, sest üha rohkem piima suunatakse suurema lisandväärtusega toodete tootmiseks. Võitoodangu maht peaks 2015. aastaks vähenema 1,9 mln tonni-le. Tarbimine peaks langema vähem ning ladudesse ostetud varud peaks prognooside kohaselt 2012. aastaks otsa saama. Lõssipulbri toodang peaks 2015. aastaks langema 14% ning jõudma 787 tuh tonnini. Samas arvatakse, et 2015. aastaks lõssipulbri laovarused veel ära ei kasutata, sest EL-i nõudlus on väike ning eksporditurgudel on teised piirkonnad hinnalt konkurentsivõimelisemad.

Taanis oli 2009. aasta veebruari piimakvoodi börsil hind ajalooliselt madalaimal tasemel - vahemikus 1.05-1.11 Eesti krooni kvoodikilo kohta. Börsil soovis kvooti müüa 400 kvoodiomanikku kokku 95,4 tuh tonni, kvooti soovis osta 130 piimatootjat kokku 35,2 tuh tonni. Kõrgeim kvoodihind oli 2007. aasta suvel, mil kvooti osteti 9.72 Eesti krooniga kilo kohta. Madala kvoodihinna üheks põhjuseks on EL-i "tervisekontroll", mis toob kaasa kõikide tootjate piimakvoodi 1%-lise suurenemise alates 2009. aasta 1. aprillist. Mõju avaldas ka see, et muudeti rasvasisalduse arvestust kvoodi suuruse määramisel, mis võimaldas tootmistahtu suurendada riigi piimakvooti ületamata.

Taani kvoodibörsi hinnad 4,36%-lise rasvasusega piimale viimastel börsidel on olnud järgmised (Eesti kroonides kilo kohta):

mai 2007	8.69
aug 2007	9.72
nov 2007	5.90
veebr 2008	4.22
mai 2008	4.31
aug 2008	4.33
nov 2008	3.26
veebr 2009	1.05-1.11

Rootsis piimakarjad üha suurenevad. Ligi 9% 2008. aasta lõpus piima tööstusele müüvatest piimatootjatest tarnivad aastas üle 1000 tonni. See moodustab ligi 30% kogu riigis kokkuostetavast piima kogusest. Vaatamata sellele, et piimaturul on ajad keerulised, usuvad Rootsi piimatootjad, et oma ettevõtet tuleb ka neil aegadel arendada. 2008. aastal sooviti suurendada lehmakohtade arvu 28 000 tuh võrra ehk 30% enam kui 2007. aastal. Samas kui keeruline olukord maailma piimaturul kestab kaua, võib vahepeal suurenenud piima kokkuost Rootsis uuesti vähenema hakata, sest osad tootjad lõpetavad tootmise.

Rootsis ostavad ühistulised piimatööstusettevõtted kokku 85% ja aktsiaseltsid 15% piima kokkuostukogusest. Arvestatakse, et piimasektor annab otseselt või kaudselt tööd 36 500 töötajale.

Soomes toodeti 2008. aastal 2,188 mln tonni piima, mida on 2% vähem kui 2007. aastal. Piimatoodang vähenes Soomes juba kuuendat aastat järjest. Piima (rasva 4,3%, valku 3,3%) tootjahind oli 2008. aastal keskmiselt 6,33 kr/kg ehk 23% kõrgem kui 2007. aastal.

Saksamaal langes 3,7%-se rasvasusega ja 3,4%-se valgusisaldusega piima tootjahind 2009. aasta jaanuaris 4.00 kr/kg-le, mis detsembriga võrreldes oli 31 senti ehk 7% vähem. Aastane hinnalangus ulatus 2.13 kr/kg-ni. Lähikuudeks prognoositakse piima kokkuostuhinna jätkuvat langust.

Ka Saksamaal oli viimasel piimakvoodi börsil ajalooliselt madalaimad kvoodihinnad. Keskmised kvoodihinnad langesid 16% 3.60 kr/kg-ni. Läänepoolsetes liidumaades langes kvoodi hind 6.42 kr/kg-lt 3.76 kr/kg-ni, idapoolsetes liidumaades 4.85 kr/kg-lt 2.19 kr/kg-ni. Piimakvoo-

di hindade languse taga on suur pakkumine ning arvatakse, et järgmisel kvoodibörsil pakkumine suureneb veelgi.

Saksamaa võiturul valitseb peale võihinna kiiret langust sekkumishinna tasemele üsna rahulik olukord. Või eksport on praegu väiksem kui aasta tagasi ning seetõttu valitseb siseturul ülepakkumine. Enne sekkumisostu avanemist märtsis, tõi turuolukorrale mõningast leevendust või eraladustamise võimalus aasta algusest.

Lõssi- ja täispiima nõudlus 2009. aasta märtsi alguses Saksamaal veidi elavnes, mis oli peamiselt tingitud sekkumisostu taaskandumisest. Hinnad osaliselt stabiliseerusid, osaliselt isegi kergelt tõusid. Lõssipulbri turul domineeris märtsi algul siiski sekkumisost. Märtsi esimesel nädalal osteti EL-is kokku 43,2 tuhat tonni lõssipulbrit, millest suuremad kogused (12,4 tuh t) osteti Saksamaal ja Prantsusmaal (10,3 tuh t). Märtsi alguse kogus moodustas juba 40% kogu EL-i 2009. aasta sekkumiskogusest (109 tuh t).

Toidukvaliteediga lõssipulbri nõudlus Saksamaal on viimastel kuudel veidi tõusnud, kuid sõlmitud lepingutes on aluseks sekkumisostu hind. Samal ajal on elavnenud söödakvaliteediga lõssipulbri ekspordinõudlus ning välislepingute arv on suurenenud. Ekspordihinnad on seejuures veidi tõusnud.

Piima 2008/09 majandusaasta 9 kuu tootmiskvoodi täituvus oli Saksamaal 97%. Seega on kvoodiaasta ülejäänud kolmeks kuuks väike varu, kuid on üsna tõenäoline, et piimakvooti sellel kvoodiaastal ei täidetud. Jaanuaris varutud piimakogused jäid väiksemaks aastatagusest ning praeguse madala tootjahinna juures ei ole eriti tõenäoline, et veebruaris ja märtsis suudeti kokkuostukoguseid piisavalt suurendada.

Piimatoodete jaehinnad Saksamaal on tugeva surve all. 2009. aasta veebruaris maksid tarbijad paki või eest 10.33 krooni, paki piima eest aga 9.08 krooni. Hinnad on viimaste aastakümnete madalaimad.

Piimatootjad on Saksamaal korraldanud mitmeid demonstratsioone madala piima hinna vastu. Samas arutletakse ka uue toorpiima tarnestreiigi korraldamise üle. Eelmisel aastal tõi see piima hinnatõusu kauplustes, sama loodetakse ka nüüd. See omakorda võimaldaks piimatööstusettevõtetal maksta kõrgemat piima kokkuostuhinda.

Rahvusvaheline konkurents

Valio Grupi 2008. aasta käive oli 28,8 mlrd krooni ehk 7% suurem kui 2007. aastal. Valio maksis oma omanikele ettevõttele tarnitud piima eest möödunud aastal keskmiselt 6.99 kr/kg (lisaks aastaboonused). Piima kokkuostuhind oli 1,8% kõrgem kui eelmisel aastal. Maksude-eelne kahjum oli ligi 63 mln krooni (2007.a +234,7 mln kr) ning selle põhjuseks loetakse piimatoodete hindade ja ekspordihindade langust ning valuutakursside muutusest tekkinud kahjumeid eksporditurgudel. Valuutat nõrgenesid kahel Valio põhilisel eksporditurul: Rootsis 15% ja Venemaal 30%. Kuna nende riikide valuutat endist tugevust 2009. aastal pole saavutanud, langetas Valio 2009. aasta 1. märtsist piima kokkuostuhinna

Soomes 6.42 kr/kg-le. Kodumaal müüdavate piimatoodete hinnad sellest ei lange, vaid madalam hind kompenseerib eksporditurgudelt saadud varasemast väiksemaid sissetulekuid. Kuna paljudes Euroopa riikides on piima kokkuostuhind praegu omahinnast madalamale langenud ning piimatoodete hinnad on samuti langenud, on Soomes toodetud juustude ja jogurtite turuosa kõrge hinna tõttu vähenenud. Sellele protsessile aitab kaasa ka see, et tarbijate jaoks on kõikjal üha keerulisem kodumaistel ja importtoodetel vahet teha.

Valio investeeringute suurus oli 2008. aastal ligi 1,9 mlrd krooni (2007.a 1,5 mlrd kr).

Alates 2009. aasta märtsist võttis Valio kasutusele uue logo.

Vaatamata majanduskriisile 2008. aastal suurenes **Arla Foodsi** müügikäive 104 mlrd Eesti kroonini. Kasv eelmise aastaga võrreldes oli 4%. Kuigi Arla Foods maksis 2008. aastal oma piimatarnijatele rekordilisi summasid, ei olda kogu aasta majandustulemustega rahul. Kasumit teeniti 2008. aastal ligi 1,2 mlrd Eesti krooni, kuid see jäi ligi 40% väiksemaks kui aasta tagasi planeeriti. Piimatootjatele maksti aasta lõpus toorpiima eest hinnalisa 4.62 Eesti krooni. Ettevõtte omakapitali vähendati aga 731 mln Eesti krooni võrra 16,38 mlrd Eesti kroonini.

Arla Foodsi juhtide arvates võib käesoleval aastal tekkida mitmel korral vajadus piima kokkuostuhinna langetamiseks. Euro suhtes vabalt kõikuvad valuutad Rootsi kroon ja Briti nael, mis on Arla peamiste turgude valuutad, on nõrgenenud ning see vähendab sissetulekuid. Samuti vähendab Arla müüki see, et tarbijad eelistavad praegu odavamaid tooteid ning mitmetes piirkondades tarbimine hoopis väheneb. Osa kauplusekette on kaupluse kaubamärgiga toodete hindu tugevalt langetanud. Lõssipulbri hinnad on langenud 1980-ndate keskpaiga tasemele, või hinnad on tagasi 1960-ndate aastate tasemel. Kõik see suurendab vajadust piima kokkuostuhinda veel kärpida.

Alates 1. märtsist alandaski Arla Foods piima kokkuostuhinda 42 Eesti senti võrra kilo kohta ning uus tavapiima kokkuostuhind on 4.45 Eesti kr/kg ja mahepiima hind 5.89 Eesti kr/kg. Hinnalangetus ei pruugi jääda sel aastal viimaseks. Hinnalangetuse põhjuseks peetakse väikest piimatoodete nõudlust, piima ületootmist ning valmistoodangu varude suurenemist mitmel pool maailmas. Mõnedes riikides on piimatoodang hakanud vähenema, kuid sellest piimatoodete hinna tõusmiseks veel ei piisa.

Arla Foodsil on ka mitmeid laienemisplaanid. Ettevõtte laiendab oma Suurbritannias asuvat Stourtoni meiereid ning sulgeb 2010. aastal Northallertonis asuva meierei. Laiendatavas meiereis toodetakse röõska koort, crème fraiche'i ja juustu.

Samas plaanib Arla osta Viõli meierei Saksamaal või nendega koostööd tegema hakata. Viõli meierei asub Husumi lähistel ning töötleb aastas 100 tuhat tonni piima. Praegu toodab Viõli meierei röõska koort ja piimapulbreid. Arla plaanib oma positsioone Põhja-Saksamaa turul laiendada aastaks 2013. Põhja-Saksamaal on palju väikseid piimatööstusettevõtteid, kus piima kokkuostuhind on madalam kui Taanis. 2007. aasta detsembrist 2008. aasta novembrini oli Viõlis kesk-

mine piima kokkuostuhind 4.82 kr/kg, mis oli madalam kui piirkonna keskmine sel perioodil (5.18 kr/kg).

Arla Foods plaanib osta meierei ka Hollandis. Läbirääkimised käivad ühega meiereidest, mille FrieslandCampina oli konkurentsiameti nõudel sunnitud liitumisel müüma. Üheks võimalikuks ostuks arvatakse olevat meiereid Nijkerkis, mis asub vaid 100 km Hollandi-Saksamaa piirist, kus töödeldakse 370 tuh tonni piima, toodetakse joogipiima ja jogurtit, sh omatakse ligi pool kaupluste kaubamärgiga piima ja jogurtite turust Hollandis ning mille aastakäive on ligi 3,4 mlrd Eesti krooni.

Koostöös alustatakse ka Green Meadows Foodsi piimatööstusettevõttega vadakuvalkude tootmist USA-s. Sellega kindlustatakse oma ühe maailma suurema töödeldud vadakuvalkude tootja positsiooni turul. Tootmisega loodetakse alustada käesoleva aasta II kvartalis.

Vaatamata sellele, et Arla Foods jaoks läks piimaskandaal Hiinas maksma üle 136 mln Eesti krooni, hoitakse koostööd kohaliku partneri Mengniuga. Hiina 1,3 mlrd suurune tarbijaskond on ettevõtte jaoks endiselt ahvatlev ning sealse piimaturu arendamisega loodetakse uuesti alustada.

Nüüdsest müüakse Arla piima ka Soome 350 kaupluses. Piim toodetakse Stockholmi piirkonnas ning viiakse praamiga Soome.

Rootsis sai Arla Foods suure lepingu Coop kaubandusketiga, mis tähendab, et Arlast sai Coopi peamine piimatoodete tarnija. Coop soovib oma tarbijatele pakkuda laia piimatoodete sortimenti ning seda suudab Arla Foods pakkuda kõige paremini. Lisaks on Arla tootevalikus rohkelt mahepiimatoteid, mis samuti aitasid kaalukaussi Arla kasuks kallutada.

Arla Foods on aastaid olnud aktiivne tegelema ka keskkonnaküsimustega. Üha enam tarbijaid ostavad Rootsis mahepiimatoteid, kuid mahepiimatootjate arv suureneb aeglaselt. Selle muutmiseks teeb Arla Foods, põllumajandustootjate esindusorganisatsioon LRF ja maheorganisatsioon Ekologiska Lantrbrukarna koos ühiseid jõupingutusi, mille käigus püütakse tootjalt võtta mahetootmisele ülemineku hirme ja suurendada selle kasumlikkust. Koostöö sisaldab endas ka uue mentorprogrammi käivitamist, kus olemasolevatele mahetootjatele antakse pedagoogilist koolitust, et nad oskaksid paremini uusi mahetootmisele üleminevaid tootjaid juhendada.

Juba täna on Arla Foods maailma suurim mahepiimatootjate tootja ning oma suure mahe- toodete sortimendiga on Arla paljude aastate jooksul aidanud kaasa kogu mahetoodete nõudluse kasvule Rootsis ja Taanis.

Lisaks testib Arla 6 nädala jooksul uusi keskkonnasõbralikke piimapakke ning tarbijad otsustavad kas neil uutel pakidel on tulevikku. Kui Arla läheneks uutele pakidele täielikult üle, siis väheneks CO₂ emissioon keskkonda 4400 tonni võrra aastas. Arla andmetel on see võrreldav ühe pesumasina poolt 12 mln pesuga tekitatava CO₂ kogusega. Keskkonnasääst saadakse uue pakendi puhul sellega, et pakendi tootmisel on vähendatud kartongi kogust ning sisemine papi kiht ei ole pleegitatud, mistõttu need on seest pruuni (pleegitamata kohvifiltri) värvi. Uudse pakendi tootja on EloPak. Arla Foods on võtnud eesmärgiks vähendada CO₂ emissiooni 25%. Praegu viib Arla oma pakenditega keskkonda 500 tuh tonni CO₂. Uue pakendiga vähendatakse seda napi 1% jagu.

Rootsi Skånemejerieri juhtkond võttis vastu abinõude paketi, millega plaanitakse 2009. aastal kokku hoida 112 mln Eesti krooni. See tõi kaasa ka piima kokkuostuhinna 27-sendise alandamise. Üle vaadatakse ka muud kulud, kuid töötajaid koondada ei plaanita. Skånemejerieri aastakäive on üle 4 mlrd Eesti krooni, kasumiplaan on 42 mln Eesti kroonile, seal töötab 560 töötajat. Ettevõtte kuulub 628 Skåne ja Smålandi piimatootjale.

Rootsi **Milko** 2008. aasta majandustulemused näitavad 110,7 mln Eesti krooni suurust kahjumit. Samal aastal oli Milkos keskmine piima kokkuostuhind 5.80 Eesti krooni/kg (2007.a 5.02 EEK/kg) ehk 20% aastatagusest kõrgem. Samal ajal vähenes piima kokkuostukogus 23 tuh tonni võrra.

Rootsi tarbijad pööravad viimasel ajal järjest suuremat tähelepanu kliimamuutustele ning soovivad järjest enam osta lähedal toodetud toitu. Sellele on reageerinud ka Rootsi piimatööstusettevõtted ning nt Milko tõi turule joogipiima, mille puhul garanteeritakse piima päritolu mingist kindlast (nt Värmlandi) maakonnast. Sellist tegevust toetavad tulihingeliselt ka kohalikud piimatootjad. Taolise kohaliku piima hinda kauplustes soovitakse tõsta 1 SEK võrra, mis läheks otse kohalikele tootjatele.

Fonterra alandas 2009. aasta veebruaris piima kokkuostuhinda 15%. Selle põhjuseks loetakse nõudluse langust, maailma majanduskriisi ja Uus-Meremaa dollari nõrgenemist. Piimahinna langetamine avaldab mõju tervele Uus-Meremaa majandusele. Arvutuste kohaselt langeb piimahinna languse tõttu riigi sisemajanduse koguprodukt 1%. Piimasektor on riigi ekspordis olulisel kohal, moodustades 27% riigi koguekspordist ja 8% sisemajanduse koguproduktist. Fonterra käitleb 94% riigis toodetud piimast. Uus-Meremaa osakaal piimatoodete maailmakaubanduses on 40%.

Hiljuti Fonterra poolt läbiviidud ülemaailmsel internetibörsil oli täheldada magusa piimapulbri nõudluse kasvu ning selle hind tõusis 16,6%. Keskmine hind tõusis 22.51 kr/kg-lt veebruari algul 26.87 kr/kg-ni märtsi algul.

Norras toimub aasta esimestel kuudel suure piimatööstusettevõtte **Tine** ja suurima toidukaubaketi NorgeGruppen vahel tõeline piimasõda. Üllatuslikult tõstis Tine piimatoodete väljamüügihindu 2009. aasta jaanuaris 2,1% ning plaanib aasta jooksul veel 5% hindu tõsta. Hinnatõstmist põhjendatakse nõudluse kasvuga. Kuna Norra piimatööstus soovib liikuda vastupidises suunas kogu maailma piimatööstustega, plaanib kaupluste kett NorgeGruppen boikoteerida osasid Tine tooteid. 2008. aastal ostis ettevõtte Tine tooteid üle 7 mlrd Eesti krooni eest, käesoleval aastal jääb see väiksemaks. NorgeGruppeni kauplustest kaovad sellised suure läbimüügiga tooted nagu Jarlsbergi juust, Gudbrandsdaleni juust ja täispiim. Selle asemel ostetakse tooteid Q-meiereist ja oma juustusid plaanib kauplusele pakkuda ka Synnøve Finden.

Hollandi Royal Friesland Campina lõpetas 2008. aasta majanduslikult edukalt, aastakäive suurenes 149 mlrd kroonini, kasum oli 2,1 mlrd krooni. Piimatootjatele maksti aastas 4,41%-lise rasvasusega ja 3,47%-lise valgu sisaldusega piima eest keskmiselt 5.69 kr/kg. Kokkuostuhind oli 4,4% kõrgem aastatagusest. Kuid 2009. aasta esimestel kuudel hinnad langesid 3.95 kr/kg-ni. Aastavahetuse paiku maksis ettevõtte toorpiima eest 4.56 kr/kg. Veebruaris langetati see 4.30 kr/kg-ni (piimale, milles 4,41% rasva, 2,4% valku). Kuna ettevõtte muutis ka rasva- ja valgusisalduse arvestust toorpiimas, on eri perioodide hindu keeruline võrrelda. 2009. aasta märtsis kehtiv kokkuostuhind on arvestatud 4,41%-lise rasvasuse ja 3,47%-lise valgusisaldusega piimale ning see ei sisalda koguse ja hooaja hinnalisasid. FrieslandCampina toorpiima hinnatase on praegu võrreldav Saksamaa, Taani, Hollandi ja Belgia hinnaga ning kõigis neis riikides on piima kokkuostuhind langenud. FrieslandCampina võtab oma hinnakujundusel arvesse Saksamaa ZMP, Taani Arla Foodsi, Hollandi Bel Leerdammeri, Cono Kaasmakersi ja DOC Kaasi ning Belgia Milcobelit hindu.

Ettevõtte juhi arvates lõpetab 2015. aastaks piimatootmise iga kolmas Saksamaa piimatootja, sest piima kokkuostuhinnad langevad veelgi.

2009. aastal plaanitakse oma 100 tootmisüksuse ja osakonna tööd kulude kokkuhoidu nimel ratsionaliseerida.

Ettevõtete ühinemine läks maksma 438 mln krooni. Osa sellest kulutati selleks, et saata EL Konkurentsiametilt ühinemiseks heakskiit.

FrieslandCampinal on 15 800 omanikku ning nad töötlevad aastas 11,4 mln tonni piima, millest 8,6 mln tonni tarnivad omanikest piimatootjad. Ettevõttes töötab 20 600 inimest.

Prantsuse **Danone** majandustulemused olid 2008. aastal head - suurenes nii käive kui kasum. Danone Group müügi käive suurenes möödunud aastal 8,4% 239,4 mlrd kroonini ning puhaskasum kasvas 15% 21 mlrd kroonini. 2008. aasta viimases kvartalis oli Danone müük 3,5% aastatagusest suurem. Danone on maailma suurim jogurtitootja, kuid samas müüb ka joogivett ja lastetoitusid. Kuigi ettevõtte turgusid räsib majanduskriis, Danone käesoleval aastal müügi käibe vähenemist ei prognoosi, vaid soovitakse oma praegustel põhiturgudel turuosa juurde võita.

Itaalia **Parmalat** andis teada, et 2008. aasta kasum vähenes aastaga 10%. 2009. aastaks oodatakse selle languse jätku.

Kokkuvõte

Piima toodeti Eestis 2008. aastal 701,9 tuhat tonni ehk 1,4% rohkem kui aasta tagasi ning piimatööstusettevõtete poolt varutava toorpiima **kokkuostukogused** suurenesid 3,5% moodustades 87,5% piima kogutoodangust. 2008/2009 majandusaasta piima tootmiskvootidest täideti 9 kuuga 70,2%, sh 70,6% tarnekvoodist ja 44,1% otseturustuskvoodist. Lehmade arv oli aasta lõpus 2500 looma võrra väiksem kui aasta tagasi ja piima väljalüps lehma kohta suurenes aastaga 281 kg võrra.

Piimatööstusettevõtete toodang on SA kiirstatistika andmetel suurenenud juustu, piima- ja vadakupulbri osas, vähenenud aga või, joogipiima, lõssipulbri ja jäätise osas. Piimatööstusettevõtete **müügikäive** ulatus 2008. aastal 6,1 miljardi kroonini (+6% aastatagusega võrreldes). Müük koduturule kasvas III kvartalis 10%, IV kvartalis 6%. Ekspordiks müük aga vähenes vastavalt 8% ja 18%. Piimatööstuse **kasum** oli 29% väiksem 2007. aasta rekordkasumist, kuid ületas varasemate aastate kasuminäitajaid, **lisandväärtus vähenes** eelmise aastaga võrreldes 8%.

Tööjõukulude jätkuv suurenemine toimus aeglasemas tempos kui 2006-2007. aastal. Müügitulude kasv ja töötajate arvu vähendamine suurendas piimatööstuse **tootlikkust** ning müügitulu töötaja kohta suurenes 2008. aastal esialgsetel hinnangutel 7,8%.

2008. aastal jätkasid piimatööstusettevõtted aktiivselt **investeerimist**. Investeeringute kogumaht ulatus 312 mln kroonini, mis oli väiksem vaid eelmise aasta rekordilisest investeeringumahust (2007.a 640 mln kr). 79% investeeringutest kulutati seadmetele ja masinatele.

Väliskaubavahetuses suurenes ekspordikäive võrreldes 2007. aastaga 0,5% ja impordikäive 24%. Kaubavahetuse **saldo** jäi positiivseks (+1470,9 mln kr), kuid vähenes aastaga 6,6% ehk 103,8 mln krooni võrra. Sealjuures oli kaubavahetuse saldo positiivne nii EL-i liikmesriikide kui ka 3. riikidega. Väliskaubakäive kasvas nii piimatoodete ekspordi- ja impordihindade tõusu kui ka kaubakoguste suurenemise tõttu. Ekspordikäibest 85% moodustas eksport EL-i liikmesriikidesse ning 15% väljapoole EL-i riike. Tähtsamad sihtturud olid Soome (18% ekspordikäibest), Läti (17%), Venemaa (13%), Saksamaa (13%). Piimatoodete ekspordikäibest moodustasid 31% naturaalne juust, 21% lõssi- ja piimapulber, 17% rõõsk piim-koor ja 9% või. Impordikäibest moodustas 34% juustu-kohupiima import ja 23% hapupiimatoodete sissevedu. Suuremad impordiriigid olid Poola (22% impordikäibest), Läti (19%) ja Soome (12%).

Piimatoodete **tööstusest väljamüügihindade** 2007. aasta suve järsk hinnatõus pöördus sama aasta IV kvartalis hinnalanguseks. Pulbrite hinnad alanesid 2008. aasta lõpuni ja langus on jätkunud ka 2009. aasta alguses. Või ja juustu ning siseturutoodete hinnad alanesid 2008. aasta alguses vähem kui pulbrite hinnad ja püsisid suhteliselt stabiilselt kõrgetena 2009. aasta alguseni. Piimatoodete **jaehindade** tõus Eestis algas 2007. aasta septembris peale piimatoodete tööstusest väljamüügihindade järsku tõusu. Piimatoodete hinnatõus võimaldas tõsta ka toorpiima **kokkuostuhinda**. Jaehindade tõus jätkus 2008. aasta I poolel, kuid III kvartalis pöördusid jaehinnad langusele,

mis jätkus ka IV kvartalis ja 2009. aasta alguskuudel. Toorpiima kokkuostuhindade tõus lõppes 2008. aasta II kvartalis, mil algas tootjahinna langus. 2008. aasta keskmine piima kokkuostuhind ületas siiski veel 2007. aasta keskmist hinnataset enamikes riikides, kuid 2009. aastal on hinnalangus jätkunud. Eestis oli toorpiima kokkuostuhinna tase 2008. aasta lõpus üks EL-i madalamaid, olles pingerea lõpust 5. kohal. Naaberriikide Läti ja Leedu hinnad olid aga pingerea madalaimad ja langesid rohkem kui Eestis.

Piimatooteid **tarbiti toiduna** Eestis 2008. aastal 408 tuh tonni (piimaks ümberarvestatult), mida on 1,7% vähem kui 2007. aastal. Ühe elaniku kohta tarbiti Eestis piima (piimatooted ümberarvestatuna piimaks) 2008. aastal koos tööstusliku tarbimisega 304 kg (2007.a 309 kg/el). See on viimaste aastate madalaim tase. Samas piima eratarbimine (ilma tööstusliku tarbimiseta toiduainetööstuse ettevõtetes ja tarbimiseta toitlustusettevõtetes) on viimastel aastatel pidevalt suurenenud. Järelikult kasutab Eesti toiduainetööstus (nt kondiitri-, pagari-, piimatööstus jt) piimast tooraine asemel rohkelt taimseid rasvu.

Imporditud piimatoodete osakaal Eesti turul on viimastel aastatel suurenenud. 2008. aastal moodustasid sisseveetud piimatooted siseturumahust 17%, 2007. aastal 13% ja 2006. aastal 9%.

USA Põllumajandusministeeriumi (USDA) prognooside kohaselt tõusevad piimatoodete hinnad maailmaturul alles peale üldise majandusliku olukorra paranemist maailmas. **2009. aastaks prognoositakse** maailmamajanduse kasvu 1-2% (2005-2007.a 3,8%). Euroopa Liidus, USA-s ja Uus-Meremaal suurenevad eksporditavate piimatoodete laoseisud, kuid impordinõudlus on kõrgete jaehindade ja majandusliku ebakindluse tõttu väike. Aasias on piimatoteid sisaldavate toodete nõudlus melamiiniskandaali tõttu vähenenud.

Euroopa Komisjoni prognoosi kohaselt väheneb EL-is piimatoodang kahe järgmise aasta (2010-2011) jooksul ning sellele järgneb taas toodangu kasv. 2015. aastaks prognoositakse EL-is piimatoodangu kasvu 151 mln tonnini ehk 2,7% enam kui 2007. aastal. Samuti näitab prognoos, et 2015. aastal kaduvad piimakvoodid tootmismahule hindadele olulist mõju ei avalda. Kuna maailmas ja EL-is on suurema lisandväärtusega piimatoodete nõudlus ning elanike sissetulekud vähenenud, siis piima ja piimatoodete hinnad püsivad madalal veel mõnda aega. Seega prognoositakse 2008/09 ja 2009/10 aastate piimakvoodi osas alatäitumist.

Keerulise olukorra tõttu piimaturul on Euroopa Komisjon taaskäivitanud oma turutoetusmeetmed - sekkumisostud, eraladustamise ja eksporditoetused. Mõne aasta jooksul peaks EL-i piima tootmismahut uuesti suurenema hakkama, kuid see jääb kuni kvootide kaotamiseni alla kvoodi maksimumtaseni.

Piimasektori tootmismahud EL-25/27*-s

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Lehmade arv, mln tk	25,1	24,7	24,0	23,4	23,1	22,6	24,2
<i>sh EL - 15</i>	20,2	20,0	19,2	18,8	18,5	18,0	17,8
Piimatoodang, mln t	143,3	143,4	144,3	142,6	143,0	141,4	148,1
<i>sh EL - 15</i>	121,4	121,4	122,4	121,0	120,8	119,5	119,5
Piima kokkuost, mln t	...	130,8	131,5	131,0	132,1	131,7	133,8
<i>sh EL - 15</i>	...	115,7	116,2	115,1	115,3	114,7	114,8
Võitoodang, tuh t	1950	2009	2019	1923	1962	1875	1901
<i>sh EL - 15</i>	1674	1730	1727	1658	1699	1622	1634
Juustutoodang, tuh t	...	7498	7583	7732	7858	8001	8215
<i>sh EL - 15</i>	6586	6603	6678	6821	6921	7085	7116
Piimapulbri toodang, tuh t	919	867	873	864	856	793	790
<i>sh EL - 15</i>	834	798	792	781	767	715	714
Lõssipulbri toodang, tuh t	1169	1391	1367	1027	1043	929	997
<i>sh EL - 15</i>	948	1163	1127	822	843	768	816
Elanike arv, 1,01., mln in	455,1	454,9	457,0	459,2	461,6	463,6	495,1
<i>sh EL - 15</i>	380,7	380,6	382,8	385,1	387,5	389,6	391,8

*EL-27 alates 2007, aastast

Allikas: ZMP

Lehmade arv EL-is ja maailmas (tuhandetes)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007.a tk / 1000 el.
Saksamaa	4 427	4 372	4 285	4 236	4 081	4 070	49
Prantsusmaa	4 012	3 930	3 790	3 734	3 666	3 597	57
Poola	2 851	2 876	2 770	2 752	2 775	2 727	72
Suurbritannia	2 227	2 192	2 133	2 071	2 046	2 020	33
Rumeenia	1 550	1 684	1 694	1 566	1 625	1 639	76
Holland	1 523	1 536	1 515	1 511	1 472	1 480	90
Itaalia	2 199	1 901	1 909	1 848	1 824	1 814	31
Iirimaa*	1 148	1 129	1 136	1 122	1 101	1 087	252
Hispaania	1 167	1 112	1 083	1 074	982	933	21
Taani	610	596	563	558	555	538	99
Austria	600	571	543	541	535	528	64
Belgia	602	585	569	549	533	520	49
Tšehhi	481	463	434	439	426	411	40
Leedu*	442	443	448	434	417	399	118
Rootsi	417	403	404	398	388	367	40
Bulgaaria	376	378	384	368	348	350	46
Portugal*	338	341	329	338	324	307	29
Soome	348	332	324	319	309	296	56
Ungari	346	333	311	303	275	268	27
Slovakkia*	230	230	214	202	199	185	34
Läti*	209	205	186	186	185	182	80
Kreeka*	172	152	149	152	168	169	15
Sloveenia*	136	140	131	134	120	113	56
Eesti*	123	117	117	117	113	109	81
Luksemburg	42	41	40	40	39	45	95
Küpros*	24	26	27	26	25	24	31
Malta*	8	8	8	8	8	8	20
EL-5/25/27**	19 832	19 192	23 418	23 088	22 571	24 187	49
Brasiilia		15 300	15 200	15 100	15 290	15 925	84
Hiina		8 932	11 080	12 161	13 632	12 180	9
Venemaa		11 100	11 000	9 647	9 647	9 405	67
USA		9 083	9 012	9 043	9 112	9 158	30
Uus-Meremaa		3 851	3 867	4 100	4 140	4 167	969
Ukraina		4 284	4 061	3 965	3 410	3 347	72
Argentiina		2 100	2 200	2 300	2 150	2 150	55
Austraalia		2 048	2 038	2 010	1 870	1 786	85

* eelmise aasta detsembriloendus

** alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid

Lehmapiimatoodang EL-is ja maailmas (tuh t)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007.a t / el.
Saksamaa	27 874	28 533	28 245	28 453	27 955	28 400	345
Prantsusmaa	25 254	24 667	24 452	24 675	24 316	24 243	382
Suurbritannia	14 869	15 013	14 643	14 574	14 348	14 075	231
Poola	11 776	11 892	11 822	11 923	11 982	11 755	308
Holland	10 677	11 075	10 905	10 846	10 995	11 072	677
Itaalia	10 743	10 750	10 728	10 975	10 989	10 879	184
Hispaania	6 610	6 637	6 576	6 561	6 469	6 500	146
Rumeenia	4 852	5 774	5 024	4 977	5 290	5 454	253
Iirimaa	5 233	5 397	5 307	5 100	5 272	5 288	1225
Taani	4 591	4 671	4 568	4 586	4 627	4 664	856
Austria	3 292	3 230	3 137	3 114	3 147	3 130	377
Belgia	3 160	3 127	3 141	3 026	2 917	3 025	286
Rootsi	3 274	3 253	3 275	3 206	3 130	2 940	323
Tšehhi	2 801	2 717	2 673	2 813	2 767	2 828	275
Soome	2 458	2 472	2 449	2 433	2 413	2 374	450
Leedu	1 771	1 789	1 842	1 854	1 885	2 017	596
Portugal	2103	1 952	2 010	2 061	1 984	1 944	183
Ungari	2 068	2 031	1 895	1 929	1 844	1 791	178
Bulgaaria	1 306	1 309	1 345	1 287	1 299	1 267	165
Slovakkia	1 163	1 109	1 079	1 100	1 092	1 090	202
Läti	814	783	784	807	812	850	373
Eesti	611	612	652	670	692	692	505
Kreeka	612	647	652	670	692	678	61
Sloveenia	728	662	650	659	642	674	335
Luksemburg	270	265	269	270	268	270	567
Küpros	144	149	151	147	149	154	198
Malta	44	40	42	41	41	40	98
EL-15/25/27*	121 020	121 689	141 947	142 493	141 428	148 080	299
USA		77 289	77 534	80 254	82 462	84 188	280
Venemaa		33 300	30 600	31 440	32 161	32 680	233
Brasiilia		22 922	24 202	25 384	26 185	25 377	134
Uus-Meremaa		14 599	14 530	15 200	15 700	15 200	3535
Ukraina		13 683	14 106	13 714	13 287	12 264	264
Argentiina		7 975	9 169	9 778	10 466	9 813	249
Austraalia		10 377	10 428	10 392	9 870	9 373	443
Hiina		2 125	2 250	2 365	2 472	2 523	2

* alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, EKI

Piimatoodang lehma kohta EL-is ja maailmas (kg/aastas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Taani	7 397	7 775	7 889	8 060	8 292	8 323
Rootsi	7 852	8 073	8 107	8 055	8 175	8 265
Holland	7 187	7 494	7 415	7 568	7 744	7 879
Soome	7 287	7 366	7 583	7 491	7 554	7 460
Suurbritannia	6 707	6 767	6 715	6 802	7 168	7 175
Saksamaa	6 272	6 537	6 585	6 761	6 849	6 944
Tšehhi	5 861	5 929	6 170	6 553	6 330	6 777
Hispaania	5 704	5 893	6 158	6 342	6 500	6 700
Ungari	6 173	6 135	6 171	6 343	6 470	6 683
Luksemburg	6 286	6 380	6 677	6 575	6 521	..
Prantsusmaa	5 860	5 862	5 930	6 214	6 220	6 381
Eesti	5 138	5 176	5 528	5 886	6 285	6 484
Küpros	6 087	5 965	5 653	5 637	6 061	6 100
Itaalia	5 267	5 622	5 720	5 852	5 966	5 998
Sloveenia	5 353	4 729	4 962	4 918	5 350	5 965
Austria	5 432	5 507	5 632	5 789	5 889	5 935
Portugal	6 199	6 280	6 452	5 494	5 509	5 859
Belgia	5 258	5 377	5 496	5 408	5 554	5 700
Slovakkia	5 045	5 179	5 236	5 314	5 388	5 500
Kreeka	4 679	5 103	5 033	4 984	5 024	5 100
Leedu	4 003	4 031	4 238	4 273	4 526	5 055
Malta	5 500	5 000	5 250	5 125	5 125	5 000
Iirimaa	4 649	4 782	4 759	4 546	4 787	4 846
Läti	3 958	4 261	4 251	4 333	4 384	4 660
Poola	4 019	4 068	4 245	4 360	4 349	4 458
Bulgaaria	3 646	3 460	3 541	3 494	3 735	3 619
Rumeenia	2 754	2 863	3 190	3 400	3 255	3 327
EL-15/25/27*	6 115	6 289	5 980	6 140	6 250	6 060
USA	8 440	8 509	8 603	8 874	9 050	9 193
Austraalia	4 913	4 925	4 983	5 108	5 163	..
Uus-Meremaa	3 710	3 737	3 680	3 531
Ukraina	2 873	2 976	3 400	3 500
Venemaa	2 878	2 976	3 040	3 120	3 624	3 798
Argentiina	3 950	3 950	4 168
Brasiilia
Hiina	4 110	4 550

* alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid

**Kokkuostu osakaal piimatoodangus, toorpiima keskmine rasvasus ja
tarnekvoodi täitmine Euroopa Liidu liikmesriikides**

	Kokkuost toodangust (%)			Toorpiima rasvasus (%)			Tarnekvoodi täitmine (%)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2004/05	2005/06	2006/07
Belgia	96,2	99,1	99,8	4,08	4,10	4,04	100,7	99,9	98,8
Taani	96,8	97,7	96,8	4,29	4,31	4,25	100,0	99,9	100,7
Saksamaa	96,2	95,8	96,1	4,17	4,16	4,15	101,5	100,7	100,0
Kreeka	95,5	97,0	98,0	3,64	3,90	3,90	88,1	94,7	94,6
Hispaania	89,5	88,8	88,2	3,75	3,75	3,73	101,1	100,2	98,5
Prantsusmaa	97,9	97,0	94,5	4,06	4,05	4,02	98,9	98,6	97,4
Iirimaa	98,0	98,0	99,2	3,84	3,81	3,85	100,8	98,2	99,7
Itaalia	91,0	91,2	99,3	3,73	3,75	3,75	104,0	105,9	106,0
Luksemburg	95,9	94,4	95,9	4,19	4,21	4,17	100,9	101,1	100,3
Holland	95,5	97,8	97,3	4,40	4,43	4,40	100,6	100,0	100,3
Austria	83,7	85,4	85,0	4,20	4,16	4,18	101,4	102,8	103,3
Portugal	91,0	88,1	94,4	3,85	3,84	3,85	99,1	100,0	97,2
Soome	96,9	95,7	96,6	4,16	4,16	4,18	98,0	98,4	97,0
Rootsi	98,7	99,1	99,8	4,25	4,23	4,23	97,1	95,5	94,0
Suurbritannia	96,6	96,0	97,0	4,03	4,04	4,06	98,9	98,1	96,7
EL-15	95,4	95,5	96,1	4,07	4,07	4,06
Tšehhi	93,5	90,2	96,9	3,92	3,90	3,93	91,4	100,6	98,0
Eesti	85,2	87,6	85,7	4,09	4,09	4,07	93,1	94,1	93,7
Küpros	96,6	97,0	92,9	3,62	3,66	3,68	91,6	100,9	100,4
Läti	62,2	73,1	74,1	4,27	4,29	4,31	72,7	83,6	88,9
Leedu	62,3	66,8	66,8	4,13	4,15	4,17	84,7	82,2	85,3
Ungari	91,6	87,5	86,8	3,65	3,65	3,73	81,6	86,1	82,7
Malta	98,0	97,6	98,0	2,92	3,08	...	86,0	84,6	84,7
Poola	72,3	72,4	72,0	4,00	3,99	4,00
Sloveenia	58,5	56,7	78,6	4,15	4,10	4,13
Slovakkia	76,3	74,2	88,4	3,76	3,73	3,75	87,4	97,6	93,8
Bulgaaria	66,3	3,61
Rumeenia	21,0	3,70
EL-25/27*	...	92,0	90,0*	100,9	100,6

*EL-27 andmed ainult 2007, aastal

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO, EKI

Joogipiima toodang ja tarbimine EL liikmesriikides

	Toodang (tuh t)			Tarbimine* (kg/1 el/aastas)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Belgia	635	669	664
Taani	462	468	492	135,0	138,0	139,0
Saksamaa	6 001	6 104	6 068	90,8	94,4	95,0
Kreeka	436	428	416	73,2	74,0	..
Hispaania	3 677	3 533	3 519	116,9	114,2	112,0
Prantsusmaa	3 836	3 794	3 853	92,0	91,2	89,4
Iirimaa	536	540	544	135,3	134,0	128,4
Itaalia	2 909	2 912	2 921	57,9	57,2	56,1
Holland	828	775	750	126,5	123,6	123,3
Austria	571	620	663	78,3	80,2	78,7
Portugal	957	654	914	117,2	177,0	120,0
Soome	731	733	734	182,5	183,9	..
Rootsi	992	952	926	149,5	145,2	141,4
Suurbritannia	6 747	6 834	6 891	103,9	104,8	105,1
EL-15	29 337	29 335	29 373	98,6	98,9	..
Tšehhi	587	608	620	70,0	74,6	73,6
Eesti	80	85	88	136,2	140,8	140,8
Küpros	77	79	81
Läti	83	80	95
Leedu	74	81	81
Ungari	559	522	526	87,9	88,2	94,4
Malta	28	28	27
Poola	2 325	2 340	2 400	53,2	49,4	46,1
Sloveenia	179	156	165
Slovakkia	247	236	250	68,8	68,2	68,7
Bulgaaria	46	56	52	25,8	25,7	21,8
Rumeenia	160	191	184	..	111,7	119,0
EL-25/27**	33 497	33 468	33 855	93,6	93,6	89,6

* ainult piimatööstuste poolt töödeldud piim, sh piimajoogid, joogijogurtid

** alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid

Jogurti toodang ja tarbimine EL liikmesriikides

	Toodang (tuh t)			Tarbimine (kg/1 el/aastas)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Belgia	407	447	414
Taani	107	110	110	18,7	19,6	20,4
Saksamaa	2 956	2 970	3 056	16,7	17,2	17,9
Kreeka	91	93	89
Hispaania	770	764	777
Prantsusmaa	2 152	2 190	2 202	21,0	20,7	..
Iirimaa	21	21
Itaalia*	296	301	295	7,7	8,5	..
Holland	660	660	659	19,6	19,7	20,8
Austria	255	282	300
Portugal	102	106	108	20,4
Soome	200	201	205	38,3	38,6	..
Rootsi	265	267	266	35,7	36,3	36,4
Suurbritannia	256	233	242
EL-15	8 552	8 660	8 758
Tšehhi	129	155	176	15,7	15,8	16,3
Eesti	11	12	12	10,6	11,8	12,4
Küpros	6	5	6
Läti	41	33	40
Leedu	68	78	79
Ungari	152	150	156	19,2
Malta
Poola	510	558	620	7,3	7,7	7,8
Sloveenia	34	35	33
Slovakkia	52	51	54	13,1	12,3	13,5
Bulgaaria	..	150	163
Rumeenia	..	116	130
EL-25/27**	9 577	9 761	10 251

* maitsestatamata jogurt

** alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, EKI

Või toodang ja tarbimine EL liikmesriikides

	Toodang (tuh t)			Tarbimine (kg/1 el/aastas)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Belgia	38,0	40,0	34,8	3,6	3,4	..
Taani	44,4	38,1	35,7	1,6	1,6	1,7
Saksamaa	450,0	437,0	443,4	6,4	6,5	6,4
Kreeka	0,7	0,7	0,7	0,8	0,6	..
Hispaania	36,9	37,9	38,6	0,5	0,5	0,5
Prantsusmaa	419,0	398,0	411,0	7,7	7,9	7,9
Iirimaa	145,6	141,2	143,9	2,9	2,7	2,6
Itaalia	124,1	120,7	115,9	2,9	2,2	2,2
Holland	118,8	125,1	129,2	3,3	3,3	3,3
Austria	32,5	32,4	34,0	4,7	4,6	4,4
Portugal	26,6	28,6	27,7	1,7
Soome	57,0	56,9	55,4	5,3	5,3	5,3
Rootsi	26,9	30,0	27,2	4,3	4,2	4,6
Suurbritannia	130,0	117,1	120,5	3,6	3,7	3,2
EL-15	1 653,4	1 606,7	1 621,0
Tšehhi	42,3	41,1	41,0	4,8	4,6	4,1
Eesti	8,3	7,3	7,7	3,5	3,5	1,7
Küpros	0,5	0,5	0,4
Läti	7,3	5,4	5,8
Leedu	13,6	14,4	14,4
Ungari	10,7	8,0	8,0	0,9	0,9	..
Malta
Poola	179,0	173,3	172,0	3,7	4,3	4,2
Sloveenia	3,4	2,6	2,5
Slovakkia	10,0	10,7	11,7	2,0
Bulgaaria	1,3	0,6	2,0	..	0,4	0,5
Rumeenia	26,6	28,6	27,7	..	0,5	0,5
EL-25/27*	1 928,0	1 869,4	1 895,0	4,2	4,2	4,2

* alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, EKI

Juustu (sh kohupiim) toodang ja tarbimine EL liikmesriikides

	Toodang (tuh t)			Tarbimine (kg/1 el/aastas)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Belgia	58,8	62,9	65,6	19,0
Taani	355,4	335,5	350,6
Saksamaa	1 929,6	1 994,7	2 018,6	21,5	22,0	22,2
Kreeka	16,9	12,5	12,1	28,9	30,1	29,2
Hispaania	255,2	256,4	244,0	7,3	7,2	7,3
Prantsusmaa	1 685,0	1 689,5	1 725,9	23,2	23,5	24,3
Iirimaa	118,8	136,9	126,9	6,1	5,9	6,1
Itaalia	1 031,1	1 028,2	1 044,8	21,4	21,1	20,7
Holland	672,1	714,0	732,3	20,4	21,1	21,5
Austria	144,4	146,0	148,8	18,6	18,6	18,8
Portugal	58,1	55,7	57,2	10,4	10,5	10,2
Soome	97,9	99,9	102,0	18,7	19,1	19,1
Rootsi	118,2	118,9	108,8	18,2	18,5	18,4
Suurbritannia	384,2	393,4	374,6	11,7	12,1	12,2
EL-15	6 928,7	7 047,5	7 115,2
Tšehhi	118,6	114,0	115,6	16,1	16,8	17,0
Eesti	34,9	41,5	38,5	18,7	20,9	19,7
Küpros	1,6	1,6	1,6
Läti	32,5	18,6	28,8
Leedu	65,2	69,5	91,4
Ungari	77,0	73,0	72,0	10,0	10,6	..
Malta
Poola	534,0	544,0	567,5	10,4	10,6	10,7
Sloveenia	22,0	20,4	18,8	10,5	10,9	10,1
Slovakkia	38,8	43,5	39,8	9,2	9,5	9,8
Bulgaaria	..	74,9	72,8
Rumeenia	..	61,4	61,9
EL-25/27*	7 846,0	7 964,8	8 216,7	18,3	18,4	17,7

* alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, EKI

Piima- ja lõssipulbritoodang EL liikmesriikides (tuh t)

	Piimapulber (>1,5% rasva)			Lõssipulber		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Belgia	80,4	70,8	70,7	78,5	67,4	79,3
Taani	93,4	92,2	92,7	15,3	20,9	19,0
Saksamaa	153,7	146,6	157,0	231,9	191,2	231,8
Kreeka
Hispaania	5,6	8,2	5,9	4,8	1,1	1,2
Prantsusmaa	193,3	158,4	145,2	274,3	267,5	253,2
Iirimaa	38,7	38,5	34,0	55,1	68,5	82,6
Itaalia	0,0	0,0	0,0
Holland	107,2	105,6	109,4	53,2	48,9	42,1
Austria	2,5*	2,8*	3,0*	7,2	4,7	2,7
Portugal	8,8	9,3	8,9	7,0	6,8	5,2
Soome	2,4*	2,4*	1,9*	21,0	17,3	15,1
Rootsi	32,4*	36,5*	35,8*	16,7	13,0	15,9
Suurbritannia	52,4*	42,2*	..	69,1	71,9	..
EL-15	770,8	713,6	712,4	834,1	779,1	817,2
Tšehhi	16,8	15,8	14,9	32,4	19,4	23,4
Eesti	9,7	5,6	3,7	9,0	7,3	9,4
Küpros
Läti	2,0	0,5	4,6	2,0	0,0	1,8
Leedu	0,3	0,3	0,3	6,8	10,1	19,0
Ungari	0,5	0,0	3,0	1,3	1,0	0,0
Malta
Poola	49,6	36,5	29,0	142,3	127,2	125,0
Sloveenia	0,5
Slovakkia	6,6	5,6	5,8	5,8	5,7	8,2
Bulgaaria	..	0,0	0,0	78,5	67,4	79,3
Rumeenia	7,0	5,0	5,0	..	5,3	4,7
EL-25/27**	852,8	778,5	781,3	1 034,5	951,3	1 010,1

* ainult täispiimapulber

** alates 2004.a EL-25, alates 2007.a EL-27

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid

EL-27 piimatoodangu, kokkuostu ja lehmade arvu prognoos 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Piimatoodang (mln t)	148.1	148.0	148.7	147.4	147.5	148.2	148.7	149.6	149.8	151.4
sh EL-15	119.6	119.7	120.2	119.4	119.6	120.4	121.3	122.2	122.5	124.3
EL-12	28.5	28.3	28.5	28.1	27.9	27.8	27.4	27.5	27.3	27.1
Kokkuost (mln t)	132.6	132.9	133.6	132.7	133.1	134.0	134.8	135.9	136.4	138.2
sh EL-15	113.9	114.1	114.6	113.8	114.1	114.9	115.9	116.8	117.1	119.0
EL-12	18.8	18.8	19.0	18.8	18.9	19.1	18.9	19.1	19.2	19.2
Kokkuostu osakaal piimatoodangus (%)	89.6	89.8	89.9	90.0	90.2	90.4	90.6	90.8	91.0	91.3
sh EL-15	95.2	95.3	95.3	95.4	95.4	95.5	95.5	95.6	95.6	95.7
EL-12	65.9	66.3	66.8	67.1	67.9	68.6	68.9	69.7	70.3	70.8
Piima rasvasus (%)	4.04	4.04	4.04	4.04	4.05	4.05	4.05	4.05	4.05	4.05
Valgu sisaldus (%)	3.34	3.36	3.36	3.36	3.36	3.36	3.36	3.36	3.36	3.36
Piimatoodang lehma kohta (kg)	6093	6124	6200	6277	6346	6426	6520	6629	6693	6753
sh EL-15	6654	6690	6745	6817	6880	6941	7033	7121	7154	7173
EL-12	4501	4509	4623	4693	4763	4864	4928	5069	5196	5325
Lehmade arv (mln pead)	24.3	24.2	24.0	23.5	23.2	23.1	22.8	22.6	22.4	22.4
sh EL-15	18.0	17.9	17.8	17.5	17.4	17.3	17.2	17.2	17.1	17.3
EL-12	6.3	6.3	6.2	6.0	5.9	5.7	5.6	5.4	5.3	5.1

Allikas: Euroopa Komisjon

EL-27 juustuturu* prognoosid 2006-2015 (tuh t)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kogutoodang	8 926	8 932	8 969	8 997	9 082	9 246	9 395	9 542	9 646	9 879
sh EL-15	7 727	7 745	7 768	7 795	7 857	7 974	8 104	8 211	8 288	8 512
EL-12	1 199	1 187	1 201	1 202	1 225	1 272	1 292	1 330	1 358	1 367
Import	101	94	81	81	81	83	85	87	89	91
Ekspord	586	596	545	542	543	543	558	558	536	525
Kogutarbimine	8 441	8 430	8 506	8 536	8 620	8 785	8 923	9 071	9 199	9 445
Tarbimine elaniku kohta (kg)	17.3	17.2	17.2	17.2	17.3	17.6	17.8	18.0	18.2	18.7
sh EL-15	19.1	18.9	18.9	18.9	19.0	19.2	19.2	19.4	19.4	19.8
EL-12	10.5	10.8	10.9	10.8	11.1	11.5	12.2	12.9	13.5	14.1

* toodang ja tarbimine sisaldavad töötlemiseks minevat juustu, kuid ei sisalda talutoodangut

Allikas: Euroopa Komisjon

EL-27 võituru prognoosid 2006-2015 (tuh t)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kogutoodang	2 076	2 151	2 158	2 163	2 092	2 028	1 991	1 996	1 964	1 949
sh EL-15	1 883	1 891	1 911	1 928	1 870	1 815	1 792	1 799	1 777	1 775
EL-12	193	260	247	235	222	213	199	197	187	174
Import	90	91	62	85	85	85	85	85	85	85
Eksport	241	212	143	156	133	135	104	46	28	24
Kogutarbimine	2 047	2 050	2 036	2 053	2 054	2 048	2 042	2 035	2 021	2 009
Tarbimine elaniku kohta (kg)	4.18	4.17	4.13	4.14	4.13	4.10	4.07	4.05	4.01	3.97
sh EL-15	4.73	4.72	4.67	4.67	4.64	4.61	4.57	4.53	4.48	4.43
EL-12	2.15	2.14	2.10	2.15	2.16	2.16	2.16	2.17	2.16	2.16
Varud aasta lõpus										
sh eraladudes	37	81	121	90	50	10	10	10	10	10
sekkumisladudes	63	0	0	70	100	70	0	0	0	0
Varude muutus	-121	-19	40	39	-10	-70	-70	0	0	0

Allikas: Euroopa Komisjon

EL-27 lõssipulbri turu prognoosid 2006-2015 (tuh t)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kogutoodang	866	913	860	839	843	830	792	825	774	787
sh EL-15	694	726	698	675	687	678	640	676	631	651
EL-12	172	186	162	164	155	153	151	149	143	137
Import	21	10	8	8	8	8	8	8	8	8
Eksport	85	202	163	125	110	127	96	90	77	101
Kogutarbimine	783	688	660	700	720	736	734	728	728	729
sh EL-15	715	602	571	607	623	638	638	634	635	637
EL-12	67	86	88	93	97	97	96	94	93	92
Varud aasta lõpus	95	128	173	195	215	190	160	175	152	117
sh eraladudes	95	128	173	75	75	75	75	75	75	75
sekkumisladudes	0	0	0	120	140	115	85	100	77	42
Varude muutus	20	33	45	22	20	-25	-30	15	-23	-35

Allikas: Euroopa Komisjon